André Santini

Acești imbecili care ne guvernează

Manual lucid și autocritic pentru uzul oamenilor politici

editura amarcord

Această carte este sponsorizată
de
FUNDAȚIA PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ
(OPEN SOCIETY FOUNDATION)

© – 1999. Toate drepturile asupra acestui volum sunt rezervate
Editurii Amarcord, str. Dropiei, nr. 3, sc. B, ap. 5, tel./fax :
(0040)56/146 645, E-mail : amarcord@mail.dnttm.ro,
1900 – Timişoara, ROMÂNIA

André Santini

Aceşti imbecili care ne guvernează

Manual lucid şi autocritic pentru uzul oamenilor politici

Editura **AMARCORD**
Timişoara, 1999

Coperta : **Cătălin Popa**

Consilier editorial : **Ion Nicolae Anghel**

INTRODUCERE

Solemnitatea puterii conferă un imens prestigiu guvernanților noștri. De esență religioasă chiar, în Franța, începînd cu 1204, anul căderii castelului Gaillard.

Să ne amintim o clipă figura hieratică, ieșită de sub penelul lui Hyacinthe Rigaud, portretul unui Ludovic al XIV-lea maiestuos, în fața căruia ne plecăm cu toții. Imagine fascinantă, pînă la urmă mai mult venerată decît repudiată. Veșnic neconsolați de a-și fi pierdut regele, francezii și-au încredințat destinul *fabulos* celui pe care îl vom numi convențional *Statul modern*.

Atotputernicia sa place francezilor, popor unduios și temerar, rezistent și versatil.

Iată motivul pentru care oamenilor de partid, care nu sînt mai proști ca oamenii puterii, le repugnă ideea de a limita suveranitatea statului. Cum bine zicea Benjamin Constant : "Se consideră moștenitorii lui și-și chivernisesc agoniseala din chiar mîna propriilor dușmani".

Cînd eram tînăr, mult mai tînăr, mă împărtășeam deci din deliciile sentimentului de supunere în fața puterii, convins că decizia politică îmbrăca forma și autoritatea oracolului religios.

O dată cu anii însă lucrurile au început să se clatine ; frecventîndu-i pe aleşi, însumi am devenit unul dintre ei. Prin urmare, am resimţit rapid dorinţa de a-mi amuza contemporanii.

Aventură temerară în vremuri tulburi, povară totuşi facilitată prin alegerea mea ca vicepreşedinte al Adunării Naţionale.

Prezidez astfel multiple şedinţe ce se desfăşoară tîrziu, în noapte, în faţa unui auditoriu mult ostenit.

Cu toţi butonii încheiaţi la tunică, reprezint preşedintele Adunării la anume ceremonii oficiale, cele mai indigeste şi mai puţin căutate, se-nţelege.

Pe scurt, primarele foarte hazliu de Issy-les-Moulineaux, gureş neostoit şi cîrpaci literator în clipele sale de abandon, reuşeşte să fie un excelent vicepreşedinte, expert în arta savantă a inaugurării crizantemelor.

Iată ce mă aşteaptă, pe scurt, în viitorul apropiat.

Veţi fi de acord că e haios să te vezi încoronat de o majoritate ce nu te-a votat. Astfel îmi voi permite să atac subiecte asupra cărora nici un jurnalist nu mi-a cerut vreodată părerea şi să ascult operele alese ale semenilor mei. Ce poate fi mai sublim?

Cu adevărat că nu este lucru care să nu devină subiect de rîs cînd ajunge pe mîna omului, acest animal extravagant care împarte cu cei mai apropiaţi sieşi, maimuţele mari, mai mult decît postura verticală şi diferenţierea funcţională mînă-picior.

Să nu vă mire deci că subiecte serioase cum sînt Europa, descentralizarea ori cumulul mandatelor, se colorează la nimereală cu înţelepciune şi mare naivitate, raţiune ori nenumărate panseuri caraghioase.

Tot mai adesea guvernanţilor noştri le scapă de sub control mişcările lumii, fluctuaţiile economice, instabilitatea monetară, căderea imperiilor ori conflictele de tot soiul. Truism uneori convenabil de repetat anumitor spirite mînjite de

înspăimîntătoare certitudini. Crezul meu e vechi de-acum : în această stranie cavernă — care-mi ţine loc de creier — unde meditaţia începe prost, unde Sfîntul Duh e sub acuză, nu e gînd să nu se ştie pe sine vremelnic.

Adică de sus, de pe crenguţă, şti-voi a conduce, canaliza, neutraliza, seduce, uneori moraliza această adunare de oameni mult mai înţelepţi decît am zice, de vreme ce mare parte a lor ştiu că un ales al poporului rămîne un om de rînd, care-şi petrece viaţa mîzgălind hîrtia şi pătîndu-se cu cerneală ori în multe alte moduri.

Nu rezist tentaţiei de a vă pomeni cîteva.

Robespierre, fost avocat din Arras, orator abil al clubului Jacobinilor, pierdea teren în faţa Convenţiei, urmare a unei incredibile prostii. Avea ulterior să-şi piardă chiar capul...

Ripostînd atacului lui Barere, el a denunţat presiunea exercitată de Comitete asupra Adunării, a cerut epurarea acestora şi excluderea cîtorva *pungaşi*. Dar a refuzat să le dea numele. Afacerea era reglată : pungaşii aveau să fie trimişi la Bastilia. Nimeni nu a fost numit, fiecare s-a crezut vizat. Robespierre şi-a aliat împotrivă-i duşmanii naturali şi cohorta de laşi asociaţi lor. *Incoruptibilul* era pierdut.

La 17 ianuarie 1920, Paul Deschanel este ales cu o majoritate dintre cele mai confortabile obţinute vreodată de un candidat la Élysée. Acest orator apreciat pică din tren. În urma fulminantei sale victorii, sărmanul nu şi-a mai revenit niciodată. La primele forme publice de comportament bizar s-a pomenit, pudic, de neurastenie. Iar cînd, în noaptea de 24 mai 1920, cădea atît de puţin convenabil din trenul prezidenţial, între Paris şi Montbrison, s-a invocat o amnezie. Dar n-a mai ţinut nici o explicaţie cînd a fost recuperat, aproape nud, dintr-o fîntînă a castelului Rambouillet. Nefericitul a trebuit să demisioneze într-un acces de luciditate.

Se poate, raţional, încredinţa soarta unui popor întreg unor politicieni de bîlci care se dedau de îndată la asemenea acrobaţii?

În 1947, fără-ndoială anul unei accentuate reluări a activităţilor noastre comerciale cu SUA, ecranele franceze se deschideau masiv filmelor americane.

Vrînd evident să ne placă şi mai mult, prietenii noştri ne-au livrat în acelaşi an un produs absolut incomestibil, din care s-ar fi produs pîine. Noi credeam că am achiziţionat grîu, dar era de fapt vorba despre porumb. *Corn* însemnînd grîu în engleza britanică şi porumb în engleza americană! Urîtă poveste : nu l-am mîncat, dar a trebuit să-l înghiţim.

Meditînd la cele de mai sus, mi-a venit într-o bună zi ideea năstruşnică să adun într-o carte cele mai grozave boacăne, cele mai stupide fapte, cele mai incredibile gafe ale celor ce conduc omenirea. Vom exprima deci rezerve la adresa pretenţiilor pe care ei le-ar avea de a tranşa alte probleme decît să se vîre-n tîrlici şi să se afunde-n gazetă.

Angoasa paginii albe, cea bine ştiută scriitorilor, dispare, căci ajunge să deschidem o carte de istorie ori un cotidian ca să constatăm că prostia este, aşa cum democraţia nu e, perfect universală.

Trebuie că mă încearcă melancolia în această dimineaţă, dacă îmi vine acest gînd ciudat: ce mic se face omul cînd nu rămîne nimic mai mare ca el! E sigur că nu ţine parte naturii umane cuvîntul, dar tot îmi face plăcere ca, din cînd în cînd, eşecurile noastre să fie scrise pe cer cu litere luminoase. O tiflă la adresa oamenilor *aşezaţi* şi a ideilor înţepenite îmi pare un semn salutar.

Adevărat, pe de altă parte, că nu fără pericol ajungi la fundul lucrurilor şi al prostiei, riscul fiind să nu te mai desprinzi.

Întrevăd aici fraze insidioase, cuvinte oţetite : politicienii ar fi incompetenţi şi suspicioşi, discreditaţi pe bună dreptate. În ceea ce mă priveşte, s-ar confirma ridicolul cocardei şi motopoliţiei rutiere blindată-n piele şi fanioane.

Voi răspunde că, ajunşi la o anume vîrstă, cei mai savanţi dintre noi şi cei mai proşti dintre confraţii noştri au acelaşi terminus. Cum zicea Voltaire : "Unii îşi pierd dinţii, alţii părul, murim toţi detaliu cu detaliu". Iată soarta comună care trebuie să-i îndemne la mai multă reţinere pe aceşti moralişti sclipitori, ce au infirmitatea de a se crede cineva.

Nu rareori, de altfel, se simt ei pe terenul moralei precum alţii pe cel al adulterului.

Boem şi cam leneş, n-am luat niciCînd prea în serios viaţa, ştiind că din aşa ceva nu ieşi viu. Am ajuns la concluzia că acest catalog de prostii de nemărturisit se pot povesti doar de către o persoană stăpînă pe arta sa, cu un lung stagiu în anticamerele puterii. Iacătă-mă-s!

În rest viaţa mea e doar un şir de ceremonii indigeste, majoritatea celor ce mă înconjoară făcîndu-şi o datorie din a mă copleşi cu omagii.

E timpul, veţi fi de acord, să aduc un omagiu apăsat acestor măscărici incurabili. Care au totuşi îngâmfarea să mă adumbrească. Dar ţin să-mi asigur cititorii că, de mi s-ar da în fine o şansă, i-aş întrece cu mult.

André Santini
aprilie 1998

În cifre...

Despre prostie şi aberaţie ca metodă contabilă

Francezii, scria Thomas Edward Lawrence, "au plecat de la o doctrină care face din francez întruchiparea perfecţiunii omeneşti. Evident, gîndesc ei, un străin nu va atinge niciînd nivelul lor, dar valoarea lui va fi cu atît mai mare cu cît s-ar apropia mai mult". Corolarul, să recunoaştem, e că nu poţi fi altceva decît francez, Montesquieu o remarcase. În van aş încerca să rezum valoarea, particularităţile ori universalismul operelor noastre. Grîul, via şi fructele ne sînt preţioasele produse, un fel de stemă heraldică. Pămîntul ne e fără egal şi comerţul de idei fără de asemănare. Sîntem un pic alături de subiect, dar să rămînem totuşi, căci un asemenea tărîm este nepereche. Nu mai vorbesc de spiritul nostru, atît de excesiv de vivace că nu încetează de trei secole să facă disperarea străinătăţii. Un spirit atît de uşor că dau doamnele în leşin : să-l presupunem iertat de bătrîneţe şi de moarte, fără priză la timp. Nu sînt acestea calităţile ce plasează *geniul* francez în rîndul întîi ?

Într-un cuvînt, ca şi într-o sută, francezul, cînd se mişcă, are aerul că îşi plimbă bustul cu capul înapoi şi burta înainte !

Din nefericire, voinţele, convenţiile — sau, dacă vreţi, legile şi decretele —, pe scurt posibilităţile de a concepe şi a

acționa, poartă amprenta durabilă a acestor visuri grandioase. Cei ce au trasat drumurile, săpat canalele, lansat podurile, construit școlile și colegiile noastre, renovat muzeele, înălțat stadioanele, au creat uneori butaforii de fabrici, au transformat bogățiile naturale în materiale neglijabile, au cheltuit fără socoteală banul pe care nu îl aveau, manifestînd, în fine, un gust excesiv pentru actul simbolic întotdeauna scump. Este deci important să recunoaștem și să facem cunoscute *virtuțile* speciale ale acestor rafinați artizani care știu să poarte pe înălțimi obscuritatea talentului lor. Desigur, m-aș pricepe și eu dacă mi s-ar da mijloacele. În 1986, Jacques Chirac, pe atunci prim-ministru, mă invita să rezolv problemele dureroase rezultate după decolonizare. Am recunoscut totala mea incompetență, și asta i-a plăcut mult. M-a convins că am vocație, făcîndu-mă să înțeleg că neregulile acestui dosar complex necesitau o privire proaspătă. În spatele primului ministru se afla o nișă împodobită cu motive decorative ; mă complăceam să visez pe furiș la frumusețea gotică a garguielor de la Notre-Dame. Ascultam cu ochii întredeschiși o grămadă de lucruri ucigătoare, din care nu înțelegeam un cuvînt. Aveam un aer inteligent. Au făcut greșeala să-mi spună că sînt omul momentului. Au avut bunătatea să-mi dea un mic portofoliu ministerial, mai mult, un viitor pe care îl proclamam încîntător, dar în taină mă tot întrebam. Să cred oare că nepoții mei mi-ar fi citit povestea vieții cu entuziasm pentru o operă atît de minusculă, pentru subiecte care pe mine mă plictiseau apriori ?

Mă înșelam : populația repatriată era emoționantă, pestriță, un cancer pentru trezoreria publică, și minunat concepută pentru satisfacerea unei vanități fără egal : a mea. Voi avea propria-mi lege ! Șarlatan de talent, reușisem să conving puterea de justețea cauzei mele. Tehnocrația dăduse cumva în drumul său peste un

tip de care nu mai înceta să-și rîdă. André Santini, zicea ea : ochi mari, trăsături viguroase, stomac generos, siluetă bombată, totul tinzînd spre exterior, ceea ce nu este neplăcut la vîrsta mea.

Rezultatul nu s-a lăsat așteptat : cele 30 de miliarde obținute de repatriați nu au folosit la nimic fiindcă ei nu ne-au votat, însă am avut satisfacția datoriei împlinite. Pe scurt, numeroase nemulțumiri și beneficiari ingrați. Nu poți pătrunde mai adînc în grotescul involuntar. Cum vedeți, cînd vorbim de prostie, subiectul este imens și nu cruță pe nimeni. Autorul, lucid în ciuda a tot și a toate, se va arunca în genunchi, cu mîinile împreunate, cu ochii la cer, cu sinceră căință și rugăciuni fanatice pe buze. Voi rezuma în cîteva cuvinte impresia de ansamblu asupra acestei părți a subiectului meu : guvernanții noștri, de la opincă la vlădică, au procreat nenumărate gafe. Cu minuțiozitatea conștiincioasă a unui mărunt maestru flamand voi cerceta deci cele mai frumoase constructe cu care ne-au procopsit semenii noștri. Acea catastrofă, acea ruină, acel dezastru financiar, au o savoare anume proprie doar autorilor lor. Abil și silitor în privința corvezilor parlamentare, am, între două ședințe, dreptul la confidențe, la un braț pe umeri, la aceste tandre familiarități pe care micul trafic le rezervă clienților săi.

Între două intuiții valide și o multitudine de imbecilități, audiez în această vastă sală a celor Patru-Coloane prostii care ar fi o cruzime să fie ascunse concetățenilor noștri. Veți vedea, nu ne vom menaja. În rest, Tristan Bernard a spus odată — suficient de bine ca să merite repetat — că omul este un perpetuu infantil care, în partea mijlocie a vieții sale, manifestă puerilitatea de a se juca de-a adultul. Deci, nu e cumva în natura lucrurilor ca infantul să spargă paharele de licori ?

Ţin totuşi să-mi asigur cititorii, această antologie a prostiei nu se limitează la capii noştri cei mai mari, la inventatorii cei mai îndîrjiţi, la constructorii noştri neostoiţi, la financiarii noştri sclipitori. Nu, din toate vremile şi locurile, prostia s-a ridicat fără efort în vîrfurile picioarelor, îndepărtînd fără probleme raţiunea şi discernămîntul. Las unor spirite mai avizate decît al meu grija de a analiza consecinţele unei simple lovituri de evantai care a servit în 1830 ca pretext cuceririi Algeriei de către Franţa. În fine, oricine va aprecia această declaraţie sobră a primului ministru Chamberlain, lansată la 25 octombrie 1939, o săptămînă înainte de invazia Poloniei : "D-l Hitler este prin natura sa un artist şi nu un om politic, iar o dată reglată chestiunea Poloniei, îşi propune să-şi încheie zilele ca artist, nu ca artizan de războaie...". Trebuie astfel, în cazul unora ca ei, să exprimăm deci rezerve la adresa pretenţiilor pe care le-ar avea de a tranşa alte probleme decît să se vîre-n tîrlici şi să se afunde-n gazetă.

*

* *

Sîntem, e sigur, un popor incomparabil. Stilul — nostru — rezultă dintr-o sensibilitate specială. Care nu se dobîndeşte, dar se creşte. Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului. Şi datorăm aceasta bugetului de stat. S-a spus de legea finanţelor că nu e un text legislativ ca toate celelalte, ci un act de autorizare acordat de Adunări guvernului. În această viziune, proiectul de buget nu trebuie denaturat prin iniţiative parlamentare menite să-i compromită caracterul şi echilibrul. Sistemul funcţionează cu o asemenea eficacitate încît se poate afirma că, în afară de biroul

ministerial de finanţe, la Bercy, nimeni nu ştie precis din ce se compune bugetul. Articolul 40, care face ca parlamentarilor să li se refuze posibilitatea de a mări cheltuielile publice sau de a diminua beneficiile, vine să pună la punct mecanismul în uz. Iată cum *birourile* compuse din persoane foarte inteligente, dar fără spirit, îi tratează pe toţi cei care, asemenea mie, cred că posedă spirit, dar nu sînt prea siguri de inteligenţa lor. Într-o bună zi le-am bătut la poartă. La urma urmei, sînt un bun consilier. Frecventîndu-i pe cei mari, m-am convins că nu poţi fi politician fără să devii ilustru. Mi s-a spus că mă înşel şi-am fost trimis la cărţile lui Swift.

Intr-un tîrziu am găsit aceste rînduri : "Nimeni nu acceptă sfaturi ; dar toţi primesc bani : deci banul e mai valoros decît sfaturile".

Demonstraţia era clară : n-aveau ce face cu sfaturile mele. Îi interesa doar averea Franţei. Am alunecat rapid la căsuţa de pornire, înţelegînd că aparţineam speciei inferioare.

Neştiind mai nimic despre afectarea detailată a sumelor angajate, în materie de buget sîntem, s-o recunoaştem curajos, de o ignoranţă enciclopedică. Bugetul, care s-ar cuveni a fi prin excelenţă sub control şi dezbatere democratice, rămîne astfel apanajul unei tehnocraţii care îl amplasează pe ales, pe scara valorilor, undeva între rinichii şi capul vitelului. Termenele fixate prin Constituţie fac ca o examinare a bugetului să se asemene, cum scria recent un cotidian de seară, cu o vizită a unui grup turistic la Versailles : în viteză şi cu interdicţia de a pune mîna. Simplific grosier aceste proceduri criticabile ce fac din Parlament adunări rizibile, fiindcă nimic nu mă interesează mai mult decît claritatea demonstraţiei mele.

Îmi veți replica, și pe bună dreptate, că pot domina astfel, redus la indigență, printr-o trăsătură, un cuvînt, o glumă, o-nțepătură. Oare acesta să-mi fie rolul?

Sub a Treia Republică, singura legitimitate era parlamentară, guvernul nefiind decît delegatul efemer al majorităților instabile. Sub a Cincea Republică, puterea aparține *birourilor*, care-mi lasă condescendent pe un colț de masă o lopățică și vreo două găleți.

Eu mă descurc foarte bine — o vor afla pe pielea lor — dar democrația sucombă definitiv.

Cu zîmbetul în colțul gurii și cu mîna pe inimă, ei spun că bugetul este *serios și sincer*. Îi putem contrazice careva dintre noi? Unii dintre colegii mei au dreptul de a păstra tăcerea, alții au datoria. Să ne mai mirăm deci, în absența unui control serios al modului de a cheltui banul public, de risipa la care ne dedăm? Unii se miră că statul e risipitor, cînd Franța însăși trăiește pe credit. Susținem o datorie de aproape 4.000 miliarde de franci, care ne constrînge la gesturi contabile ce ne pun în situația de a lua lecții de la ultimul facturier. De voie de nevoie, Franța se dă bancherului său ca o fată fără zestre unei fosile cu mătreață. Vedeți dumneavoastră, îți trebuie un nou împrumut să rambursezi un altul anterior! Sigur că de asta își permite statul uneori erori de gestiune, ce ne-ar trimite pe oricare dintre noi șase luni la răcoare.

Recent treceam, ca de obicei, în revistă această masă de prostii de care doar marile spirite sînt capabile : mă refer la cele relatate în raportul public anual al Curții de Conturi. Raportul este menit, cum bine se știe, să dea Parlamentului, ca și opiniei publice, elemente informative asupra gestionării banului public.

Este, vă asigur, foarte clar redactat și imbecilitățile cele mai grave, cele mai gogonate, sînt denunțate cu multă reținere. Este, în fine, o bombă, care deși nu dă nume nu trebuie lăsată pe mîini nevinovate. Într-un deceniu-două copiii noștri ar putea conchide : "Statul? mare și frumos era, și-l durea în cot!"

*
* *

În 1994 — datele de altfel nu au mare importanță — Curtea își pleca fruntea asupra unei chestiuni grave : Minitel-ul erotic. Intruziv încă din adolescență, statul, cu condiția să fie în avantajul său, e gata să închidă un ochi la scăderile cotidiene ale supușilor săi. Dornic să limiteze raza de acțiune a anumitor servicii telematice și telefonice în repetate rînduri declarate delictuale în tribunale, legislativul le-a supus unei taxe speciale. Nu vă lăsați înșelați de aceste cuvinte, vorbim pur și simplu despre popou și de multiplele sale întrebuințări potențiale. Două dispoziții s-au succedat, una din 30 septembrie 1987, cealaltă din 29 decembrie 1989. Prima nu s-a aplicat niciînd. Cea de-a doua, care o abroga pe cea dintîi, nici atît, ceea ce dovedește oarecum că cei însărcinați cu misiunea nu sînt neprieteni ai depravării și desfrîului. Asta, îmi dau seama, îi va face pe contemporanii noștri să răsufle ușurați. Închiderea bordelurilor, populate cu netrebnici, prinți licențioși, ducese libidinoase și prelați răspopiți, i-a durut foarte. Pe scurt, produsul taxei s-a ridicat doar la 194.888 de franci și 50 de centime la sfîrșitul lui 1993, cota ridicîndu-se la 50%, iar remunerațiile percepute pentru aceste servicii la un total de peste 1 miliard de franci. În ceea ce o privește, Curtea poate doar constata că legea fiscală nu s-a aplicat, la patru ani de la adoptarea sa de către legislativ și la șase luni după ce acesta și-a manifestat, în premieră, interesul.

Îi judecăm, credeți-mă, prea sever.

Cei despre care vorbim sînt striviți de angrenajele administrației. Viața le este un lung și îngrozitor calvar. Frînți o primă dată de un superior obtuz, sarcini subalterne repetate îi frîng iarăși. Siguranța postului în astfel de condiții devine, din avantaj, inconvenient. În loc să-i ofenseze, îi reconfortează lectura acestor servicii interactive, a căror indecență și depravare nu mai trebuie dovedite. Îi pasionează așa de tare încît toată atenția li se concentrează pe subiectul desfășurat pe ecran. Cîtă dreptate au! Sînt mai presus de bine și de rău, privilegiul personalităților forte. Sînt oameni liberi care se dăruiesc sincer — pe sub pălărie, cum s-ar zice. Nu, categoric judecata Curții este prea severă, nu se face să împiedici acești funcționari să se arate toleranți din cauza cîtorva gologani.

*

* *

Un an mai tîrziu, în 1995, Curtea își îndreaptă cercetările asupra anumitor acțiuni finanțate de bugetul Ministerului Muncii și Formării Profesionale. Începînd cu 1987, Codul Muncii condiționează acordarea ajutorului de prezentarea unui dosar care să dea o imagine asupra realității și consistenței proiectului de creație și de dezvoltare. Seriozitatea afacerii se oprește cam acolo căci, în absența fișierului beneficiarilor ajutorului, nu a fost posibil să se coreleze cu deciziile luate în anii precedenți. Cei mai abili cumulează într-o veselie ajutoare inexistente. La Paris mai ales, Direcția Departamentală a Muncii nu ține evidențe decît din octombrie 1991, iar majoritatea deciziilor din 1992 s-au anulat prin inadvertență... Rivarol afirma că Chamfort nu avea spirit decît

între anumit ore. Putem spune, fără să riscăm prea mult, că eficacitatea statului este limitată în timp. Dincolo de această limită, natura își reintră în drepturi : el nu mai știe încotro se-ndreaptă, ignoră pe ce lume trăiește, toate acestea pe seama contribuabilului. La fel, centrele Assedic* nu dețin suficiente informații asupra deschiderii de firme de către solicitanții de locuri de muncă pe care ele îi plătesc, ceea ce revine la plăți nejustifcate ca ajutor de șomaj. În fine, ajutorul în cauză este impozabil în baza anului de atribuire, însă s-a instituit o amînare a impozitării. Ignoranța în care sînt ținute serviciile fiscale cu privire la acordarea ajutorului face imposibilă orice verificare. Termenul *ignoranță* este puțin apreciat de aceste persoane, care nu au stomac pentru poziția de novice. Îi vedem mai degrabă precum cîinii de pază, cu nările-n vînt, cu labele-n afacerile noastre, adulmecînd pungașii de la douăzeci de pași. Ca măcar într-o privință să li se dea dreptate, de ce altceva s-a comandat un sondaj? Cu privire la 14 decizii de ajutor luate de prefectul Parisului pentru deschidere de firme, care firme și-au încheiat activitatea la cîteva luni de la primirea ajutorului. Rezultatele sînt elocvente : patru beneficiari nu au mai fost găsiți, un altul nu avea declarații de venit pentru anii în cauză, alții au folosit ajutorul acordat în scopuri personale, alți nouă au *uitat* să introducă ajutorul în veniturile impozabile.

Vedeți dumneavoastră, cum să ceri francezului ce nu-i ceri nici statului! Cum să-i ceri conduită corectă, cînd statul ia parte la asemenea șotii? Gustul risipei și prostia de care face uneori dovadă statul insuflă contemporanilor noștri nevoia de a-l pastișa pe Arsène Lupin. Sedus de zeflemea și fast, ipocrit și cleptoman voluntar, dotat cu un surîs malițios și de o inteligență foarte franceză, acest personaj de roman oferă stranii similitudini cu compatrioții săi. Trezoreria publică, în aceste condiții, trebuie să

* Asociația pentru Locuri de Muncă în Industrie și Comerț – n. trad.

vegheze bine asupra unei clase agitate care nu-şi va împinge nicicînd civismul prea departe. Dau scris.

Ordonanța din 7 ianuarie 1959, cu referire la organizarea unui transport de călători în aglomerația pariziană, definește o autoritate organizatoare de transporturi în comun constituită între stat şi cele opt departamente ale regiunii. Această autoritate desemnează exploatatorii, fixează tarifele, în fine coordonează planurile de investiție. În cadrul activităților sale, numita autoritate trebuia să amenajeze o legătură hectometrică îngropată, în lungime de 500 m, între o stație din rețeaua regională de expresuri şi un ansamblu de birouri ce aveau să fie construite în cadrul unui program imobiliar. Acest program făcea obiectul unei convenții între un stabiliment public de amenajări şi un grup imobiliar. Noua legătură, finanțată cu arginți publici a fost realizată în cursul primului semestru al anului 1993, însă rămîne neutilizată, programul grupului imobiliar fiind amînat *sine die* .

Ce poate fi mai superb? Şi mai prostesc?

Adevărat că nu sîntem, în materie, la prima încercare. În 1940, găseai cînd avioane fără piloți, cînd piloți fără avioane. Sute de Dewoitine noi-nouțe *rezidau* la Toulouse, superba capitală a regatului franc Aquitania.

Din nefericire Guderian a avut ideea supărătoare de a străpunge frontul nostru din Ardeni, pe unde nu se trece, se spunea la cursurile Şcolii de Război. Dacă zic unii că autorul se-ndepărtează de subiect, şi că tot comparînd lucrurile, mărimile şi faptele, cîştigă în efect facil ceea ce pierde din credibilitate, se înşală. Întotdeauna francezii au acordat credit exagerat profețiilor

experților lor, care s-au născut, cum bine se ştie, spre răsîmplinirea nevoii ce se resimțea pentru apariția lor. În această nouă lumină, nu e de mirare să constați că pot lua naştere construcții ce nu servesc la nimic, poduri peste care nu se poate trece şi drumuri care, plecînd de nicăieri, se-ndreaptă tot acolo.

Să reamintim amatorilor de măreții ce s-a ales de linia Maginot. Totul e mobil şi uşor, de la armament la alămării. Paul Reynaud o spune : "Sîntem invulnerabili!" Winston Churchill însuşi, care nu este încă prim-ministru, e stupefiat de eficacitatea fortificațiilor : "Aici trebuie să ne batem, chiar dacă trebuie să-l atacăm pe frit ca să-l atragem în fața fortăreței".

Vai!

Fritul, ignorînd meterezele bine păzite, avu impertinența să le ocolească. În cinci ani am cheltuit astfel 4.200 de milioane de franci în unicul scop de a permite ca 1.000 de oameni ce trăiau în subteran să producă 600 kg de deşeuri pe zi. Merită să subliniem.

În ceea ce priveşte faimosul transport hectometric, care nu a costat colectivitatea decît 60 de milioane de franci, acesta prezintă avantajul sigur de a lega o gară cu nişte culturi de sfeclă, însă nu veți găsi nicăieri o alămărie, ceea ce dovedeşte clar supremația liniei Maginot asupra transportului hectometric... Avem într-adevăr programe elaborate de experți, pentru ce le-am contesta? Paul Painlevé, ministru de război, făcea recurs la argumentul autorității : "Tehnicienii — repet — au căzut de acord asupra acestui proiect. Cer Camerei să nu mai insiste pe acest subiect şi să acorde guvernului creditele pe care desigur le va folosi oportun şi eficient".

Adevărat, ne-am putea sprijini pe declarațiile definitive ale lui André Maginot care anunța în 1927 :
"Programul nostru? Iată, șase puncte : ordine, autoritate, libertate, moralitate, patrie". Nimeni nu s-a neliniștit mai mult, în 1991, pentru eventualele consecințe ale stopării programului imobiliar. Experții efectuaseră o lucrare pe cinste și perfect inutilă, dar de ce să te ofensezi impulsiv și degeaba, din moment ce statul tace chitic?

Ce poate fi mai superb? Și mai prostesc?

*
* *

Restanțele serviciilor statului față de France Télécom rămîn un deliciu la care Curtea nu putea rămîne insensibilă. Mă întreb dacă ați remarcat modul în care sînteți tratat la cea mai mică întîrziere a plății. Administrația vă convocă, vă admonestează răspicat și vă amintește că socotește societatea o meritocrație riguroasă, la vîrf aflîndu-se statul și subdiviziunile sale. Personal sînteți un nimic costisitor și vi se face cunoscută incoerența unei astfel de situații. În schimb, administrația rămîne fidelă prerogativelor sale. Spirit contemplativ prin excelență, sărac prin juruință, statul nu resimte necesitatea de a-și aplica reglementările impuse supușilor săi. De aceea, din vechime încă serviciile statului și-au dezvoltat deprinderea sănătoasă de a-și achita doar tîrziu și parțial facturile telefonice. Curtea o tot amintește din 1992 cu extremă curtoazie, întrucît suma datorată nu depășește 2 miliarde de franci... Cinci ministere concentrează grosul răuplatnicilor : cel al afacerilor interne (care, împreună cu Prefectura de Poliție a Parisului, datorează la finele lui 1995 peste

1.165 milioane de franci), urmat de cel al lucrărilor publice, armamentului - (386 milioane de franci), cel al afacerilor externe (193 milioane de franci), al apărării (141 milioane de franci) și al educației naționale (115 milioane de franci).

Confruntată cu această situație, France Télécom a luat o stranie inițiativă : a semnat la 16 ianuarie 1995 cu Ministerul Afacerilor Interne o convenție cadru care exclude penalizările pentru întîrzieri de plată pînă la 1 ianuarie 1997 și s-a declarat în impas cu privire la condițiile de anulare a datoriei trecute, condiții ce nu făcuseră obiectul unui acord. În ceea ce privește celelalte departamente ministeriale, acestea și-au subordonat acordul eventual la semnarea unei astfel de convenții atribuirii unor credite excepționale. Deci, cînd sectorul telecomunicațiilor se va deschide concurenței, vom plasa administrațiile noastre la nivelul săracilor și dezmoșteniților sorții, mieilor cu cinci picioare, surorilor siameze și al accidentelor feroviare. Vor trebui ele a se plia, mă tem, pe rituri strămoșești, recunoscute comunitar de majoritate, anume în trei vorbe : plătim ce datorăm.

*
* *

Ar trebui spus că Franța are o datorie de rațiune, e supărător că părinții noștri n-au spus-o destul, dar ea, Rațiunea, nu a întîrziat să-și procure certificate dispensatoare de tîrgul conjugal și dreptul la cameră separată. Invoca migrene, apoi își luă obiceiul de a pica la pat și începu să-și disprețuiască martorii virginității. Găsea oripilantă privirea în ochi a realității, și totuși Rațiunea o dorea mult; apoi tot mai puțin, apoi, nemaizărind-o, o uită cu totul. De aceea în 1996 Curtea denunță opiniei publice o splendidă

operațiune. La capătul a șapte ani laborioși, se naște pista aeroportuară de la Adélie, la latitudinea Cercului Polar. Încheierea lucrării a precedat cu cel puțin un an distrugerea sa parțială în ianuarie 1994, datorată, după raportul de expertiză, unei surpări a rambleului pistei, agravate la cîteva zile de o depresiune atmosferică ce a atras rafale de 200 km la oră.

Au fost minuțios descrise aceste fenomene, previzibile și de un puști atent la climat. Bugetul Statului a suportat o pierdere netă de circa 110 milioane de franci, dar ce împăcare să știe bine pe ce i-a pierdut! După știința noastră acest rost al experților — ce se cred necesari — ar încînta coloniile de ciungi împărați, al căror nume le spune sigur ceva celor dintîi. Să ne încredem în ei, ce altceva să facem cu experții?

*

* *

Joi 27 noiembrie 1997 Curtea își făcea public raportul anual. Cu un an în urmă Pierre Joxe se angajase în fața parlamentarilor să facă mai bine cunoscute efectele controalelor exercitate. Promitea astfel să satisfacă o curiozitate legitimă, fiind aproape loc comun că o treime din observațiile Curții atrag și efecte, o treime doar parțial, iar ultima - deloc. Fiți liniștiți, poznele statului rămîn în limitele normalului. Prea mîndru să-și aranjeze un loc umbros ori prea van să se mulțumească pe locul doi, unindu-și puterea și gîndirea statul s-a așezat în capul mesei. Un tremur de pleoapă, un surîs fin, știe să pulverizeze rarele prostii pe care nu le-a generat el însuși pentru salvgardarea celorlalte, disproporționate, proprii. Și reușește perfect.

A spus odată Mao că "națiunile se-mput ca peștii : de la cap". Această judecată mă nedumerește : cum se poate ca, în țara lui Voltaire, capetele noastre cele mai luminate să continue cu toată seriozitatea să facă astfel de prostii crase? Nu avem noi cele mai bune școli, un învățămînt superior de calitate recunoscut de toți? Trebuie oare să căutăm cauza acestei dereglări la vîrful piramidei? Mă tem că da. Cînd îmbrățișează culmile, sistemul nostru de învățămînt produce o castă unică ce nutrește iluzia de a se crede indispensabilă. Este adevărat că în Franța puterea e de esență divină. Doar regatul Franței și-a divinizat monarhia și, prin ea, statul. Monarhul vindecă zgaibele ; dar tehnocratul, înșurubat într-un cod, veghează la binele Franței. Traversînd existența fără s-o vadă altfel decît prin circulare bizare, el este singurul în care te poți încrede. Alain Peyrefitte povestește, în *Răul francez*, cum Georges Boris, consilierul de încredere al lui Léon Blum și Pierre Mendès France, anunța că în democrațiile populare nu peste multă vreme pîinea avea să se distribuie gratis. "Aceste inepții formau," spune el, "trama învățămintelor profesate, după război, de maeștrii noștri în Științe politice ori ENA* ".

În 1970, la vremea revoltelor muncitorești din Gdansk, vizitînd Polonia, Georges Séguy exclama : "Dacă socialismul se va instala cu întîrziere în Franța, va veni ziua, și nu e departe, cînd țara voastră va depăși nivelul nostru de viață. Este larg răspîndită în Franța opinia că ceea ce se petrece acum la voi e aproape ceea ce avem de gînd să facem la noi".

E reconfortant să constați că prin această optică elitele noastre conducătoare opinau identic cu secretarul general al CGT** care, în plan politic a dovedit mereu o vocație aparte pentru erori. Pe scurt, persoană de inteligență și instrucție mediocre, capabil să lege două idei elementare, nu este și nu poate fi mulțumit de

* Școala Națională de Administrație – n. trad.
** Confederația generală a muncii – n. trad.

elitele sale. Cei ce deţin lumina şi harul ar trebui să arate calea tuturor celor care, din lipsă de talent, se înalţă prin merit. Dar nu, ei ne ţintuie cu degetul arătător în prag. E grav, veţi spune, şi merită mai mult decît această modestă lucrare. Adevărat, însă am ales să rîd de tîmpeniile noastre, căci mi-am dat seama că mai sigur poţi zgîlţîi astfel pereţii cei mai groşi decît cu rapoartele care nu ajung niciodată la destinatarii lor.

Să rezumăm faptele : ieşiţi din aceeaşi şcoală, protejaţi de concurenţă şi sancţiuni, practicînd cîrdăşia, *elitele* noastre administrative deţin o putere considerabilă ca legatari ai Istoriei. Ludovic al XIV-lea şi-i recunoştea pe-ai săi. *Nec pluribus impar.* Îndărătnice la tot ceea ce nu era prevăzut în reglementări, elitele devin, în final de carieră, colecţionare de sinecuri pe Quai. Deşi original, sistemul se dovedeşte totuşi imperfect, întrucît membrii săi nu se pot prevala de confuzia puterilor. Or exact aceasta se petrece în organizarea vieţii politice franceze de la fondarea celei de a Cincea Republici. Majoritatea clasei politice se constituie din funcţionari. Experţii sînt astfel dintre cei aleşi. Specia umană rezidentă în hexagon s-a transformat într-un comitet restrîns înconjurat de animale respectuoase, cărora li se azvîrle cîte un os cînd manifestează pe străzi. De fapt, nici nu manifestăm. Sîntem mai degrabă deziluzionaţi decît mînioşi. Gîndiţi-vă, din cînd în cînd trebuie să votăm. Votăm — moment culminant — şi alegem persoane ale căror scopuri par raţionale. Cei ce sînt la putere ne ignoră, ni se adresează în consecinţă şi nu pot stăpîni şomajul. Cei ce vor să acceadă ne prezic un viitor nepereche ; mai ales, jură ei, vor schimba politica. Se subînţelege. Ne achităm deci punctual de datoria electorală duminicală şi aruncăm sec absenteiştilor care ne zîmbesc echivoc : "Chestiuni bărbăteşti!" Trec nişte luni. Chiar şi cei mai informaţi se miră cum de au

luat-o lucrurile razna! Mirarea nu durează că, prost să fii, tot vezi cum cei chemaţi şi cei goniţi sînt de-un neam. Şi nu vor să iasă din pielea lor, unde stau aşa de bine. Iată-i profilîndu-se pe orizont gonflaţi de trei cuvinte : "Ştiu cît valorez!"

Cu asta s-a spus totul.

Cînd ajunge la Hôtel Martignon un prim-ministru are opinii foarte reţinute în materie de politici monetare. Din care saltă rapid pe poziţii opuse, uitînd mandatul încredinţat lui de francezi. Să ne plîngem? Nu ştiu : societatea fiind în mişcare, uneori cei din urmă ajung cei dintîi. Şi sîntem în urmă! Oricum ar fi, *elitele* noastre continuă să guverneze Franţa, pe primul ministru şi pe supuşi — cu consecinţele ştiute.

Muşcat de şancrul puterii şi-al spiritului de castă, tehnocratul comandă fără un zîmbet, el fiind în serviciul statului. Ceea ce ştim bine ; ar trebui să spun că plătim ca să ştim. Aceşti copiii mari, mineri iresponsabili întreţinuţi de toţi, ne murmură uşor cam ce-am avea de făcut : "Hai să fim cuminţi cuminţei, hai să ne-nduioşăm pînă la lăcrimioare". Dacă forţez nota — să mă ierte cititorul — e pentru că nu există echivalent pentru ceea ce fac ei. Per total le datorăm mult, căci fără ei această carte n-ar fi văzut lumina zilei. Maestru necontestat al legilor, decretelor şi circularelor, suveran al punctului şi al virgulei, expert al comunicatului de *Jurnal Oficial* dar ignorîndu-i efectul, tehnocratul mă duce cu gîndul la Bouguereau, în atelierul căruia Matisse învăţa, pare-se, modelajul : "E nevoie să găsiţi perspectiva, spunea primul celuilalt. Tuşaţi cu degetele, asta nu e-n regulă. Se tuşează cu pînză curată, sau, mai bine, cu iască. Întrebaţi-i pe bătrîni...". Delacroix era fericit să ne amintească : "Exact nu înseamnă adevărat".

Neîncrezător din fire față de cei ce nu jură pe exactitudine, prefer să compar vorbele şi faptele.

*
* *

Anunțat ca operațiune exemplară de *delocalizare*, transferul ENA a revenit la un dublu implant al cărui cost net se ridică la 170 de milioane de franci. Această poveste îmi pare edificatoare : nu prin cost ci prin ceea ce ea revelă. Bunul simț spune că deconcentrarea serviciilor este un lucru necesar. Totuşi, anunțînd această decizie de transfer în noiembrie 1991, Guvernul şi-a atras tunetele şi fulgerele unei confrerii foarte ataşate de amplasamentul birourilor sale. Ar fi fost ditamai simbolul să vezi această faimoasă şcoală instalîndu-se la Strasbourg, sediul Consiliului Europei. Din nefericire, inerția, lestul administrativ şi grija pentru păstrarea puterii *de centru* au avut ultimul cuvînt .

Ori la Paris ori nicăieri, de acolo vine sacrul!

În replică, trebuia cu orice preț — cuvîntul are savoarea lui — combătut acest proiect. Ce s-a făcut e bun făcut. Ambiția inițială era transferul de la Paris la Strasbourg a circa 120, recte 180, de agenți ; reduşi la 70 spre sfîrşitul lui 1992, apoi la 25 la finele anului următor. Pînă la urmă, avînd în vedere dubla instalare, cei ce au acceptat să părăsească Parisul sînt în număr de... 14. Clarvăzătorii pot dormi în pace. Sigur, cheltuiala e mare — 170 de milioane de franci, localurile la Strasbourg sînt goale şi funcționarea rutinieră a stabilimentului este grav perturbată, însă prezența la Paris a acestor inşi disprețuitori, care ştiu lucruri inutile, s-a confirmat.

O mutare în aceste condiții face cît o revoluție. Palatele republicii au fost uneori ale regilor noştri, puterea îşi aminteşte bine. În 1986 prima decizie a lui Édouard Balladur, noul ministru al Economiei şi Finanțelor, a fost reamenajarea birourilor palatului Louvre pentru instalarea sa acolo. Proiectul Louvre, atît de drag lui François Mitterand, era deja angajat. Înainte de a-şi ceda locul, Pierre Bérégovoy ordonase în grabă mutarea ministerului la Bercy. Pentru ca decizia sa să fie iremediabilă, s-au întreprins lucrări de demolare. Războiul de succesiune între cei doi mari trezorieri ai noştri poate pare derizoriu. Cititorul va zîmbi mai puțin însă cînd îşi va aminti că este şi el un contribuabil. Raportul Curții de Conturi, pe acest subiect, a fost copleşitor : "D-l Édouard Balladur a hotărît să nu se instaleze în estul parizian, ci, împreună cu ministrul său adjunct, al bugetului, şi cu cele două cabinete, în aripa de nord a palatului Louvre, părăsită cu un an înainte şi parțial demolată de predecesorul său. Deservind 1.500 agenți înainte de apelul la mutare, serviciile trebuiau să rămînă pe loc, la fel ca şi în centrul de afaceri din Louvre anterior prevăzut a fi abandonat. Această decizie şi apoi cea a succesorului său, din mai 1988, de stabilire la Bercy în iulie 1989 cu anumite servicii, atunci cînd spațiile destinate lor nu erau încă livrate, aveau să ducă în primul caz la o reamenajare a localurilor deja parțial demolate, iar în cel de-al doilea la o instalare provizorie timp de aproape un an. Totalul cheltuielilor expuse sub aceste diverse titluri se poate evalua la circa 100 de milioane de franci".

*
* *

Trebuie să-mi mărturisesc un gust pronunțat pentru indisciplina spiritului : mă plictiseşte pateticul, în care rațiunea se năruie. Din fericire, statul ne gratifică — adesea — cu acțiuni

frustrate şi operaţiuni rizibile. Printre marile lucrări ale statului angajate în ultimii ani, proiectul de ridicare a unui centru de conferinţe internaţionale pe Quai Branly, la Paris, prezintă astfel particularitatea de a fi fost abandonat cinci ani după lansare. Acest teren viran de circa 24.000 de metri pătraţi, cel mai costisitor cu putinţă, este gata pentru construcţie... O să-mi replicaţi că a costat statul 400 milioane franci, ceea ce e foarte mult pentru o clădire care nu există.

Cum să povestesc nepoţilor mei asemenea bufonade? Cînd un stat publică în *Jurnalul Oficial* o decizie ce reglementează împerecherea berbecilor în cele mai mici detalii, te poţi aştepta la ce este mai rău dacă te aprinzi de o asemenea idee în plin marasm imobiliar. Să rezumăm : proiectul de construcţie nu era în acord cu planul de ocupare a solului, iar finanţarea investiţiei nu era asigurată. Această sclipitoare operaţiune trebuia finanţată prin vinderea hotelului Majestic, pe care nu l-a vrut nimeni. Rămîn două lucruri de prezentat cu mîndrie francezilor : un document informativ emis în 10.000 de exemplare, al căror cost fabulos excludea degradarea lor prin circulare, şi înălţarea unei barăci de şantier demolate a doua zi după inaugurare.

Trăim într-o epocă formidabilă!

Mă trezesc în fiecare dimineaţă ca lovit cu leuca de bucuria că am avut norocul chior să mă nasc într-o familie unită în cea mai frumoasă ţară din lume. Fandosiţii şi năzuroşii mă scandalizează. Sînt nişte rebeli care pun în pericol civismul concetăţenilor noştri şi ataşamentul etern al francezilor faţă de statul lor.

De altfel această afacere, oricît de dezolantă, nu are vinovaţi. Cu alte cuvinte, ea nu a existat decît în imaginaţia luxuriantă a Curţii de Conturi. Iată dovada : Ministerul Afacerilor Externe se refugiază foarte legitim în spatele voinţei şefului statului, Ministerul Finanţelor face un rol mai subtil, preferînd să evoce raţional viitoarea afectare a terenului, iar Ministerul Culturii pretinde că s-a ocupat doar de lichidarea acestui dosar. Pe scurt, să se ştie, acest centru este o ficţiune ai cărei autori, din plin dotaţi cu talente insignifiante, vor, cu mîinile curate, să decidă asupra vieţii a milioane de inşi pe care nu-i vor cunoaşte nicicînd. Se pot ofensa unii să vadă astfel batjocorit interesul general ; mă tem că au dreptate. Înainte de a fi ministru al justiţiabililor, ministrul justiţiei se comportă mai mult ca un ministru al magistraţilor şi paznicilor de închisori. Înainte de a fi al elevilor — nedisciplinaţi şi puţin fiabili, nu se repetă nicicînd destul — Ministerul Educaţiei este al profesorilor şi institutorilor. Înainte de a fi al cetăţenilor — care nu înseamnă nimic — Ministerul Apărării este al industriaşilor şi armamentului. Pare perfect ; în fine, departamentele ministeriale sînt purtătoarele de cuvînt ale intereselor corporatiştilor perfect identificabili, şi nu ale celor foarte vagi, ale interesului general, care interes ne întrebăm pe unde s-o găsi?

Proştii respectă cutumele şi nu le-nţeleg deloc ; spiritele mediocre cred că le înţeleg perfect ; marile spirite recunosc că nu pot citi ansamblul : li se pare uimitor ceea ce chiar este, după cum văd clar ce e clar ; tehnocratul, printr-un soi de dereglare a simţurilor, pare să găsească obscur ceea ce nu este, şi să nu înţeleagă inteligibilul. Îmi veţi spune că turma alege urma. Pierdut într-un milion de inşi obişnuiţi, acest curios personaj va ajunge sigur să cedeze mustrării majorităţii.

Ce eroare!

Aţi observat, presupun, acest fenomen curios : aşezaţi un fruct fanat între altele sănătoase, repede primul le va strica şi pe ele. Tehnocratul are aceeaşi proprietate, anume că, de îndată ce-şi pune în minte să conducă oamenii, să generează un număr incalculabil de incompetenţi. Corupe astfel pe ultimul cetăţean prin limbaj excesiv şi-l seduce pe ales printr-un diluviu de cifre neverificabile, pervertind în felul acesta străvechile sisteme organizate.

Gestionarea dezastruoasă a GAN* e un bun exemplu. Statul şi reprezentanţii săi îşi dovedesc încă o dată incapacitatea funciară — limba franceză e uneori de o nebănuită bogăţie — de a se comporta ca gestionari serioşi şi atenţi. Dincolo de bătălia cifrelor, indicatorul oscilînd între 40 şi 50 miliarde de franci, ni se derulează în faţa ochilor procesul unui sistem grotesc.

Uniunea Industrială de Credit (UIC), filială a GAN, se specializase în credite imobiliare. După cum am mai semnalat, de îndată ce se erijează în specialist, statul face o politică de nătărău, extravagantă, al cărei secret îl păstrează feroce. UIC nu face excepţie de la regulă : două treimi din creanţele sale s-au evaporat. Cel ce a prezidat GAN între 1986 şi 1994 nu avea, se pare, nici un fel de autoritate asupra filialei sale şi, cînd s-a decis să-şi cerşească socoţile, i s-a replicat sec că totul era în regulă. Comisia Bancară, sediu al unei majorităţi de reprezentanţi ai statului — de reţinut : membri ai Băncii Franţei şi ai prestigioasei Direcţiunii a Trezoreriei — era de aceeaşi părere. Într-o notă din februarie 1992 ea îl felicita pe preşedintele UIC pentru excelenţa gestionării sale şi dădea asigurări pentru un viitor benefic.

Straniu acest gust pentru imprecizie.

* Grupul de Asigurări Naţionale – n. trad.

Sînt gata să conchid că afacerea va avea urmări — mai ales penale — imediat ce responsabilii vor fi fost identificaţi. Cu alte cuvinte, nu peste multă vreme va trebui să moralizăm statul, mustrîndu-l pentru laxism, să-i punem cătuşe şi, de ce nu, să-l condamnăm personal la temniţă grea.

* * *

Mi-am început viaţa cum o voi sfîrşi : în dubiu. Iată de ce îmi păstrez îndoielile cînd citesc raportul public al Curţii de Conturi. Vreau să spun că nu cunoaştem decît vîrful icebergului. Să ne mulţumim deci cu ceea ce ni se spune, e deja mult. Ritualul e de acum fixat : mă instalez la fereastră, într-un fotoliu cu pernuţe, îmi pun ochelarii, suspin de fericire apoi aprind un trabuc cu un surîs voluptuos care spune multe despre această plăcere solitară. Astăzi Curtea ne vorbeşte despre Mobilier National. Moştenitor al lui Garde-Meuble de la Couronne, fondat de Colbert în 1663, Mobilier National este însărcinat în temeiul decretului din 23 februarie 1980, precizează Curtea, să asigure mobilarea reşedinţelor prezidenţiale şi a stabilimentelor lor anexe, să prevadă amenajarea localurilor afectate Senatului şi Adunării Naţionale reunite în Congres, să procedeze, prin decizia ministrului culturii, la inspectarea mobilierului depozitat în imobilele afectate serviciilor publice, în fine să vegheze asupra întreţinerii obiectelor înscrise în inventarele sale. Veţi înţelege la finele acestui caz că e mai plăcut să veghezi asupra unui scuar decît a unei mobile. Rar se-ntîmplă să-şi ia zborul cel dintîi, ceea ce e posibil în celălalt caz. Risipitor prin nepăsare, statul ştie să-şi răsplătească după merit servitorii cei mai zeloşi.

Bunicul meu nu a ştiut niciciînd socoti. La sfîrşitul vieţii sale a dat, totuşi, în boala avariţiei, efect al neputinţei şi al spaimei de moarte. Ar fi de dorit ca statul — care nu ştie socoti — să se arate mai avar. Darurile sale generoase ajung la 250 locuinţe pentru funcţii de autoritate nonministerială, adică persoane ce nu ţin de stat. Este adevărat că administratorul general trebuie să asigure conservarea a mai mult de 200.000 obiecte, dintre care 36.000 în rezerve. Cum să veghezi, în aceste condiţii, la regularitatea depozitelor efectuate, care ar trebui limitate la încăperile recepţiilor oficiale, la birourile personale ale membrilor Guvernului şi directorilor lor de cabinet?

Să admitem că societatea termală de la Plombières-les-Bains, teatrul din Saint-Lô şi căminul liceenilor din strada Blanche participă, fiecare în felul său, la strălucirea culturală a Franţei...

Am fost, adevărat, pregătit de mic să înţeleg profesoratul ca un sacerdoţiu, termalismul ca o necesitate şi teatrul ca o pasiune. În rest, de ce să le privăm de comori care nu par în siguranţă în locurile legal prevăzute pentru ele? În 1992 o tapiserie din secolul XVIII dispare din ambasada Franţei la Londra. Doi ani mai tîrziu, o altă tapiserie Gobelins, contemporană celei dintîi, dispare. La Paris cinci covoare de Savonnerie părăsesc pripit Hôtel de Ville. De zece ani încoace o serie de jilţuri de epocă, Empire şi Restauration, lipsesc la apel de la Comisia Centrală a Navigaţiei Rhinului. Din cauza slabelor sale puteri disponibile, Mobilier Naţional efectuează neregulat depozitarilor inspecţiile indispensabile. Printre aceştia, şi nu cei mai mărunţi — serviciile primului ministru şi primăria Parisului sînt expres menţionate de Curte — l-au lămurit pe administratorul general că nu el era cel îndreptăţit să ceară socoteală.

Plouat, prost neguţător, cu capul vîrît între umeri, cu privirile-n pămînt, Mobilier Naţional i-a precizat Curţii că în nouă ministere inspectate între 1993 şi 1994, 1.138 piese de mobilier şi obiecte au fost consemnate ca *nereperate*.

Adevărul e că nu trebuie să te încarci cu sarcini inutile. Personane ilustre au făcut imposibilul la sfîrşitul secolului trecut să nu ne aglomereze muzeele. E o aventură *curajoasă*, care ar trebui să ne spună ceva.

În 1874, Claude Monet şi Auguste Renoir, care pictau pe malurile Senei la Argenteuil, se împrietenesc cu un pasionat al navigaţiei fluviale, Gustave Caillebotte. În vîrstă de douăzeci şi şase de ani, înstărit, Gustave locuia la Petit-Gennevilliers, unde construia veliere. Pictează şi el, de plăcere. Pictura *blestemaţilor* îl entuziasmează. Aventura lor îl exaltă. Vine cît poate de des în întîmpinare cererilor lor financiare şi achiziţionează lucrări : adună astfel peste şaptezeci. Unele, precum *Balansoarul* ori *Bal la moara La Galette* de Renoir, *Balconul* lui Manet, *Gara Saint-Lazare* de Monet ori *Estaque* de Cézanne sînt capodopere. Gustave e sigur că va muri prematur. La 3 noiembrie 1876 redactează un testament prin care colecţia sa e donată statului, cu obligaţia ca ea să intre în muzeul Luxembourg, ulterior Louvre. Pe 21 februarie 1894, moare la nici patruzeci şi şase de ani.

Intră în scenă conservatorii, hieratici, înălţaţi pe soclurile lor de bronz : "De vreme ce mi se-aduc impresionişti", precizează Henri Roujon, directorul de la Beaux-Arts, "nu trebuie să mai caut". Omul are gusturi foarte academice. Cîteva luni mai tîrziu a refuzat să-i cumpere lui Gaugain una sau două lucrări la întoarcerea sa din Oceania. Legatul lui Caillebotte nu produce decît probleme acestor funcţionari zeloşi, care preferă dineuri în

oraş riscurilor inutile. De altfel, la scurtă vreme, foarte conformistul *Jurnal al Artiştilor* publică şi el debutul unei anchete pe subiectul legatului, cu răspunsuri de o extremă violenţă. Pictorul Gérôme numeşte *gunoaie* tablourile colecţiei : "Anarhie pretutindeni", pretinde el, "şi nu facem nimic s-o stopăm". Reconfortat de astfel de cuvinte, d-l Roujon scrie la 14 mai fratelui lui Gustave, Martial Caillebotte, o scrisoare în care precizează că legatul cuprinde un număr de lucrări prea elevate! Octave Mirabeau ia frîele afacerii şi-l brutalizează pe nefericit care ajunge să declare : "De ce nu ne-a lăsat necondiţionat tablourile? Le-am fi îngropat undeva, nu s-ar mai fi auzit de ele şi am fi fost cu toţii liniştiţi. Morţii au uneori idei bizare".

Prin, vai, banalitate, odată ajunşi la putere oamenii încep să dormiteze. Trăiesc în somn. Vor să-i prelungească durata prin cuvintele cele mai împăciuitoare, murmurele cele mai linguşitoare. Găsesc acolo o linişte pe care o transformă în forţă, o indulgenţă faţă de ei înşişi ce-i exonerează de luciditate, o justificare a tuturor combinaţiilor în care-şi desfăşoară misiunea. Directorul de la Beaux-Arts nu se opreşte acolo. Roujon nu-i ascunde lui Renoir cît îl *îngrijorează* lucrările sale. Cît despre cele ale nefericitului Cézanne, mai bine nu vorbim! "Acela", exclamă Roujon, "ştie el cumva ce e pictura!" Dacă-l auziţi spunînd *hotărît*, puteţi fi siguri că adverbul se corelează cu o adîncă nehotărîre. Lucrurile trenează deci în timp. La 8 martie 1897 Académie de Beux-Arts adresează un protest solemn ministrului Instrucţiei Publice împotriva acestei *ofense aduse demnităţii şcolii noastre.* A doua zi, Gérôme îşi striga mînia în *L'Éclair* : "Institutul nu putea rămîne mut în faţa unui asemenea scandal. Trebuia să-şi iasă din răbdări. Căci, în fine, nu este el păzitorul tradiţiei?... Şi încotro ne-ndreptăm noi, încotro? Cum a

îndrăznit Statul să primească într-un muzeu o asemenea colecţie de aiureli?... Muzeul Luxembourg este o şcoală. Ce învăţături vor primi de acum tinerii noştri artişti! Exact ceea ce ne trebuie! Vor face cu toţii impresionism! Ah! Ah! Aceşti inşi cred că redau Natura, Natura cea atît de admirabilă în toate manifestările sale. Ce pretenţie! Ea, Natura, nu este pentru ei! ... Ah! Ce trist, trist! Iar toată vina este a jurnaliştilor criminali care au curajul de a apăra o asemenea pictură. Şi apoi este, o repet, şi vina Statului... Mi se spune că sînt învechit, fireşte, dar să ştiţi că văd arta acolo unde este, cînd este... Şi sînt foarte eclectic..."

Eclectism aparent foarte limitat. "Ce este Manet? Un mîzgălitor cu talent doar cînd îl copiază pe Vélasquez. Monet? Simplu mistificator... Cît despre Renoir, Pissaro, Sisley, aceştia sînt veritabili răufăcători care ne-au smintit tinerii artişti şi care nu au drept scuză nici sinceritatea lui Manet, nici înflăcărarea necugetată a lui Monet."

Este rîndul confraţilor mei să se arate scandalizaţi. La 16 mai, în Senat, Hervé de Saisy se ridică împotriva acestei invazii de opere echivoce ce pîngăresc muzeul Luxembourg. Apelînd la un argument critic la care nimeni nu se mai gîndise, el constată că *vîntul domină* în peisajele impresioniste. Or, proclamă el, "vîntul n-a dus nicicînd pe pictor în Capitoliu ; mai repede l-a împins spre Stînca Tarpeiană!" Acest animal al cîmpurilor, acest bivol mare înjugat rămîne exemplul nemuritor al tuturor simpatiilor Franţei pentru mediocritate.

În *Dicţionarul prostiei*, Jean-Claude Carrière şi Guy Bechtel amintesc faptul că, dincolo de aceste judecăţi definitive, *Homo politicus* ar rescrie istoria artei, de maniera cea mai mioapă şi mai caricaturală posibilă. Este ceea ce a făcut, în 1949, Georges

A. Dondero, reprezentant în Congres al Statului Michigan : "Pretinsa artă modernă sau contemporană din scumpa şi moderna noastă ţară conţine toate ismele depravării, decadenţei şi distrucţiei. Cubismul vrea să distrugă printr-o dezordine organizată. Futurismul vrea să distrugă printr-un mit maşinist. Dadaismul vrea să distrugă prin ridicol. Expresionismul vrea să distrugă maimuţărind pe primitiv şi pe dement. Klee, unul dintre cei trei fondatori, s-a dus în azilurile nebunilor pentru inspiraţie. Abstracţionismul vrea să distrugă prin crearea de idei smintite. Suprarealismul vrea să distrugă prin refuzul raţiunii. Salvator Dali, suprarealistul spaniol, este acum în Statele Unite. Se spune că are mereu asupra sa o fotografie a lui Lenin. Abstracţionismul sau non-obiectivitatea în pretinsa artă modernă proliferează ca un pur produs rus şi comunist [...] Cine a aruncat asupra noastră acest blestem? Cine a permis intrarea în patrie acestei vermine, acestei arte purtătoare de germeni?"

Toate astea pentru a spune că au existat în Franţa, ca şi aiurea, inşi curajoşi, decoraţi cum se cuvine, încovoiaţi şi distinşi, care au făcut ce-au ştiut mai bine ca să nu ne fie muzeele supraîncărate cu lucruri inutile. Să nu credeţi că glumesc : lucrurile încredinţate muzeelor noastre dispar în voia vîntului, n-ar fi deci convenabil să interzicem acelor lucruri intrarea în muzeu? Pe scurt, M. M. Roujon şi Dandero erau vizionari...

Cît despre Fondul Naţional al Artei Contemporane (Fnac) — care asigură, în contul statului, achiziţia, conservarea şi punerea la adăpost a operelor de artă — el prezintă anomalii asemănătoare. Un control al operelor depuse s-a efectuat de către Fnac în 1990, la 2.100 depozitari cu privire la 17.148 opere.

S-au obţinut doar 652 răspunsuri cu privire la 5.985 opere depozitate : 1.000 dintre ele sînt citate ca necunoscute, 150 ca

distruse ori furate şi peste o sută sînt *în curs de cercetare*. În total, Fnac a răspuns doar pentru 4.700 opere, majoritatea celorlalte urmînd să-şi încheie zilele în pivniţele unor instituţii fără legătură directă cu statul. Mai rămîn colecţionarii — amatori de delicatese în care vor răspunde controlului efectuat cu solicitudinea unor şefi de raion pentru clienţii marilor magazine la ceasul soldurilor.

Nu vă îndoiţi, inspectorii îşi vor constata cu tristeţe hibele de caracter, dar, incapabili să şi le înţarce, pînă la urmă îşi vor acorda iertarea. Mărturisesc că nu înţeleg raţiunile pentru care încă subzistă pînă în zilele noastre briganzi destul de proşti să-ncerce devalidarea unei instituţii de creditare, cînd este atît de comod să faci apel la generozitatea statului.

Platonician în suflet, corsicanul găseşte mai multă realitate ideii decît obiectului. De aici acest idealism de care nu ne putem desface şi care, fără dubiu, ne duce uneori la erori de gestionare.

În 1989 o circulară a miniştrilor agriculturii şi bugetului decid atribuirea, pentru a zecea oară în douăzeci de ani, de ajutoare speciale sub formă de împrumuturi în beneficiul cultivatorilor corsicani aflaţi în dificultate. Adevărat că aceste ajutoare neriguros distribuite au fost utilizate cu o anume... ingeniozitate. Curtea constată astfel că : "Statul a manifestat la adresa cultivatorilor corsicani o solicitudine ale cărei rezultate n-au ajuns la înălţimea creditelor angajate". Precipitarea şi o iritare legitimă dar exagerată i-au alterat judecata. Ascult, înţeleg şi aprob neliniştile acestei adunări de înţelepţi, însă nu pot uita că, în ceea ce o priveşte, administraţia nu şi-a exercitat controalele prevăzute prin texte. Mai mult, statul, tolerînd practicile ce sporeau îndatorarea exploatărilor fără perspectiva unei reveniri la starea de echilibru, îşi justifică existenţa.

Vor spune unii că nu tupeul îmi lipseşte, dat fiind că, în absenţa probelor contabile, achiziţii funciare, cotizaţii sociale arierate şi împrumuturi personale au fost finanţate prin ajutor public. Pe scurt, că abuzez de metafore pentru a masca o datorie considerabilă — 1,7 de miliarde de franci, adevărat — şi că-mi înşel auditoriul afirmînd necesitatea unor noi preţuri, fără a fi posibil de aflat cum anume au fost utilizate ajutoarele precedent acordate.

Aceste chestiuni mă tulbură ; iată de ce o digresiune pare să se impună. Încă din cea mai fragedă tinereţe asistam la evenimente pe care Curtea de Conturi le-ar fi considerat, cu siguranţă, neverosimile. Apăreau din senin inşi, se iubeau, se învrăjbeau, se strîngeau de gît ; supravieţuitorii se erodau de tristeţe, săreau în groapa amicului ori a blîndei iubite, pe care tocmai îi asasinaseră. Sub Vechiul Regim nobilii care dădeau bir de sînge erau exoneraţi de impozit în bani ; în serviciul lui Dumnezeu ori al regelui. Compatrioţii mei şi-ar pierde calitatea de gentilomi dacă s-ar deda, înţelept, la lucrări contabile. La zece ani, cînd eram întrebat : "Ce-o să faci cînd o să creşti mare?" răspundeam amabil că voi scrie o istorie a contrabandiştilor mîndri şi superbi. Ce vreţi, aşa e corsicanul : nu la cifre e el tare, ci la pozne. Statul, care împinge maliţiozitatea pînă la a numi inşi iresponsabili în capul marilor sale întreprinderi, îl poate înţelege foarte bine.

*
* *

Sînt în această dimineaţă mai puţin trist ca de obicei. Renasc scriind aceste rînduri. Aşa că m-am hotărît să-l supăr puţin pe editorul meu şi să flatez serviciile statului. Jurisdicţia străzii

Cambon s-a felicitat astfel că Poşta şi-a diminuat practica drăgălaş numită *omagii filatelice*, tiraje de lux distribuite graţios personajelor de prim rang. Recunoaşteţi că avem aici de a face cu o înţelepciune. De-acum înainte aceşti iluştri donatari vor trăi într-o delicioasă nesiguranţă de apatrid.

*
* *

Cu cît urca soarele pe cer, cu-atît mai multe întrebări mă copleşeau. Nu exista oare nimic care să justifice greşelile comise? O, dar servitorul statului îndeplineşte un sacerdoţiu care-l ridică deasupra noastră, a tuturor. De douăzeci de ori am recitit acest raport public, ştiam paragrafe întregi fără ca sensul să-mi fie mai clar. Ce era de făcut? Eram cu siguranţă conduşi de inşi ce-şi fondau conceptele pe experienţe livreşti dar, confuz, le presimţeam circumstanţele atenuante. De la Filip-August, Ludovic cel Sfînt şi Filip cel Frumos, statul francez n-a mai semănat cu altul. Misiunile sale, care dau drept în divin, sînt imense, îmi spuneam. Este nevoie, pentru a le duce la bun sfîrşit, de o gloatitudine de spirite scăpărătoare.

Gloatitudine! Cuvînt poltron.

Dacă statul se arăta pe ici şi colo găunos ori slab, responsabilitatea revenea unor efective restrînse. M-am ridicat, mi-am măsurat în lung şi-n lat iatacul, am deschis ferestrele şi am aruncat o privire oblică peste capetele trecătorilor. Îmi reproşam această orbire. Cum de-mi scăpase un adevăr atît de strigător la cer? Am ieşit repede, hotărît să mă cufund în lecturi savante care să-mi confirme fulgurantele intuiţii. Statul trebuia

să plutească în plin eter, printre lucruri imuabile, iată adevărul. Ajungea să urmezi exemplul partenerilor străini, oferind puterii publice *soldați* în număr mare, îngenunchiați, indiferenți la profit. Trebuie să recunosc, dacă tot am dat înapoi, că această înclinație pentru înălțimi este un efect al ambiției, vanității, o compensație a taliei mele reduse. Derizoriu! De cum mă privesc adînc în ochi îmi apare, irezistibil, Courteline.

După ce am cîntat, trebuie să descînt : nu doar că statul își vîră nasul în oalele altora, dar le mai și dă pe mîna unei mulțimi de funcționari, nutrind preferințe tainice pentru o mulțime anonimă căreia îi asigura slujba și confortul molcuț al sobei de fier. După M. Choussat, fost director al Bugetului, am deține recordul în termeni de efective : Franța ar avea un supranumerar de 500.000 agenți publici. În 1970, posturile de funcționari publici reprezentau 18% din populația activă ; în 1985 - 24,7%. În aceeași perioadă Germania, în ciuda reunificării, nu depășește 15%. Și, cu gravitatea unui băcan care numără restul, continuăm să creăm noi posturi publice. Mai mult : ori de cîte ori populația activă a trecut de 100, țările industrializate luate în ansamblu au creat 68 locuri de muncă în sectorul privat , 11 în cel public, 18 de șomeri și 3 inactivi. În ceea ce o privește, Franța a lichidat 18 posturi private, a creat 27 publice, 45 șomeri și 10 inactivi. Competitivitatea economiei noastre rămîne handicapată de o masă salarială care absoarbe anual aproape jumătate din bugetul Statului. Și-atunci să ne mai mirăm cînd vedem, depuși de administrație pe la ghișee, anumiți indivizi în fața cărora tropotim ore în șir pînă se-ndură să zică : *În ce problemă?* Cum, fiind așa de mărunței, nu ne vine ușor să ajungem autodidacți, funcția publică nu se poate hotărî să-și reprime talentele.

Marile state slăbesc ori se fragmentează. Doar Franța continuă cu imperturbabilă seriozitate să-și multiplice numărul de funcționari, cînd însuși spațiul sectorului public se contractă. Pe scurt, ne-am străduit din răsputeri să ne scufundăm. Mai un pic și-ncep să curgă dividendele : o să ne țîșnească sub călcătură petrolul.

Un funcționar nu este o enciclopedie. Nu s-a văzut oare, în secolul XIX, un ministru al educației publice și artelor care a răscolit cerul și pămîntul pentru a-i veni în ajutor eminentului matematician Michel Chaslas, inventator al unei teoreme ce-a dat insomnii multor minți leneșe, a cărui pasiune pentru autografe se cerea sprijinită de stat? Este adevărat că piesele scump achiziționate de la un escroc meritau un loc de onoare în patrimoniul național : o scrisoare în limba lui Voltaire scrisă de mîna lui Isus Christos, ca și corespondența inedită dintre Pascal și Newton! Dovedirea furtunoasă a șarlataniei n-a pătat reputația lui Chaslas și nici a serviciilor Educației.

Altă probă de competență a experților guvernamentali, mai degrabă savuroasă, este pățania lui Henri Ulver, ministrul lui Pierre Mendès France, suplimentată cu o picanterie compliment prin recentele *revelații* ale publicației L'Express asupra pretinselor activități de *cîrtiță* ale lui Charles Hernu. Gaulist din convingere, Ulver a ocupat între 1950 și 1955 diverse posturi ministeriale (la finanțe, la veterani, la industrii...). Evreu practicant, obișnuia să-și agațe de canatul porții biroului, după cutumă, o discretă *mezouza,* un tub cu un verset manuscris din Biblie rulat înăuntru. Sosit la birou într-o bună dimineață, descoperi că pergamentul dispăruse din mezouza și-i semnală aceasta ușierului care îi răspunse : "Domnule Ministru, s-a găsit pe ușă un manifest în chineză.

Trebuie că l-au pus ruşii. L-au dus la poliţie şi-ajung acuşi doi inspectori să vă asigure protecţia". Franţa, se ştie, are agenţi secreţi care asta şi merită să rămînă.

*
* *

În urmă cu un secol, Prévost-Paradol deplîngea obiceiul Franţei de a-şi permite luxul periodic al cîte unei revoluţii, nereuşind să-şi înfăptuiască reformele necesare. Cîtă dreptate avea. Un secol mai tîrziu lucrurile tot aşa stăteau. Ce ne rămîne de făcut? Să găsim alinare în studiul comparat al prostiilor comise de guvernanţii noştri? Poate că da. Să vedem dacă birocraţia vecinilor noştri dă efecte asemenea?

Repede mi-am dat seama că această stranie familie se roieşte în grădinile puterii. Bruxelles, din motive evidente, rămîne un teren de joc fără egal. Unde, uneori, construcţia europeană poate surprinde eurocraţii cei mai blindaţi, ca în această butadă, bine adusă din condei, a lui Giscard : "În ceruri, poliţia e britanică, bucătarul francez, amantul italian, mecanicul german şi administratorul elvet. În infern poliţia e germană, bucătarul englez, amantul elvet, mecanicul francez şi administratorul italian".

În fine, la Bruxelles am descoperit viaţa dublă a tehnocratului, cînd ici cînd colea, nesuportînd decît delicatese. Zîmbeam evocîndu-mi acest mic poem al lui Desnos :

Pelicanul lui Jonathan
făcu în zori un ou bălan
de unde ieşi alt pelican
ce-i semăna ca ban cu ban.

Ei, şi-ăst al doilea pelican
făcu la rîndu-i alt ou bălan
de-unde ieşi ca spicu-n lan
mai unul la fel de baban.
Şi-or fi în veac din an în an
de nu se face-omletă-n han.

Comisia Europeană se încăpăţînează să normeze calibrajul ouălor, volumul coteţului de pui, viteza lifturilor, dimensionarea pedalelor de frînă la tractoarele forestiere, operaţiile de schimbare a sexului şi gustul brînzei închegate din lapte acru.

Nu găsiţi paralela pătrunzătoare?

A trebuit să cedăm Québec-ul şi malul stîng al fluviului Mississippi, ca urmare a Tratatului de la Paris — judicioasă manevră diplomatică ce a ridicat Anglia la rangul de primă putere colonială mondială — dar vai, niciodată nu vom renunţa la Bruxelles!

Avem, într-adevăr, o experienţă turbulentă căci regulamentul nu este, în Franţa, o fatalitate a timpurilor moderne. În august 1683 deja Louvois îi spunea intendentului său : "Ce zi putem da locuitorilor din Giromagny să-şi vîndă în tîrg animalele? Să nu mai fie alte animale în ziua aceea la patru leghe roată". După raportul unui inspector — de nivel net elementar — Maurepas, secretar de stat la Marină, hotărîse că prea numeroasele pescării ale Bretaniei dăunau unei colectivităţii copleşite de lipsuri. La care regele ordona, în 1738 : "Mareea să avanseze pe prundiş o jumătate de oră vara şi o oră iarna, din acest pescuit de sole pescarii neputînd să obţină mai mult de şase peşti fiecare".

Miniştrii regelui — care depăşesc în experienţă pe oricine — impun de sus ceea ce trebuia hotărît jos. Lumea se schimbă, nu şi birocraţia. Alain Peyrefitte ne aminteşte, în *Răul francez,* cum îi povestea prefectul de Reunion aventura sanatoriului Tampon : "Trimisesem proiectul, perfect pus la punct, Ministerului Sănătăţii. Lipsea doar avizarea. Într-un an ni l-au remis tot neavizat. De ce? Pentru că sanatoriile trebuie orientate spre sud, pentru a fi însorit la maxim; iar noi îl orientasem către nord. Biroul căruia îi trebuise un an ca să ne dea acest răspuns uita un singur detaliu : că Réunion, aflîndu-se în emisfera australă, nordul şi sudul vin pe dos". Cu două secole înainte birouri asemănătoare condamnaseră cultura cartofului, oribilul tubercul *bun pentru vaci.*

Cetăţeanul nu se află la capătul frămîntărilor sale, căci din totdeauna o strajă atentă îi veghează existenţa. Sigur că în două secole birocratul a mai pierdut din preţiozitate : ieri ţinea în degetul mic Universul. Azi, cu ţigara-n plisc şi degetele-ncleştate pe bretelele pantalonilor, dirijează viaţa semenilor săi. Talentul, în schimb, îi rămîne intact.

Dar să nu mai rătăcim, despre Europa şi birocraţii ei este vorba. Aceleaşi cauze ducînd la efecte asemănătoare, fatalmente stîngăciile şi poznele se-ndeasă.

Comisia, regentă asupra a tot şi a toate, trăieşte mai presus de competenţele sale aşa cum eu trăiesc mai presus de mijloacele mele : sîrguincios şi scump. În corespondenţa sa literară cu un suveran al Germaniei, baronul von Grimm scria : "Spiritul regulamentului ne obsedează şi marii noştri maeştri petiţionari nu vor să înţeleagă că într-un stat mare există o infinitate de lucruri de care Guvernul n-ar trebui să se ocupe nicicînd".

Era în 1753, sîntem în 1998. La Bruxelles capriciile galeze stau la pîndă. Comisia ar trebui să se inspire din această corespondenţă care pune sub semnul întrebării adevărurile impuse şi opune argumentului autorităţii raţiunea individuală. Dacă nu, va continua opinia că Europa rămîne spaţiul închis al infirmităţilor noastre specifice, loc propice tuturor fraudelor. Căci această mare şi frumoasă idee a Uniunii Europene prezintă fisuri. Derbedeii se dedau la tîlhării, aducînd atingere intereselor financiare ale Comunităţii Europene, deci şi alor mele.

Îmi place să plac, ceea ce trădează simbriaşul, şi nu-mi displace să aflu lucruri noi.

Interogînd Comisia asupra unor astfel de nereguli, m-am surprins spunînd că nu trebuie *nimic* exagerat. Mă tem că acest *nimic*, pe care-l întîlnim în vîrful peniţei ori de cîte ori trebuie exprimată o nuanţă oarecare ce rezistă analizei, revine foarte des. De aici se poate preciza că ar fi Comisia un *nimic* eronat. Şi totuşi, fiind vorba despre bugetul comunitar, vigilenţa este legitimă. Franţa figurează printre contribuitorii la bugetul Uniunii pe poziţia a doua, după Germania. Pentru 1996 contribuţia sa se ridică la 90 miliarde de franci, circa 6% din bugetul naţional. Între altele, lupta contra fraudei se vădeşte indispensabilă pentru a nu-l penaliza pe contribuabil. Într-adevăr, în virtutea principiului echilibrului bugetar, orice pierdere în materie de drepturi vamale şi taxe agricole se compensează direct prin creşterea contribuţiilor directe ale statelor membre. În 1996 frauda oficial recunoscută — ceea ce nu înseamnă mare lucru — a ajuns la 1,3 miliarde de euro, circa 9 miliarde de franci. Amploarea fenomenului surprinde cetăţeanul. Formulez între altele rezerve serioase asupra acestor cifre. Sînt ele fiabile? De altfel unele state au avansat, pentru

fraudă, cifra de 15%. Unde este adevărul? Volumul global al neregulilor găsite între 1993 şi 1996 este revelator în această privinţă, întrucît nu a contenit să urce, de la 2.146 în 1993 la 4.758 în 1996. Taxele vamale şi cele agricole se percep din sectoare foarte sensibile. Produse cum ar fi untul, laptele praf, alcoolul, zahărul, carnea şi produsele textile se sustrag astfel perspicacităţii vameşilor. Parcă aş revedea minunatul film al lui Claude Autant-Lara, *Traversînd Parisul*, piaţa neagră, cartierele mizere, strada Poliveau şi Jardin des Plantes. Astăzi însă nu mai e vorba de un oraş ocupat traficant, ci de un continent delapidator. Trebuie să fim înţelepţi : omul este un copil risipitor, căruia nu-i displace ciordeala.

Chiar mai mult decît atît : conceput pentru a facilita schimburile şi fondate în esenţă pe încrederea în probitatea operatorilor economici, regimurile de tranzit comunitar permit mărfurilor de proveniență din, ori destinaţie către, lumea a treia, să circule în Comunitate cu suspendarea taxelor vamale, acestea neplătindu-se decît în punctul final de destinaţie. Dorinţa de a arăta inteligent întunecă uneori raţiunea birocraţiei, care vorbeşte de probitate cum alţii vorbesc de nas.

Cum să-ţi fondezi cu toată seriozitatea politica financiară pe asemenea inepţii?

M-am mărturisit unuia dintre comisari, care m-a fixat cu repulsia unui tip cinstit în focul avansurilor unui pederast... Ceva mai tîrziu, Comisia spunea : "N-am exagera să spunem că regimurile de tranzit sînt astăzi în criză". Adevărul îşi are preţul : pierderile antrenate de acest tip de fraudă se evaluează, pentru perioada 1990-1995 la 1 miliard euro (6,6 miliarde franci) pentru

Comunitate şi statele membre. Şi aţi vrea ca după aceea cetăţenii cinstiţi să-şi mai scoată zilnic pălăria spunînd : "Bună ziua, domnule Comisar?"

"Mai mult sau mai puţin rapid, mai mult sau mai puţin dureros, Europa se construieşte", mi-a spus el. Nu avem decît o idee foarte aproximativă despre ce va fi acest continent într-un deceniu sau două. Într-adevăr, nimic nu se poate spune despre el care să nu fie inexact. Îi spun că fără-ndoială are dreptate, dar că mă-ntreb cu toată îndreptăţirea asupra amplorii acestor fraude. Nu se comit ele oare cu complicitatea unor funcţionari necinstiţi? Pronunţ aceste cuvinte cu voce scăzută, de teamă să nu supăr o asemenea personalitate, ce mă fixează gata să muşte. Trebuie să acţionez repede ; vorbesc despre străbunicul meu care n-a crezut nicicînd că Félix Faure a murit de moarte bună — într-o criză cardiacă pe un scaun graţios la Élysée în braţele iubitei lui — ceea ce trebuie să însemne că suspiciunea e boală de familie. Degeaba, interlocutorul meu mă inspectează, scrutînd căpăţîna ciudată în care se zbîntuie un gînd bolnav şi criminal. Simţeam că pronunţasem blasfemii. Totuşi, insist cu capul întors, cu privirea voalată, şoptesc ceva despre existenţa unui proiect de convenţie asupra funcţionarilor comunitari. Prinzînd iar suflu, am tupeul să amintesc că, după examinarea schiţei proiectului de buget general al Comunităţilor Europene pentru 1998, delegaţia Adunării Generale a Uniunii Europene s-a arătat neliniştită de amploarea fraudei în zilele noastre în cadrul bugetului comunitar. Chiar profundă, credinţa nu e nicicînd totală, i-am spus. Sînt un european convins, dar trebuie să fii foarte credul să laşi întregul bun mers al unei politici fiscale la mîna probităţii omeneşti. Pentru un simplu camion de ţigări, un operator achită drepturi şi taxe de 1 milion de euro (6,6 milioane de franci). Ceea ce face să nască vocaţii

nebănuite pentru minciună. Am avut nefericirea să-l privesc în ochi. Era prea mult. Mi-a comunicat că întrevederea a luat sfîrşit. Eram un politician alunecos, limbut şi ignorant în materie de birocraţie. Pe scurt, un simplu cetăţean, prost de paşte fîn. Mi-a zis-o.

Joseph-François Foullon de Doué, efemer controlor general şi intendent la finanţe între 12 şi 14 iulie 1789, cînd Parisul trecea printr-o acută sărăcie, a avut proasta inspiraţie să pronunţe următoarele cuvinte : "Nu mai au pîine? Să mănînce fîn!" La cîteva zile nişte simpli cetăţeni, proşti şi jegoşi, i-au pus într-o suliţă capul tăiat şi i-au dat fîn...

*
* *

De multă vreme s-a resimţit necesitatea de a acoperi trebuinţele care nasc din existenţa intereselor mutuale ale mai multor comune. Acestea se pot sindicaliza, avînd resurse proprii ce se administrează direct ori prin intermediul unui comitet ales de consiliile municipale ale comunelor asociate. Colectivităţile aglomerărilor pariziene nu puteau rămîne insensibile. Totul le predispunea : natura lor de comune suburbane, rigorile cadrului strict urban, identitatea profundă dintre problemele lor şi necesitatea de a-şi organiza optim serviciile publice esenţiale. Astfel s-a născut Sindicatul apelor Île-de-France. Sînt astăzi preşedintele lui. Furnizăm zilnic 1 milion metri cubi de apă la 4 milioane locuitori, printr-o reţea de 8.600 de kilometri dispusă pe o suprafaţă de 80.000 de hectare.

Aş fi dorit ca Providenţa să se aplece asupra mea cu mai multă atenţie. Aş fi vrut să fiu frumos, sînt relativ urît. Aş fi vrut să fiu Lawrence al Arabiei, sînt primar de Issy. M-aş fi vrut zvelt, sînt oarecum masiv, chel şi nu prea sigur pe mîinile mele. Recunoaşteţi, cu un asemenea handicap oi fi meritat să mă înalţ aşa de sus.

Deci, din raţiuni pur financiare, Sindicatul apelor Île-de-France a hotărît, încă de la început, să încredinţeze gestiunea serviciului Companiei Generale a Apelor. Convenţiile succesive, reformulînd acordul părţilor, au cunoscut totuşi o anumită evoluţie în timp, de la concesionare la un regim puţin uzitat în dreptul francez, regia fiind cointeresat părtaşă. Acest mod de gestiune permite aleşilor să exercite o reală putere de decizie şi control asupra gestionării serviciului public al apei.

Pe scurt, sînt un om fericit să muncesc zece ore pe zi între confraţii mei. De ce vorbesc despre viaţa mea ca despre un rău incurabil?

Investiţiile noastre se autofinanţează în proporţie de 85%, evoluţia preţului apei a rămas între limite rezonabile prin preajma inflaţiei, ba chiar l-am coborît, sîntem unanim apreciaţi pentru modul în care ne achităm de obligaţii, modelul regiei cointeresate face fani în străinătate iar calitatea exerciţiului nostru financiar este incontestabilă, în termenii laudativi ai Camerei Regionale de Conturi.

Plecînd de la un principiu cu mare priză la unele dintre elitele noastre, după care nu trebuie schimbat nimic acolo unde lucrurile nu merg, ci acolo de unde ne vin satisfacţiile, am fost călduros îndemnaţi să ne gîndim la un alt sistem. Arendare?

Concesionare? Nimeni nu ştie. Îmi plimb peste tot falsa bonomie — de la controlul tutelajului la cel al legalităţii — indolenta mea importanţă are tăişul unui oracol, cred că-nţeleg şi mă agăţ hotărît. Mi se aminteşte că nu le revine colectivităţilor locale să hotărască de capul lor, ci să îşi achite obligaţiile. Ce era mai rău e că dădeam replica unor oameni mari, statului. Eram un ales de periferie, o paiaţă, şi mi-o aminteau. Acceptam comedia, încă din copilărie servind eu, prin bufonadă, iniţiativelor adulţilor. Mi se concedeau două-trei reuşite, dar adevărul este că agasam. Ar fi trebuit să mă pliez pe planurile lor cu virtuoasă zorire ; eu refuzam. Pe bună dreptate. Nu-nţelegeam o iotă din aceste obligaţii. Prezidam un stabiliment public perfect satisfăcător în ceea ce privea gestionarea şi mi se cerea să-mi revăd documentele. Între toate cîte se găsesc pe faţa pămîntului, sigur omul este fiinţa cea mai jenantă. Motivul pentru care ţigara şi cărţile îmi sînt singuri însoţitori. Vom îmbătrîni împreună. Asta mă va ajuta să evit lungi meditaţii asupra conduitei guvernanţilor noştri. Dar reflectînd, totuşi, mi-am realizat erorile. Le ignorasem, eram deci un ignorant : să cred că e destul atît, pentru ca ele să nu fi existat? Pe scurt, m-au pus la curent cu obligaţiile mele, şi, în drum spre uşă, cu erorile mele. *Ei* erau statul, eu nu eram nimic. Eram dator să-mi fac din toanele lor principii ; din maniile lor — lege.

O colectivitate locală, cîţiva funcţionari teritoriali şi un ales local ar trebui să se inspire din uzanţele ierarhiei şi să le reproducă fidel. Am trecut prin mai multe pieţe publice şi am fost uneori dojeniţi că nu am respectat la literă codul care le reglementa. Codul şi doar codul. Ajungea deci să observ atent funcţionarea centralei de achiziţii a administraţiilor (Ugap), care semnează anual contracte publice de peste 7 miliarde de franci.

Surpriza a fost mare : în 1994 un raport revela că circa 90% din achiziţiile Ugap nu se efectuau prin licitare. Comisia centrală a pieţelor, prin tradiţie solidă şi conştiincioasă, se trezeşte dezarmată, pentru că nu a primit niciodată rapoartele anuale pe care centrala de achiziţii trebuia să i le trimită. Nu tu rapoarte, nu tu controale. În consecinţă, diversele administraţii pot continua să-şi plătească mult mai scump ca în altă parte articolele de care au nevoie, preluate de la furnizorul inimii lor. Şi eu care credeam că piscul statului nu poate fi atins decît de indivizi care ştiu să adune doi cu doi!

*

* *

Catalogul precedentelor ne reflectă autentic, pe noi şi pe semenii noştri. Marile scene, gogomăniile şi confuziile omeneşti, departe de a mă exalta, îmi par vîlve penibile, stări rudimentare în care se permit orice inepţii. Aşa se şi cuvine, cum altfel? Mărturisitorul acestei cărţi, modest, tolerant, în nici un fel dedicat măreţiei, poartă mai des decît îi vine şi lui să creadă tichia cu mărgăritare ce te sorteşte unor astfel de scrieri. De altfel, din lipsă de informaţii mai precise, nimeni, începînd cu mine, nu ştie pentru ce am venit pe lume. Dacă în tinereţe am comis greşeala nebunească să iau viaţa drept epopee, vina e toată a cărţilor citite. Dar repede, totuşi, mi-oi fi dat seama de realitate : eram un personaj secundar. Măscărici incurabil, dotat cu un fizic ingrat, a trebuit să mă mulţumesc a fi valetul de pică. Nişte tipi măreţi m-au pus într-un colţ mărginaş cu indicaţia să nu ating nimic. Deci nu ating, zgîrii. Zgîrii pe fuduli, pe nătărăi, şi alţi înfumuraţi, de îndată ce încearcă să-şi domine contemporanii. Am văzut deja cum uneori obţinem rezultate uimitoare. Francezii ne sînt

recunoscători. Prin urmare, se trezesc jubilînd în fiecare dimineaţă zicînd cu un căscat voluptuos : "A, mizerabilii!"

Nici unul dintre cititorii mei nu s-ar fi înşelat asupra intenţiilor mele cu privire la aceste diverse afaceri. A fost vorba doar de lucruri mărunte săvîrşite de tipi mărunţi.

Afacerea Crédit Lyonnais este însă o cu totul altă poveste. Nici unei fiinţe omeneşti normal făcute nu i-ar veni să creadă. Dacă povestim, riscăm să fim acuzaţi de fabulaţie. Cu alte cuvinte, mi-am discreditat lucrarea, am renunţat la drepturile de autor. Or, nu sînt atît de bogat încît să mă cred menit pentru nesfîrşită mansuetudine. Iată de ce, după repetate cîntăriri — ce să fac? Ce să nu fac? — am hotărît într-un tîrziu să mă spovedesc unui amic, de formaţie etnolog. Frédéric — cum l-au botezat — nu revăzuse Franţa de douăzeci de ani. Locuia în nordul Braziliei, în apropiere de Manaus pe Rio Negro. Avea privirea proaspătă, caustică, suficientă distanţare, o gîndire liberă. Va fi ştiind să mă asculte şi, poate, să mă lămurească. Îmi trebuia un martor integru, el avea să fie acela. Francezii se vor închina în faţa faptului împlinit. Aveam să ne întîlnim într-o cafenea tihnită, departe de lume.

- Vezi, i-am zis, pe-aici lucrurile s-au schimbat mult. Se petrec sub ochii noştri fapte uluitoare, pe care nu le pot povesti fără să m-apuce rîsul.

- Dar despre ce este vorba?

- Despre o bancă.

- O bancă!

- Practic în fiecare zi, ştii bine, mi se dă la moacă; am umplut nişte pagini cu isprăvile celor ce cred că ţin hăţurile.

- Subiectul e amplu, nu şi nou. Îmi amintesc de un marinar de uscat şi şef de stat, care a cheltuit 800 milioane de franci pentru o tehnică de detecţie geodezică bazată pe miros.

- Găselniţă! Nu, în legătură cu Crédit Lyonnais e vorba de enormităţi pe lîngă care bancruta domnului Law, care a ruinat rentieri, posesori de capitaluri mici ori mari şi burghezi ce au împrumutat sau vîndut pămînturi şi case pentru a fi părtaşi la soarta marelui Mississippi, se pierde în negurile istoriei.

- Pare să fie grav.

- Mai grav decît crezi. Pretutindeni există prostie care este la ea acasă peste tot, de la Direcţia Trezoreriei la Ministerul de Finanţe, de la Comisia Bancară la Banca Franţei, de la comisarii conturilor la diversele inspecţii. Judecă singur. Cu o vreme în urmă îl întîlnesc pe unul dintre protagoniştii afacerii, inspector de finanţe de felul lui, unduindu-se cu traista-n spate, plin de discursuri hipnotizante. Iată expozeul carierei sale. "Am toate talentele şi nu mă folosesc de ele. Recunoscînd în mine gestionarul de excepţie, veţi fi părtaş adevărului vizibil. Şi orbirii mele asupră-mi. Chiar ieri îmi nemulţumeam amicii şi-i linişteam pe toţi ceilalţi evocîndu-le fragilitatea viitorului meu, urmă el. Neavînd suficientă dragoste de mine, m-am moleşit şi-am lăsat confraţilor rolurile principale. Îmi detestam abilitatea în acţiune, forţa aţintită şi harul de a-mi constrînge şi dirija semenii. Aşa că le-am dosit pe acelea la fereală de priviri obraznice." Concluzie : "Am găsit locul potrivit : Crédit Lyonnais". Ce părere ai?

- Un atare individ, mă tem, îţi poate face involuntar cele mai mari pagube.

- Pagubele sînt nenumărate. Cei ce aveau misiunea să vadă nu au văzut, ceilalţi nu au spus nimic, iar cei ce au *trecut* pe-acolo au pus laba.

- Bine, dar preşedinţii...

-... au operat cu sloganuri de circumstanţă : "Banca are puterea de a spune da. Banca vă este datoare". Niciodată *insolvabilă* !

- Atunci miniştrii...

-... afirmă că tîmpeniile de la Crédit Lyonnais n-ating buzunarul contribuabilului. Incorigibil, aş zice!

- Dar parlamentarii...

- ... fabrică un raport pîntecos, greu, superb şi fără urmări, fiind vorba de credite naţionale.

- Dar asta nu mai e poveste, e un întreg roman!

- Cel mai oneros cu putinţă : 200 miliarde de franci!

- Întîlnesc pe Amazon tot soiul de indivizi, cărora încerc să le înţeleg apucăturile, cutumele ori faptele. Mă-ntreb, după o asemenea poveste, n-ar trebui oare să mă instalez pentru o vreme pe malurile Senei?

M-a salvat acest amic, cartea mea va apare şi numeroşii actori ce brăzdează apele poveştii vor trebui să intre-n rol. S-ar cuveni să înălţăm columnă acestor disprețuitori ai harului.

De altfel, de-aş avea talent, aş scrie pe columnă, parafrazîndu-l pe Paulhan :

Pe pintenat Statu' la vatră-l lăsă
Şi pe-armură-n locu-i un fazan pictă.

Mă simt perfect, pot să-mi fac cunoscute preferinţele şi chiar să le susţin. La zece ani juram pe vitejiile vicontelui de Bragelonne, doream o spadă ca a lui să-i apăr pe nevastă şi pe orfan.

Nu m-am schimbat. Ţintesc departe cu puteri mărunte. Ca să plac administraţilor mei, le-am dăruit un muzeu al Cărţii de joc. *Pretenţii nemăsurate,* vor spune unii. Asta este, ăsta sînt, întemeietor pe veşnicie. Toţi copiii ştiu că progresează. Eu sînt un adult căruia societatea nu-i permite s-o ignore. Cedez deci legitimei expectative a unui public mereu crescînd. Iată-mă

cuceritor, splendid, pe creasta valului. Pe toate căile vieţii avea-voi grijă de-acum să dau frîu liber atracţiei irezistibile ce mă va constrînge, chiar împotriva voinţei mele, să rămîn în Istorie.

Exagerez poate?

Poate...

Sînt o fiinţă afabilă, curtenitoare, care va sfîrşi însă în chip de bătrîn tălîmb obsedat de şotii. Veţi fi de acord, am deci dreptul să înalţ un muzeu care să nu-mi poarte numele.

*

* *

Avem regi care au comis inepţii. Astfel, semnînd la 18 octombrie 1685 Edictul ce ducea la revocarea textului semnat la Nantes de bunicul său după patruzeci de ani de război, Ludovic al XIV-lea a comis o gafă ale cărei consecinţe sînt încă vizibile. Mii de protestanţi — ţesători din Nevers, armatori din La Rochelle, dantelari din Puy, postăvari de Rouen — au fost primiţi călduros dincolo de graniţele noastre. Chemaţi la Geneva, Berlin, Haga, Kassel, Hanovra, această veritabilă elită aduce numitelor oraşe, o dată cu credinţa fermă, multiple competenţe de negutători, artizani, avocaţi, profesori, o gîndire logică şi exigentă. În detrimentul Franţei, aceste persoane au făcut avuţia multor principate germane. Adevărat că în acel an, Ludovic Regele Soare, suferea de o fistulă.

Am avut regi care au înscris în agendele lor fapte de nepovestit. La 14 iulie 1789 Ludovic al XIV-lea scria în jurnalul său intim : *Nimic!*

În zilele noastre avem miniştri care-şi joacă abil nepriceperea. Ceea ce nu e deloc bine. Guvernul ne prezintă anual în Parlament, o dată cu proiectul legii finanţelor, un raport asupra cesiunii titlurilor de participare operate de stat. Documentul trebuie să precizeze produsele încasate cu acest titlu şi modul lor de utilizare. Aflăm deci cum, per total, sectorul public restituie colectivităţii mai mult decît o costă.

În fapt, între 1987 şi 1996 întreprinderile naţionale raportează un sold negativ de 1,3 miliarde, ceea ce pare mai degrabă consonant cu performanţele noastre obişnuite. Cifra în sine este practic contestabilă, întrucît majoritatea activelor îndoielnice ale GAN, Crédit Lyonnais sau Biroului Întreprinzătorilor nu intră în calcul. Cu alte cuvinte, eşecul sectorului public este fără precedent. Focarele de pierderi rămîn multiple în sectorul financiar ca şi în transporturi. În ceea ce priveşte rezultatele generale, acestea sînt marcate de rate de debit neliniştitoare. Într-un cuvînt, doar subvenţiile şi tarifele în forţă mai permit anumitor întreprinderi să-şi echilibreze balanţele. Evident, statul a sărăcit. Din nefericire nu este suficient să fii bătrîn slab şi rînjitor, să fii un Voltaire. Rămîn oamenii de bine, gentili fără-ndoială, nutriţi cu idei de-a gata, care conduc întreprinderi exemplare şi cărora li se mulţumeşte după merit. Unii sînt promovaţi, alţii invitaţi să-şi exercite incompetenţele aiurea. Bine indemnizaţi, şi unii şi ceilalţi. Nu arar cu un trandafiraş la butonieră. O ştim cu toţii, virtutea financiară e nepreţuită.

Povestea are două soluţii. Trebuie aleasă una sau alta după dispoziţie. Cînd sînt vesel îl invoc pe Sfîntul Duh, care-mi spune invariabil că nu sînt un martor de încredere.

Cînd sînt morocănos, ponegresc funcţia publică. Sigur că e ridicol să condamni astfel întreaga confrerie, de la simplu funcţionar la corporaţia multiseculară a Podurilor şi Drumurilor. Trebuie uneori să mai bat pasul pe loc, să mai rup rîndurile. Îmi trezesc vecinul şi-i povestesc cum, în 1951, ministrul Transporturilor Publice scrisese cu propria-i mînă aceste cuvinte explicite : "Franţa nu are nevoie de autostrăzi". Un model matematic ar dovedi cu prisosinţă că progresia circulaţiei ar impune lărgirea reţelei existente şi amenajarea deviaţiilor. Vecinul meu mă ceartă că l-am trezit pentru atîta lucru şi mă roagă să nu mă intereseze decît unde se duc galbenii lui.

"Aţi fost ministru", îmi spune, şi recunosc. "Tîlhar fără lege ori credinţă..." La rîndu-mi ridic tonul şi i-o tai sec : "Îmi trebuie o Curte Supremă, un decret care să mă repună-n drepturi". Îmi răspunde : "Drepturile dvs., doar asta vă stă pe limbă, dar pentru ale noastre nu mişcaţi un deget. Aţi citit astăzi în *Jurnalul Oficial* care publică suspendarea emisă de Curtea de Disciplină Bugetară şi Financiară cu privire la gestionarea unui minister foarte important? Îi răspund că zilele mele sînt foarte scurte, că un ales nu-şi petrece alba zilei verificînd notele de serviciu despre nasturii de la şort. Mă-ntrerupe cu un gest al mîinii şi-mi spune : Iată afacerea : la o misiune de inspectare s-au descoperit într-un minister mari nereguli financiare. Ele au permis cabinetului ministerial de a sustrage sume considerabile în mod expres destinate finanţării anumitor distracţii. Foarte bine, i-am răspuns, vinovaţii se cuvin sever pedepsiţi. Nenorocirea, a zis el, e că s-a distrus documentaţia furnizorilor. Curtea a dovedit totuşi vărsăminte

reperate de 1 milion de franci la mai mulţi florari. Vecinul meu forţa un pic sublimul. La urma urmei, oamenii au slăbiciuni şi nu pot toţi semăna cu Socrate. Ne-am privit în tăcere. Savura momentul pentru a-mi plasa lovitura de graţie. Care a venit repede şi brusc : Ştiţi ce-a făcut Curtea. Nimic, sau în orice caz aşa de puţin că nici nu merită să vorbim despre asta. Avînd în vedere vechimea practicilor, care coboară pînă la 1947, ca şi cunoaşterea de către ministru a faptelor, Curtea acordă acestor tîlhari circumstanţe atenuante! Vă ajunge deci ca o practică revoltătoare să fie cunoscută cenaclului politic, pentru ca ea să fie admisă? Nu-mi spuneţi că nu aţi beneficiat de asemenea avantaje prin funcţiile dvs. ministeriale!"

Eram, desigur, foarte stînjenit : sau juram pe onoare că nu m-am prevalat niciînd de funcţii, sau...spuneam adevărul. De nespus, întrucît m-ar fi obligat să dau în vileag micimea importanţei mele. Fusesem o vreme secretar de stat. Frumoasă poveste! Ar trebui să-i explic acestui vecin, care mă vede zilnic în papuci poticnindu-mă de rogojină, că un secretar de stat poate orice atîta timp cît nu i se lipeşte nimic de mînă. Mijloacele puse la dispoziţia mea semănau pînă la confuzie cu *puterile* ce mi se concesionaseră. Mă găseam împreună cu colaboratorii mei într-un imobil vetust la doi paşi de Piaţa Madeleine, între foarte respectabilul magazin Fauchon şi foarte ireverenţioşii peripateticieni care vin să se ospăteze cu pesmeciori. I-am enunţat în şoaptă următoarele : "Cum aţi vrea ca, în aceste condiţii, să mă pot face complice la asemenea deturnări?". Povestea se încheie urît. M-a făcut impostor şi mi-a închis uşa în nas, încunoştinţîndu-mă că niciînd nu avea să voteze cu un asemenea neghiob.

Am decis ca niciînd să nu mai evoc în această lucrare viitorul întreprinderilor publice care, fără greş, mi-l întunecă pe-al meu.

*
* *

Aţi înţeles, statul francez este incomparabil. Consecinţele sînt uneori rizibile şi întotdeauna scumpe. Constituantele, impulsionate de Siyès, au înţeles foarte repede că statul va fi centralizat sau nu va fi deloc. "In afara Parisului nu există scăpare pentru oamenii de treabă." De la Richelieu la Jacobini, de la Colbert la Bonaparte, continuitatea este asigurată. O astfel de concepţie se bazează pe neîncrederea statului în particulari ; şi va genera neîncrederea particularilor faţă de stat. În acest fel ea seamănă hărţuială şi cultivă fraudă.

N-ar fi totuşi drept să citäm doar giumbuşlucurile unui stat devenit peste secole ventripotent.

În anii '80 s-au votat legi ce prevedeau o largă descentralizare. Puteri importante s-au transferat astfel regiunilor, departamentelor şi comunelor. Ce credeţi că s-a întîmplat? Oamenii fiind cum sînt, lucruri foarte bune şi lucruri foarte rele. Mă voi mărgini să vă vorbesc despre cele din urmă, fiindu-mi mai la îndemînă datorită cercetărilor mele. Statul transferînd puteri de decizie fără a-şi asigura modalităţi specifice de control, au urmat multe caraghioslîcuri şi niscaiva fraude. Miniştrii au reuşit să se debaraseze mai uşor de responsabilităţile lor. Astfel Michel Delebarre, etern prim-ministeriabil la finele anilor '80 şi care a fost ministrul lucrărilor publice, a trebuit să răspundă unui raport al Curţii de Conturi care se mira cum ar fi inutilizabil un

schimbător de asfalt. El afirma cu rea-credinţă: "Nu podurile sînt construite prea scunde, camioanele s-au înălţat prea tare".

Exploatarea pieţelor publice îi evocă, ici şi colo, pe proconsulii lipsiţi de orice scrupul ce administrau provinciile Imperiului Roman. Noi reţele de complicitate au luat naştere şi noi Verrès şi-au împlinit toanele. N-ar fi pentru prima oară, veţi spune, şi aveţi dreptate.

Cînd Ludovic al XVI-lea, ultimul magnific, a reînfiinţat parlamentele în 1774, el a comis o eroare de neiertat, care a pregătit revanşa marilor feudali puşi la pămînt de Richelieu şi Ludovic al XIV-lea. Maupeou, la finele domniei lui Ludovic al XV-lea, exclama pe bună dreptate : "Avem un singur suveran? Ori Franţa e supusă unei duzini de aristocraţi?" Preocupaţi în primul rînd să-şi păstreze privilegiile, aceşti mici potentaţi de provincie au fost suficient de abili să denunţe despotismul regelui, cînd el în realitate încerca să amelioreze condiţia supuşilor săi. Iată pentru ce mereu pusa în discuţie descentralizare, împovărată de critici însă profund înrădăcinată în mentalitatea noastră, se clatină uneori dar nu se poticneşte. Statul nu are încredere în provinciile sale. Este de înţeles. Dar, ce să facem, alesul local încearcă să-şi reia drepturile. Şi asta trebuie înţeles. Ştiaţi cumva că suburbia (*banlieue*) înseamnă spaţiul de o leghe (*lieue*) asupra căruia se extinde puterea (*ban)* suveranului? Cu asta s-a spus totul. Issy-le-Moulineaux, al cărui ales local sînt, este un bun exemplu. Este locul unde s-au azvîrlit de-a valma uzine poluante, cartuşerii care sar în aer, incineratoare, depouri de vagonete cu gunoaie, spălătorii.

Ăst loc minunat
Care mi l-au dat
În nouă sute şapte'şase ş-o mie

Nu ştiu - l-oi datora
amicului Charles Pasqua
din bunătatea-i ori din duşmănie...

Un tărîm menit misiunilor umanitare, iar eu nu am suflet de misionar. Îndrăgesc aerele episcopale, dar sînt ateu. De aceea, Sfîntul Duh şi cu mine avem relaţii conflictuale. În frecventele noastre consilii cuvintele *încercare*, *merit* şi *ispită* revin neîncetat. În ceea ce mă priveşte, înduram cu greu dispreţul căruia îi eram ţintă. Trebuia să implor ajutor de la unii şi sprijin de la alţii, să copleşesc prin eleganţă şi imaginaţie companiile, să elogiez meritele geografice ale oraşului, să proslăvesc virtuţile locuitorilor. Le-am făcut pe căi inadmisibile Sfîntului Duh.

Călător clandestin adormisem pe banchetă şi Sfîntul Duh, în veşmînt de controlor, mă zgîlţîise : "Biletul dumneavoastră!" A trebuit să recunosc că n-aveam. Departe de a-i contesta autoritatea, am încercat să răstorn situaţia. I-am arătat că această neaşteptată vanitate, această dorinţă presantă de a fi primar la Issy-les-Moulineaux nu era decît o amăgire, o sinuozitate a poveştii, în duplicitate cu cetăţeanul. "Sînt şi eu un om, îi spun acestuia, care, ca să scape de poveri şi să supravieţuiască morţii, îşi inventează un viitor municipal". Nu i-a plăcut. L-am implorat să reflecteze : raţional ar fi să-mi lipsesc semenii de acest umor din care-aveam doar uzufructul?

Sfîntul Duh păstra tăcere. Am reluat explicaţiile, precizînd că un ales local rămîne servitorul zelos al administraţilor săi. Atîta timp cît voi vorbi, eram sigur, nu mă va forţa să cobor din tren. Rămîneam faţă în faţă, unul tăcut, celălalt inepuizabil, în trenul care ne ducea departe. Această dorinţă de putere, această apetenţă

pentru ieşire în scenă era, de acord, foarte condamnabilă, dar, la urma urmei, dacă ea era chiar preţul facerii de bine către cei mulţi, atunci preţul părea decent. Totul s-a petrecut rapid, el a dispărut, eu am zîmbit, eram primar la Issy. Foarte curînd totuşi am început s-o las mai moale, căci viaţa de cartier mărginaş nu semăna cu ce mi se spusese. Aveam mijloace reduse şi-mi petreceam mai toată vremea deznodînd intrigile adjuncţilor mei. O spun deschis : viaţa de primar nu e o sinecură. Nici n-ajunsesem la capătul zbuciumului, încă n-aflasem de chinurile discursului duminical.

Uneori ne vorbeam. Negreşit ne luam la harţă. Nu pot suferi lungimile, perifrazele, deturnările. Tonul meu, se pare, îl indispune. Duminica dimineaţa îmi intră în dormitor afectat şi stă acolo fără să vorbească, se mişcă la cel mai mic curent de aer, îşi dă importanţă apoi, într-un final, se arcuieşte ca un păun.

- "Nu înţeleg!" îi spun.

- "Dar cum să-nţelegi?" îmi răspunde. "Nu faci nici un efort".

Aici îi dau dreptate. Mă pasionează literatura şi nu găsesc interesant acest talmeş-balmeş perpetuu — falsele ştiri şi complimentele crîncene. Ce comedie! Credeţi-mă, nu sîntem departe de *Comedia Umană,* de Vautrin, Rastignac, verişoara Bette, Mercadet ori Modeste Mignon! Muzica ce mi se dă de executat e pe departe indigestă. Notele sînt false şi-mi distrug timpanele. De-nţeles că mi se apleacă de aceste toasturi insipide, alocuţiuni anoste şi discursuri soporifice. Şi totuşi, din perspectiva terorii de a nu mi se mai cere să le pronunţ, consider că trebuie să merg înainte. Prind deci între două degete execrabilele file ca să le vîr pe gît cetăţenilor onesti, ce nu vor auzi un cuvînt din aceste baliverne ocupaţi să-şi vorbească vecinii de bine.

Astfel, în ultima vreme, în numele unui mare număr de locuitori, am deplîns plecarea dintre noi a unui institutor care se deda la cele mai rele josnicii în zilele ploioase într-un patio acoperit, care a distribuit niscaiva premii într-o şcoală de băieţi, toţi buni cetăţeni şi republicani cinstiţi ale căror fişe individuale redactate la poliţie le trasează ultimele isprăvi, a prezentat în fine celor mai înalte autorităţi macheta unui nou ospiciu în prezenţa filantropului — pus între timp sub semnul întrebării din cauza abuzului de binefaceri — care trebuia să-i fie fondator şi-al cărui nume, gravat pe frontonul edificiului, trebuia oferit recunoştinţei celor spitalizaţi ca şi respectului tuturor trecătorilor.

Dragi prieteni ai mei, iată cum îmi petrec matineele duminicale!

Zilele se-aseamănă şi se-adună.

Era într-o zi de luni. Trebuia să acord Insignele de Merit unui ins despre care nu ştiam nimic. Îmi amintesc că primitorul diplomei, al cărui nume îmi scapă, avea un aer puţin congestionat, capul plecat, mîinile încrucişate, tălpile lipite. Speram să-mi fi redactat cabinetul un discurs adecvat. Jean Miot, prietenul credincios, amintise cum se cuvine de cariera beneficiarului. Ascultam cu un aer distrat şi mi-am scos mecanic din buzunarul interior preţiosul document. Primul cuvînt m-a făcut să mă clatin : era vorba, cred, de organizarea unei noi zone de amenajare concertată. Jean Miot trebuia să-mi dea cuvîntul, cînd i-am făcut semn colaboratorului meu să se-apropie în viteză. A venit cum a ştiut mai discret, neînţelegînd motivul acestei cereri. Eu zîmbeam întruna, colaboratorul meu deja mult mai puţin, după ce parcursese primele rînduri ale sclipitorului său discurs. Mai puţin discret, îşi croi iar drum prin mulţimea ce-l văzu coborînd treptele din patru-n

patru, prăvălindu-mi-se apoi în maşină. Au mai trecut cîteva minute. Jean Miot îmi dăduse cuvîntul ; nu ştiam ce să fac. Colaboratorul meu a revenit în fine şi mi-a înmînat un nou discurs la fel de breaz ca primul, pentru că acum era vorba de balul pompierilor. Eu am pălit, el în schimb s-a făcut de un roşu bujor foarte de efect. Toţi rîdeau de mascaradă, de jena mea şi de lucrurile absurde pe care le enunţam.

Îmi petrec astfel viaţa făcînd acrobaţie pe coardă întinsă.

Veţi înţelege de aici că, adesea dispuşi să se lase încărcaţi pînă să le plîngi de milă, li se mai întîmplă confraţilor mei să se lase duşi de val. Pot revela deci că există ici şi colo clădiri inutile, gări fără trenuri şi poduri fără drum. În Franţa, se ştie, important este să participi. Deci participăm din timp în timp la edificarea celor de edificat. Sîntem doar oameni, nu maniaci ai virtuţii economice. Nu sîntem obligaţi să ducem o viaţă exemplară şi nici să lăcrimăm la auzul *Marşului nupţial* din *Lohengrin*. Desigur, ne sta în puteri să-i cerem Sfîntului Duh să ne arate calea, dar, siguri că-l vom regăsi mai devreme ori mai tîrziu, l-am ţinut strict la distanţă de vieţile noastre. Pe scurt, cer circumstanţe atenuante. Am crezut că o politică de mari lucrări ar ajuta la redresarea Franţei. E oare o greşeală? În aceste vremuri cînd credinţa ne e slabă şi şomajul puternic, noi am optat pentru o politică de amenajarea teritoriului. E oare o stîngăcie? Adevărul este că aleşii au fost mereu pentru măsuri de relansare economică. Eram keynesieni şi nu o ştiam. Inconştient îl emulam pe cel mai celebru economist britanic. Privind acum în urmă, acest devotament îmi pare autentic. Dar am încercat să-l trecem sub tăcere.

Din nefericire, am mers pe o cale greşită. Am avut încredere în experţi şi-am luat societatea de bună. Orientare funestă. Discipoli ai unuia care-şi petrecuse viaţa făcînd haz de ai săi, gîndeam ca Julien Sorel, încă de la naştere abandonat de soartă într-un mediu burghez. Ni-l imaginam raţional, la adăpost de dorinţe ori gînduri rele, iar el se credea Nijinski. Pe scurt, mai mult matematician decît economist, Keynes a fost un excentric cu un devorant apetit lung de-o viaţă pentru balet. Greşelile lui au fost ale noastre. Prin moartea sa, la 63 de ani în 1946, lord Keynes a fost iertat să mai asiste la deruta lirei petrecută un an după ce el afirmase că moneda britanică a fost definitiv stabilizată în cadrul sistemului monetar născut din acordurile de la Bretton Woods...

Luînd exemplu de la un asemenea ins intrăm pe un teren alunecos, ceea ce vai, am şi făcut. Asemenea celorlalţi economişti, el a făcut din investiţie o condiţie a creşterii economice. Noi prin urmare am investit în numeroase lucrări care, din lipsă de vreun rost, agrementează cu perfecta lor inutilitate peisajul variat al provinciilor noastre. Locuitorii din departamentul Sarthe dispun de un încîntător pod construit în mijlocul nisipurilor. Edificat fără umbră de sincronizare, la doi paşi de viitoarea autostradă Alençon-Le Mans-Tours, această lucrare va contempla din înaltul său pajişti şi vaci.

În faţa Tribunalului Revoluţionar, Antoine-Laurent de Lavoisier fusese tocmai condamnat la moarte şi cerea curţii o amînare pentru a-şi termina o experienţă de laborator de cea mai mare însemnătate ştiinţifică. Dumas, preşedintele, îl întrerupe brutal : "Republica nu are nevoie de chimişti!" De acum înainte ştim că Republica nu are nevoie nici de rute de acces, cînd face

poduri. Iată, mă tem, doar o dovadă dintr-atîtea a talentelor noastre de constructori.

Nici Jules Verne, nici Herbert George Wells, nici Edgar Allan Poe însuşi, cel mai mare şi profund dintre autorii de acest gen, nu ar fi îndrăznit să-şi imagineze asemenea lucruri. Ieri ne azvîrleam cu capul înainte în războaie costisitoare şi-n aventuri coloniale. Astăzi li se întîmplă aleşilor locali să se lase-mbătaţi de piatră. Deci în deplină cunoştinţă de cauză, cu cea mai virilă hotărîre şi cu accentele lui Pericle, înscriem în marmură un nume — al nostru — pe edificii foarte scumpe şi adesea inutile. Dar, la urma urmei, de ce mare folos e marea piramidă din Gizeh, singura minune a lumii antice păstrată în timp? Dacă unul dintre confraţii mei ar avea chef să construiască azi un mormînt de 2.600.000 metri cubi, ce ne-ar mai auzi urechile! Sigur l-am trimite să se caute. Pe subiectul acesta sîntem perfect modeşti. Mă gîndeam mai ieri, ce plăcere să construieşti pe un pămînt — cuvîntul e impropriu — care să nu fie al oamenilor, dar spaţiul nu este extensibil la infinit. Vreau să spun că necuprinsul stelelor în mişcare este deja bine umplut cu sateliţi dezafectaţi, şuruburi oarbe, trepte de rachete şi alte fierotănii. Adică este în spaţiu o îngrămădeală de deşeuri care nu doar că ne cad în cap, dar intră în coliziune cu sateliţi funcţionali, navete spaţiale ori staţii orbitale care vor bate spre zece mii la finele secolului. Mai rău, ejectată în spaţiu urina astronauţilor se transformă în proiectile periculoase, dat fiind că trece, ca gheaţă, în stare solidă. Pe scurt, spaţiul cosmic fiindu-ne interzis din motive de îmbulzeală, ne rămîne Terra să ne demonstrăm administraţilor amploarea talentelor.

Primele cercetări au dat la iveală material la nesfîrşit. Mi-a fost imposibil să-i trasez contururi. Am pornit-o la întîmplare,

fără să prea ştiu încotro mă îndrept. Dar primele bănuieli au apărut foarte repede. Nu că subiectul ar fi dificil, dar el risca să pună în pericol ani de muncă grea. Sînt ceea ce sînt fiindcă m-am străduit să nu displac niciodată. Aprob cînd mi se cere, consimt cînd trebuie. Nu iau poziţie decît faţă de propria slăbiciune. Nu sînt spadasin, şi nici atlet. Voltaire s-a trezit chelfănit din cauza unui nobil, nu ţineam să ajung pălmuit de un primar furios că i-am afişat în piaţă greşelile. Personajului meu îi lipsea spada. Nu că n-ar fi avut dar, nedeclarată, nici n-a mai ieşit din teacă. De fapt, aveam nevoie să mă adăpostesc în spatele unui petec de hîrtie, oricît de rudimentar. Aşa n-aş mai fi fost acuzat că i-am protejat pe unii şi defavorizat pe ceilalţi. Timp îndelungat era cât pe aci să renunţ, am evitat să fac declaraţii, însă într-o bună zi, răsfoind o revistă, am dat peste un articol intitulat *Turul francez al risipei*. Era un dar al cerului. Am citit articolul dintr-o suflare. Mi se înceţoşa mintea şi rînjeam ronţăindu-mi unghiile. Regiune după regiune, departament după departament, comună după comună, prostiile se adunau grămadă. Cele mai grozave făceau obiectul unui tratament special, în chenar cum se cuvine. Titlurile mari, subliniate în roşu, le dădeau o strălucire unică. Am cumpărat un caiet cu spirală. De cînd l-am văzut, gîndurile mi-au fuzionat cu articolul. Am pus mîna pe toc, am scris numele unei regiuni şi a alesului ei. O pată de cerneală pică şi-i acoperi numele. Era un semn. Dar am avut totuşi curajul să-l scriu iar alături, adăpostindu-mă cît se poate îndărătul acestui articol providenţial menit să mă scoată la liman. Pe scurt, denunţam fără să denunţ, nefiind autorul acelei liste negre. În plus, Issy, comuna mea, nu figura. Liniştit aveam să mă lansez în aventură. Marele public avea să-mi salute bravura. Şi bine avea să facă, trebuie să fii nebun să-ţi persiflezi astfel confraţii. Joseph de Maîstre a spus odată : "N-am fost un netrebnic, nu ştiu cum e viaţa lui ; dar a unui om

de treabă este detestabilă". Pînă acum n-am ştiut cîtă dreptate avea. De-acum s-a rezolvat.

*
* *

Oraşul Bordeaux poate pe bună dreptate fi mîndru de monumentele sale medievale şi de comerţul său cu vinuri. El dispune, în zona Lacului, şi de un velodrom ce va sfida timpul. Timp de trei sute cincizeci de zile pe an această splendidă realizare rămîne la adăpostul privirilor indiscrete. Nici o prezenţă inoportună nu vine să perturbe tăcerea locurilor. Cu excepţia a cincisprezece zile de surprinzătoare competiţie, te poţi aşeza în genunchi pentru reculegere. Lucru care merită o oarece ofrandă. Costul acestui stabiliment s-a ridicat la 126 milioane de franci în loc de 71 iniţial prevăzute. Din 1991 pînă în 1995 deficitul rezultat pentru oraş din funcţionarea velodromului a totalizat peste 40 milioane de franci. Ceea ce ani de zile de-acum înainte va împovăra trezoreria şi va atîrna greu într-unul dintre talgerele balanţei financiare.

Această revelaţie nu este unica : de regulă puterile a căror durată este asigurată comit aceeaşi eroare, considerînd că reformele esenţiale trebuie să treacă dincolo de kilometri de autostradă, aeroporturi, linii de cale ferată, tuneluri, stadioane, dincolo de vizibil ori măsurabil. Solidaritatea de pildă se măsoară prost. Destul de supărător.

Le-a venit deci ideea să construiască un ansamblu imobiliar destinat voiajorilor. Oraşul a hotărît să încredinţeze societăţii locale *mixte de realizări urbane* (Sbru) această operaţiune de plasament social. De la început oraşul şi-a atras

toate atuurile. A ales un teren recent rambleiat şi nestabilizat, asupra căruia cel mai ignorant dintre arhitecţi ar fi emis serioase rezerve. Afacerea era angajată, lucrările aveau deci să înceapă. În ciuda lemnăriei fisurate, tasării şoselelor şi etanşeităţii imperfecte, care făcea ca majoritatea locuinţelor să devină insalubre, au ajuns în cele din urmă la ceea ce numim convenţional un ansamblu imobiliar. Un imobil este ca un velodrom, se vede, se măsoară. Lucrul acesta era pe placul oraşului, al gestionarilor şi al experţilor, care fac din manipulare o materie primă, un venit, un produs finit. Îi ascultăm şi ne agăţăm de vorbele lor ca de ghicitorii de anţărţ. Cu mare grijă, s-a evitat intentarea unei acţiuni în vederea definirii responsabilităţilor şi remedierii erorilor de concepţie. Au fost date uitării ranchiuna unora, resentimentele altora... şi garanţia decenală de drept. În finalul acestei poveşti au fost daţi uitării chiar şi voiajorii care, într-un final, îl vor înţelege pe regele dezamăgit care scria despre poporul său : "Lucru ciudat această superficialitate a francezilor".

*
* *

Doborît de-o boală rea, neglijasem să-mi vizitez un prieten din cei mai dragi. La Toulon. Oraşul se schimbase mult, dar lumina sa, la căderea serii, rămăsese aceeaşi. Aveam capul plin de replici viteze şi momente istorice. Municipalitatea angajase, mi s-a spus, lucrări de natură să amelioreze calitatea vieţii şi economia oraşului. Auzisem un zvon despre un program pentru *renaşterea centrului*, adoptat în 1985. Eram, pe cuvînt, curios să văd efectele. Mi se lăudaseră, imprudent, meritele palatului congreselor : căi de acces dificile, o terasă de 1,4 milioane de franci inaccesibilă publicului, scara ei monumentală fiind suprimată pentru

economicitate. Astăzi palatul Neptun nu este utilizat, hotelul prevăzut în proiect a fost închis iar oraşul e anchetat de bancheri.

Madame Étienne, prima mea învăţătoare, opina că un copil poate citi orice : Dacă e bine scrisă, o carte nu face rău nicicînd. Gîndindu-mă bine, dacă aş avea un copil aş prefera să-l surprind citind la lumina lumînării *Cele Unsprezece mii de Vergele* ale lui Apollinaire, mai degrabă decît raportul anual al Curţii de Conturi. Într-o democraţie este uneori bine să lauzi meritele aleşilor, dar nu să promovezi înainte neglijenţa lor financiară. Înţeleg că nu este raţional să urci spre 180 costul provizoriu al unui proiect de 30 de milioane de franci, însă bunul simţ îmi permite să vă spun că dacă ar fi fost mai puţin izolat, mai adaptat la mediu ori dotat cu parcări, ar fi fost cu mult mai împovărător! Trebuie să recunoaştem că tocmai insuficienţa notabilă a studiilor şi incapacitatea gestionarului de a face faţă angajamentelor au redus costurile acestui palat al congreselor.

Localnicii, probabil, se vor dovedi înţelegători. Dacă ar fi fost mai bine conceput, ar fi costat scump. Cum nu a fost, costul a coborît pe-atît.

Veţi găsi aceste lucruri absurde, dar n-am auzit proteste din partea inşilor raţionali cînd morcovul, plantă rădăcinoasă umbeliferă, a devenit clandestin fruct, la 1 ianuarie 1991. Această schimbare de statut ce calcă în picioare legile botanicii este o consecinţă surprinzătoare a construcţiei europene. Reglementarea cere, într-adevăr, ca dulceţurile să se producă doar din fructe. Portugalia producînd dulceaţă de morcovi, birocraţii au hotărît ca morcovul să se facă fruct. Cui îi pasă?

Nu mă zgîndăriţi pe tema absurdului !

La începutul acestui an, 1998, asociaţiile de şomeri dezamăgiţi de măsurile anunţate de guvern s-au declarat hotărîte să continue mişcarea şi să continue a revendica o primă excepţională , de 3.000 franci pentru finele anului. Pentru a le domoli mînia, puterile publice au anunţat, triumfătoare, că au descoperit 500 milioane franci. Îşi fac probabil *descoperirile* cum găsesc mistreţii şi ogarii apa sărată şi izvoarele minerale, căci Unedic* , belea perfectă, precizează ziua în care suma a fost deja cheltuită în favoarea şomerilor : putem credita Unedic în asemenea privinţe cu sumele percepute de Regatul Franc în 1674, an cînd taxele aplicate pe circulaţia alimentelor şi a altor mărfuri au furnizat regelui importante venituri. Haide, trebuie să mai fi rămas ceva, regele nu mai e să dezmintă. Morala poveştii este foarte clară : dacă Madame Aubry pictează o ţintă pe uşa biroului său, fiţi siguri că se va trage.

Atîtea digresiuni pentru a afirma încă o dată că nu doar aleşii locali îşi botează fiecare papuc în parte. Pe scurt, opărit cu povestea palatului congreselor, m-am îndreptat spre amplasamentul rezervat noului hotel municipal. În septembrie 1989 municipalitatea se angajase într-un proiect ambiţios, circa 23.000 metri pătraţi. I se spusese să-i limiteze măreţia, dar nimeni nu ascultă de sfaturi. După ce costul provizoriu a trecut de la 200 la 300 milioane de franci, construcţia a fost abandonată. Per total, la un preţ de aproape 90 milioane de franci, oraşul Toulon dispune de o pardoseală de 5.383 de metri pătraţi, înconjurată de un zăplaz de şantier. Sînt zile cînd confraţii mei ar trebui să se îndoiască de ideile lor sau, mai înţelept, să se dedea la lene. De teamă să nu fie răsturnat din greşeală, am spart recent un vas de preţ, încercînd să-l scot dintr-un loc unde stătea liniştit dintotdeauna. Un ales local trebuie să fie casnic, meticulos, să nu vorbească mult, să nu

* Uniunea Naţională Pentru Locuri de Muncă în Industrie, Comerţ şi Agricultură – n. trad.

facă mai nimic, să semneze cu cruce orice document de urbanistică. Înainte de secolul al XVI-lea chiar şi oamenii cu şcoală semnau cu o simplă cruce. Alături de ea un martor — niciodată semnatarul — îşi scria numele. Supărător că o asemenea practică a căzut în desuetudine, altfel ea ar permite astăzi să se acorde importanţă adjuncţilor, care stau şi-n cap să-şi facă rost de niscaiva aventuri, iluzionîndu-se astfel că duc o viaţă zbuciumată.

*
* *

S-ar minuna unii de asemenea adevăruri. Cerul însuşi este un adevăr ; să te-ndoieşti ar fi dovadă de nebunie, cînd ajunge să deschizi ochii ca să-l vezi. La Massy se poate admira un teatru liric unic. Într-un context economic ce părea favorabil - sîntem în 1987 - comuna Massy intenţiona să realizeze un vast complex cultural în inima cartierului Grand Ensemble. Costul total al construcţiei a fost stabilit la 172 milioane de franci, exclusiv terenul. Primarul, care fără-ndoială îl citise pe Virgilius — *mens agitat molem* —, visase să-şi transforme oraşul, şi pe cei 38.000 de locuitori ai săi, într-un far al culturii. Contextul favorabil al pieţii imobiliare, perspectiva interconectării TGV* la gara Massy şi iniţierea unui studiu a unui nou proiect director de amenajare şi urbanism i-au făcut pe edili să-şi pună culorile cele mai strălucitoare şi să intre-n scenă. Neîndrăznind să deschidă gura de teamă să nu scorojească lacul, au decis să realizeze o scenă care să permită găzduirea celor mai mari opere ale repertoriului liric. Se gîndeau, fără îndoială la faimosul teatru construit la Bayreuth de Ludovic al II-lea. Dar asta însemna să uite că oraşul nu putea suporta costul subvenţiilor necesare funcţionării unei opere autentice, estimat la 40 milioane de franci pe an. Massy,

* Tren de Mare Viteză – n. trad.

unul dintre principalele oraşe din Essone învăţa, tardiv, smerenia. Îi va fi costat pe francezi cam 110 milioane de franci să-şi satisfacă ambiţii pe cît de riscate pe atît de fantaste.

Această aptitudine pentru seducţie mai degrabă decît pentru guvernare e caracteristică puterii instalate. François Mitterand avea, în materie, predispoziţii deosebite. A ştiut să-i facă să profite pe cei care-i luau din poveri. Trebuia să vorbească fără a privi, să surîdă puţin deci, nu prea mult, picior peste picior, mîngîindu-şi mîinile, hoinărind, evocînd istoria şi sfîrşitul tragic al lui Brasillach. "Cuvîntul francez păstrează speranţa unui dublu sens", spunea Aragon. Astfel făcînd, Roget-Patrice Pelat a devenit omul cel mai bine întreţinut al Franţei.

Modest de nevoie, primarul din Massy s-a mulţumit cu un teatru liric, a angajat un libretist pentru o operă originală inspirată din opera lui Claude Lévi-Strauss, *Tropice triste*. Epoca este revolută : intermediarii se răresc iar teatrul liric a devenit simplă Casă de Cultură.

*
* *

Avînd gust pentru predicţie dar mai puţin pentru clarviziune, anumiţi aleşi, precum maeştrii chiromanţi, vă vorbesc uneori despre cum va fi vremea peste cîteva luni. Rezultatul este rizibil. În 1958 se amplifica zvonul pe culoarele Adunării : doar generalul de Gaulle putea surmonta criza. "Dezmeticiţi-vă", a replicat tăios Georges Pompidou, "nicicînd de Gaulle nu va reveni la putere. Înţelegeţi : nicicînd. Nu doar că a-ncetat să creadă în ea. Dar s-a săturat. Îşi scrie memoriile. Vrea doar să rămînă în istorie. Va refuza să-şi compromită prestigiul într-o iniţiativă evi-

dent fără sorți de izbîndă". Cu ocazia Consiliului de miniştri din 15 noiembrie 1989 şeful statului afirma peremptoriu : "Reunificarea Germaniei? N-o să mai auzim de ea în cîteva săptămîni".

Winston Churchill, mereu slobod la gură cînd era vorba despre lumea politicienilor pe care o frecventase vreme îndelungată, a spus odată : "Un bun politician este cel ce poate prezice viitorul şi care, prin aceasta, poate explica de ce lucrurile nu s-au petrecut exact cum prezisese el".

Unii trişează, apelînd la sprijin pentru creionarea viitorului. Într-o asemenea măsură să le lipsească, oare, guvernanților noştri clarviziunea încît să fie nevoiți să apeleze la clarvăzători şi astrologi? Aflăm, surprinşi, că François Mitterand consultase ani îndelungați pe astrologul Elizabeth Teissier. Că i se întîmplase, de mai multe ori, să o întrebe care era momentul cel mai propice pentru a se adresa francezilor, dacă amenințarea cu războiul în Kuweit era reală, ori care era aşteptarea de viață a lui Saddam Hussein. Preşedintele se aventura să întrebe chiar data optimă pentru organizarea referendumului asupra acordurilor de la Maastricht, de a cărui incertitudine se temea. Iată ce i-a răspuns Élizabeth Teissier : "Studiind în special constelația zilei cheie, conchid că rezultatul votului apare ca foarte pozitiv, mai ales pe termen lung, pentru a Cincea Republică, chiar dacă această schimbare este resimțită ca perturbantă pentru Franța profundă, care se va găsi în plină confuzie". Şi totuşi, încă o dată, văzută din Sirius şi în absolut, ratificarea Tratatului de la Maastricht este un lucru bun pentru Franța. Ceea ce atrage automat concluzia că, la 20 septembrie ea va spune *da*. În această scrisoare, reprodusă în lucrarea sa *Sub semnul lui Mitterand,* document în curs de a

deveni capital pentru istoria construcției europene, Élizabeth Teissier emite concluziile sale : "Stelele sînt departe de a vă fi rele. Anumiți aştri marchează chiar o mare strălucire prin consolidarea popularității dvs., chiar dacă anumiți alți aştri spun că veți fi iar ținta unor critici şi atacuri. Ceea ce poate fi şi o aluzie la stresul psihologic în care vă veți găsi atunci. Căci de-ar fi să triumfe « nu », cu ce-ar mai rima influxurile bune?" Ne întrebăm şi noi. "Da" repurtă victoria, astrologul merita felicitări. Poate că Mitterand ar fi trebuit să-i pună mai multe întrebări, ca să înțeleagă mai bine că reunificarea Germaniei era iminentă, că lovitura de stat a lui Ianev împotriva lui Gorbaciov era fără viitor şi că prietenia de nezdruncinat a Franței pentru Serbia avea nişte limite care se numesc Sarajevo, Srebrenica ori Mostar.

Bătrînul mareşal Hindenburg, care-i servea de trambulină lui Hitler pentru a accede la puterea absolută, îl disprețuia în asemenea măsură pe micul caporal austriac încît nu-i acorda nici credit, nici viitor politic. În 1931 ajunsese să spună chiar : "Hitler este un tip hilar care nu va ajunge nicicînd cancelar ; poate aspira cel mult la postul de diriginte al poştei".

Metoda Coué, aplicată şi de Léon Blum care, la doar trei luni înainte de ascensiunea lui Hitler la cancelaria Reich-ului, trăgea concluzii prea grăbite din regresul partidului nazist la alegerile generale din noiembrie 1932 : "Hitler este de acum exclus de la putere ; exclus chiar, dacă se poate spune aşa, de la speranța puterii".

Laurii iresponsabilității şi orbirii se pot cu larghețe atribui lui Neville Chamberlain. Primul-ministru britanic, semnatar al acordurilor de la München, care abandonau sărmana Cehoslovacie (totuşi o aliată a Franței şi Marii Britanii) țintelor expansioniste

şi anexioniste ale lui Hitler, desigur citise *Mein Kampf*. Nu putea ignora că Führerul avea ambiţia de a realiza integral programul expus în acea lucrare. Opoziţie nu mai exista în Germania începînd cu 1933, legile rasiale şi antisemite datau din 1935, remilitarizarea Renaniei din 1936 şi era tuturor cunoscut că prima prioritate industrială a Germaniei era înarmarea.

Ceea ce nu l-a împiedicat pe Chamberlain să declare după Anschlüss (anexarea Austriei la cel de-al III-lea Reich) şi acordurile de la München : "Am avut impresia că mă aflam în prezenţa unuia în care te poţi încrede odată ce şi-a dat cuvîntul". La mai puţin de un an, Hitler ataca Polonia pe care promisese s-o cruţe. Mizînd încă o dată pe credulitatea democraţiilor, a jurat că Polonia avea să fie ultima cucerire. De data aceasta francezii şi englezii s-au dovedit refractari ; la scurtă vreme am primit o chelfăneală memorabilă.

Mai aproape de zilele noastre.

La vreo şase luni înainte de invadarea Kuweit-ului, Sadam Hussein trebuie să se fi simţit reconfortat (ca să nu spunem încurajat) în ambiţiile sale belicoase de ceea ce el putea interpreta ca sprijin occidental major. În jurnalul irakian *Alef-Ba*, săptămînalul său preferat, a citit probabil cu plăcere laudele adresate lui de Jean-Pierre Chevènement, ministrul de atunci al Apărării : "Preşedintele Saddam Hussein are o gîndire clară şi interesantă, care îl califică pentru a-şi conduce spre pace ţara, în ciuda sfidării şi a dificultăţilor cu care s-a confruntat în timpul războiului cu Iranul. Am găsit la Saddam Hussein o voinţă reală şi sinceră de a stabili pacea şi sinceritatea în regiune. D-l Preşedinte are respectul şi stima conducătorilor francezi". Nu-i putem reproşa d-lui Chevènement inconsecvenţă în acţiune, întrucît el a

demisionat în ajunul războilului din Golf pentru a nu fi nevoit să trădeze stima şi respectul manifestate cu atîta fervoare. Totuşi, o observaţie : prin "a-şi conduce spre pace ţara", d-l Chevènement face aluzie la *pacificarea* întreprinsă în favoarea minorităţii kurde irakiene. O *pacificare* realizată cu arme chimice.

Istoria îşi va recunoaşte ciracii.

Pentru moment vom prefera să scoatem în evidenţă o aventură nebună din zona portuară Sète-Frontignan. Amenajarea unei asemenea zone la Frontignan, în prelungirea celei din Sète, constituie una dintre investiţiile cele mai importante a cărei punere în operă a fost asigurată de departamentul Hérault. În zece ani peste 400 milioane franci din credite publice au fost investiţi pentru crearea zonei, lărgirea unui canal, înălţarea unui dig menit să le protejeze parţial şi construirea unei şosele care avea să le deservească. Cum canalul şi noul port, ca şi şoseaua, rămîn inaccesibile cînd vînturile bat puternic, statul şi colectivităţile teritoriale trebuie acum să consacre peste 120 milioane franci pentru prelungirea digului de la Frontignan la Sète, spre a contracara acest grav handicap care este vremea. Curtea de Conturi rezumă, cu un anume optimism, situaţia : "Fiecare echipament este, în cel mai bun caz, imperfect funcţional, fiindcă a fost prost conceput. Din acest motiv nu există încă nici o perspectivă sigură de utilizare satisfăcătoare a acestor infrastructuri, exceptînd tronsonul de şosea, cînd acesta este deschis".

Admirabil. Să rezumăm fericita concluzie : patronii năvodului şi tonului şi alţi mici meseriaşi ai pescuitului s-au arătat foarte rezervaţi în faţa riscurilor navigaţiei pe vînt puternic. Cei mai mulţi dintre ei nu ar vrea, între altele, să li se impună prin licitaţie un transfer şi deplasarea spre un nou port. Ei şi? "Refuzul

proiectului de către profesionişti nu ne va împiedica să aşezăm piatra de temelie", declara reprezentantul prefecturii la o reuniune decisivă în 1988. Argumentul merită să ne oprim asupră-i, căci ar fi chiar insuportabil ca profesioniştii pescuitului să înceapă să-şi dea cu părerea asupra artei pescuitului. Marcel Duchamp se întreba pe bună dreptate dacă nu ar trebui să reacţionăm împotriva trîndăviei căilor ferate între două treceri ale trenului. Chestiunea rămîne de actualitate, dar n-a fost nicicînd rezolvată. În schimb spirite mai luminate decît al meu cunosc de acum că opiniile, sentimentele şi recomandările profesioniştilor pescuitului dăunează economiei generale a proiectelor din zonă portuară. Cel de la Frontignan este acum părăsit. La zece ani de la debutul lucrărilor, terenurile din jurul instalaţiilor melcate rămîn neocupate iar numărul locurilor de muncă create rămîne nesemnificativ.

Iată, domnilor pescari, rezultatul tergiversărilor voastre! Dacă lucrurile continuă astfel, puterile publice vor fi constrînse să-i consulte pentru a defini împreună cu ei proiectele anterior executării lor. Situaţia este grotescă. Pescarul rămîne într-adevăr unul dintre acei copii care vor să se-adune cu adulţii. Vedem din aceştia prin hoteluri. Degeaba le spui : "E tîrziu, urcă, du-te la culcare", ei refuză şi deranjează pe toată lumea.

Cam astfel mi-a vorbit unul dintre protagoniştii afacerii. L-am revăzut mai tîrziu pe belfer. M-a salutat şi s-a îndepărtat fără să-mi vorbească. Mi-am imaginat atunci o clipă că-i pică năd ragii, că îi văd dosul, şi că-i aduc astfel spiritului său un omagiu.

*

* *

Cerul Franţei nu incită la efort.

Grădini incomparabile, unde spre asfinţit statuile îşi amestecă marile umbre regale, îi împing pe contemporanii noştri la supreme abandonuri. Trăim înconjuraţi de vii şi de vaste întinderi de grîu copt, prosperi, pe-atît mai mulţumiţi de noi înşine pe cît de nemulţumiţi de toţi ceilalţi. Rebelul de mine nu se putea împiedica să sufle în astfel de tăciuni. Alain mărturisea că nu trebuie luate în serios ideile sale politice. "M-am limitat la a spune, preciza el, tot ce gîndeam despre nişte tipi pe care-i detestam". Faptele noastre se resimt de aici. Avem pretenţia de a fi indispensabili universului şi promulgăm legi menite să protejeze rapacitatea oamenilor *Melanosuchus niger*, mai comun numiţi *caimani*, foarte răspîndiţi în provinciile noastre.

Fiscul are o deosebită grijă să verifice veniturile femeilor prea puţin virtuoase, dar se declară neputincios cînd unul dintre cei mai bogaţi industriaşi din ţară admite că nu plăteşte impozit pe avere.

Cînd îmi revăd viaţa de la şase la zece ani, mă frapează continuitatea ideilor mele. Deja ucideam fără bucurie şi fără mînie pentru a smulge morţii sumbre tinere brunete. Le azvîrleam în ditamai pericolele, din care nimeni nu le-ar mai fi scos. Doar eu aveam cheia enigmei. Nu m-am schimbat, doresc binele semenilor mei, mai ales cînd apar în listele electorale ale comunei mele. Confraţii mei descriu astfel virtutea. E ceva ce n-am face pentru ai noştri? Nimic, vă asigur. Comuna Mantes-la-Jolie doreşte să facă economii. Instalează deci generatoare cu cărbune, întrucît arzătoarele cu mazut sînt pe departe prea costisitoare. Operaţiunea nu se rentabiliza decît dacă preţul petrolului se menţinea peste

cel al cărbunelui. Dar vai! Lucrurile se petrec viceversa. Per total municipalitatea a trebuit să se decidă să scoată din buzunar 3 milioane de franci pentru a demonta şi arunca la fier vechi arzătoarele, însă riveranii au avut răgazul să admire, pe casele lor, efectele unice ale unei ploi de funingine.

*
* *

Agricultorii din Cher, care nu ceruseră nimic, s-au trezit cu o ofertă din partea unor inventivi, anume un baraj pentru irigarea convenabilă a zece mii hectare de porumb. Această trupă de farsori nu se pierdea cu firea în acţiune. S-au mulţumit deci să cheltuiască 50 milioane franci în diverse studii, care au precizat că barajul de la Chambonchard ar fi inutil. Birourile de studii şi-au frecat mîinile... Un trecător providenţial a făcut aleşilor afirmaţia că o bază nautică i-ar salva. Statul s-a retras prompt din proiect, pentru mîine se anunţă ce e mai rău.

*
* *

În momentul reunificării Germaniei, exact în acea zi, François Mitterand a anunţat, prin ministrul Afacerilor Interne, amînarea alegerilor cantonale. Linguşitorii din jur vor afirma că totul era premeditat. Alţii, printre care mă număr, se vor arăta mai circumspecţi, fiindcă omul nostru, cît ar fi el de măreţ, nu ştie socoti. În timpul Consiliului de Miniştri făceam oarecum pe nebunul regelui. Idealismul meu epic, visurile mele de-a totul-ori-nimic amuzau mult acest personal promis clericaturii. Într-o bună dimineaţă mi s-a povestit afacerea circuitului auto Magny-

Cours. Din 1986 pînă în 1990 colectivităţile locale şi statul aveau să investească aproape 500 milioane de franci pentru a face din Magny-Cours o afacere nerentabilă. Uneori se mai frămînta din cauza turnurii pe care o luau lucrurile, însă amicii săi îl calmau repede, citînd din Bernanos : "Nefericirea supremă a acestei societăţi... nu e că banul domneşte, ci că e domn după lege, nu doar puternic ci şi onorat". Îl asigurau astfel pe preşedinte cu precizarea că şi dacă oamenii de bine, ori Consiliul General din Nièvre şi Nevers, l-ar urmări cu gîndurile lor rele, ei în schimb, prietenii lui, nu se vor schimba. Prietenii săi, negustătorii din templu, se purtau exemplar ; să se ştie.

De atunci circuitul a mai fost dotat cu o sală de conferinţe de trei sute de locuri şi în curînd va vedea lumina zilei o şcoală de pilotaj. Nu cunosc nimic despre soarta rezervată lui François Mitterand *dincolo*, dar sînt în relaţii curente cu epigonii săi. De aceea doresc să-mi asigur cititorii : cu aceştia din urmă îmi este de-acum greu să-l evoc pe Charles Péguy, "Franţa, această republică a literelor, dar ei tot nu ştiu întotdeauna să socotească". Este fapt sigur, ale cărui efecte contribuabilul le va măsura curînd.

*
* *

Din 290 Reims a fost sediul unui episcopat. Clovis a fost botezat acolo şi tot acolo au fost unşi aproape toţi regii Franţei. Oraşul a găzduit o strălucită universitate între 1548 şi 1793. Avea nevoie de o piaţă corespunzătoare talentelor sale. Piaţa Erlon, pentru a cărei restaurare s-au cheltuit 30 milioane de franci, avea să fie aceea. Locuitorii au văzut dale de granit minunat lucrate şi s-au dus acasă uluiţi, cu ochii plini de aur şi purpuri, sclipiri şi culori. Timpul trecea, dalele de granit aşezate pe un pat de nisip

se frîngeau sub greutatea vehicolelor iar bornele prost fixate alunecau într-o rînă. Rămîneau emfaza şi afectarea edililor. Crudă deziluzie pentru locuitorii care vor trebui să mai scoată 10 milioane de franci înainte de a se aventura spre o piaţă din piatră de pavaj şi beton, cum se cuvine.

*
* *

Nu mă simt deloc în largul meu cînd este vorba despre Corsica. Ştiu dintotdeauna că imaginea este în mişcare şi că acest univers nu se supune, ca al nostru, legii cauzei şi efectului. Legea, bună aici, acolo îşi pierde puterea. Satele, pietrele din drumuri, catîrii şi oamenii par să vă privească întotdeauna de sus. Nu din orgoliu, ci din mîndrie. Şi cu mîndrie hotărît-au aleşii celor optsprezece comune membre ale sindicatului intercomunal cu multiple vocaţii din Nebbio, în nordul Corsicii, să aşeze în pasul de la San Stefano un tîrg permanent menit să pună în valoare producţiile locale. Artizanii, care nu fuseseră consultaţi de aleşi, s-au arătat la început, mai mult din curiozitate decît din interes, apoi de la un moment dat nu s-au mai dus. A ajuns să fie un loc al femeilor şi copiilor, se adăposteau sub capitelurile sale în zilele ploioase. S-a vorbit despre un parc de distracţii, apoi de un cazinou. Cît despre cazinou, cîteva rînduri de strapontină au supravieţuit, dar ruletele n-au fost lăsate să lîncezească şi-au dispărut tot atît de repede, cum au apărut. Acest şir de nehotărîri au avut un preţ : 17 milioane de franci. În 1993, sindicatul intercomunal este dizolvat şi statul condamnat pentru a se fi abţinut de la controlul legalităţii operaţiunilor. Contribuabilii corsicani şi-au lichidat datoriile pe care le aveau, sau mai degrabă pe care credeau că le au.

Charles Fouquet de Belle-Isle, care nu era la prima sa prostie, îi scria lui Richelieu (nepotul cardinalului) în 1748 : "Corsicanii nu pot şi nu trebuie admişi vreodată la vreun tratat cu privire la suveranul lor, a cărui iertare şi clemenţă trebuie să şi-o redobîndească, şi nimic mai mult". Lecţia a fost învăţată de acest popor insular, lucru care foarte repede a avut consecinţe fiscale. O înclinaţie excesivă pentru teatru, o deosebită atracţie pentru cuvînt, dorinţa de a străluci în momente sublime, i-au dus la gafe supărătoare pe măsura celor comise, în metropolă, de primar, de consilierul general şi căpitanul de pompieri. Şi, după părerea mea, la mai mult aplomb.

*
* *

Mă întreb uneori, cum se face că cheltuim mult ca să ne-amuzăm puţin? Ca să mergi la teatru trebuie să-ţi rezervi locul, să suporţi arcurile fotoliilor ostenite şi promiscuitatea bătrînilor ştirbi. Gongul bate de trei ori şi unul dintre confraţii mei — şansonetist de felul lui — apare în spatele unei cortine roşii cu ghinzi de aur. Mă agasează acest ceremonial, pompa prăfoasă şi, trebuie să recunosc, talentul pe care-l au indivizii de-a ne maimuţări. Cu gîndul la cei ce nu-şi pot oferi un vodevil, ar trebui să le anunţ spectacolele gratuite.

În Aude există unul pe care-l recomand celor mai pretenţioşi. Primarul din Fleury şi preşedintele Consiliului General hotărăsc, sigur înţepaţi de vreo tarantulă, să construiască un observator submarin. Lucrarea se angajează. Vin de la Paris actori de prim rang care, dezgolindu-şi umerii, ne seduc edilii. Comuna are doar o plajă modestă, i se promit o sută de mii de persoane anual. În 1988 lucrarea este gata. Trebuia să coste 3 milioane de

franci, mult prea puțin ; va costa 16, ceea ce arată mult mai sobru. Inaugurarea prevăzută pentru 1 ianuarie 1989 se anunță solemnă. Oficialii și restul lumii bune vin în cupluri. Nevestele, împerlate să-ți lase gura apă, își urmează soții ce asudă de suficiență. Pe scurt, toată lumea asta se înghesuie la balcon, la cucurigu, izbiți de frumusețea locurilor. Prima imersiune este fatală, geamurile crapă sub presiunea apei, fețele se schimonosesc, apa se tulbură, străfundurile sînt nisipoase. Un bătrîn osos, prezident al destinelor unei vagi asociații perfect neinteligibile, se plînge că-și pierde vremea. Se cere vehement socoteală. Pe bună dreptate. Ulterior acest public avea să descopere costul observatorului : 45 milioane de franci.

Nu are rost să frecventezi localurile marilor bulevarde pentru a-ți face idee de seriozitatea oamenilor puterii, iată concluzia mea. Exagerată fără-ndoială, dar pe măsura mea : punînd în lumină prostiile colegilor, evit să le scot din umbră pe-ale mele.

*

* *

Infirmitățile noastre naționale rămîn și se-agravează în timp, închistate în adîncurile trupului nostru. Între comunitățile locale și stat domnește o dezordine ce simbolizează lunga și trudnica ucenicie a unei puteri confruntate cu poveri care nici măcar nu i se mai cuvin. Statul trebuie să se schimbe tinzînd, în numele obligației de modernitate, către mai multă eficiență. Și nu e ușor. Michel Crozier o subliniase la vremea sa : "O societate nu se schimbă prin decret". Comunitățile locale trebuie astfel să facă față unor sarcini multiple uneori fără a avea mijloacele necesare. De teama apariției vreunor seniorii au hotărît astfel cei

ce decid, guvernează, tranșează, acei inși cenușii ce se pleacă deferent asupra provinciilor noastre. Ei nu vor să părăsească Franța — adică Parisul — și au asupra restului o imagine relativ trivială, care totuși ar trebui să fie cam așa : un teritoriu ocupat, înrobit legilor și administrat prin *missi dominici*. Prin urmare, aleșii locali sînt doar la începuturi, au încă de făcut drum lung.

Unii se străduie, după ce i-a certat bona, să găsească o idee. Uneori ideea se transformă în himeră și himera în gogoriță. Bona-i amintește atunci domnului casei ce privește chiorîș, și se moșmondește încovoiat, că-i vremea să-și pună patinele. Dar e cam tîrziu.

Acum zece ani, Consiliul General din Gard a avut o idee. Lucru nou și deci potențial îngrijorător. Era vorba de transformarea podului din Gard, magnific apeduct roman, lung de 1.273 metri și înalt de 49, într-un tîrg gigantic unde vizitatorilor extaziați li s-ar fi livrat togi, sandale și niscaiva cartofi prăjiți. Tratamentul extravagant propus a i se aplica prețioasei lucrări a fost prompt reprobat de tribunalul administrativ. Oamenii de bine și-au regăsit liniștea. Din nefericire, Consiliul General devansase autorizările necesare. Copleșit de misiunea-i unică și capitală, a înlăturat tentațiile rațiunii și-a biruit toate obstacolele, reușind să cheltuie din prima manșă 70 milioane de franci. Sacrul fiindu-i inaccesibil, el adora magia. Nici o frămîntare : proiectul se justifica de la prima strigare. Nici un risc : conceptorii navigau după stele. Dar să nu-i zdrobim pe-acești aleși ce-au fericit mulți naivi care trebuiau să promoveze strălucitul proiect, invitîndu-i la Expoziția Universală de la Sevilla. Cînd am scris această carte i-am căutat, îmi trebuia un martor, însă nimeni nu-și mai amintea nimic...

Obosite de-atîta facere de rău, unele comune au hotărît să se culce la pămînt, să-i simtă căldura, larma gîzelor, aromele, să privească apusurile alinării durerilor şi împăcării greşelilor.

Aşa făcut-au cele din Portet, Muret şi Roques. Cum progresa o idee, cum o lăsau să se împotmolească. Un proiect avansa, îl uitau înţelept. Michel Strogoff, Lagardère şi Cyrano au fost prohibiţi. Se combătea vitejia, se cerea smerenie. De îndată ce poştaşul avea să se aventureze în afara comunei, trebuia deliberat asupra rostului periculoasei misiuni. Toate mergeau bine căci, dacă doar cine munceşte greşeşte, nemuncind nu ai cum greşi. Sau frumos, sau înţelept. Nimeni nu poate face reproşuri, mai mult decît a spune, şi lor ca şi nouă, că la un moment dat trebuie să alegi. Or aceste comune au ales smerenia, care şade bine cui vrea să reziste vîntului şi mareelor. Deci în 1980 statul concesionează construcţia unei autostrăzi între Toulouse şi Roques companiei Autoroutes du Sud. Beneficiarii, oare să ne mai mirăm, sînt doar moderat favorabili acestui nou impozit. Atunci statul propune comunităţilor locale interesate să răscumpere taxa. Mai clar, ele sînt invitate să verse 70 milioane franci concesionarului, în schimbul gratuităţii definitive a tronsonului. Cele trei comune, spre deosebire de regiune, departament şi oraş, Toulouse, tergiversează lucrurile şi nu-şi dau acordul decît după doi ani lungi de reflectare. Prea tîrziu! Lucrările au început şi se-ncheie cu fixarea taxei de circulaţie unice de cinci franci. Povestea s-ar fi încheiat acolo, dacă beneficiarii nu s-ar fi revoltat. Astfel comunele au fost constrînse să negocieze iar cu concesionarul. Acesta s-a arătat distant, politicos pînă-n vîrful unghiilor, şi le-a asigurat gratuitatea la preţul de 200 milioane de franci. Neglijenţa administrativă a costat, în final, contribuabilii 133 milioane de franci.

Ar trebui să mediteze asupra acestei poveşti toţi aleşii care, din teamă de a face rău, îşi compilează ideile de te miri unde. Şi totuşi ei vor să facă bine. În cele din urmă simplul cetăţean va reciti pe Spinoza : "Omul liber, care trăieşte printre ignoranţi, se străduieşte din răsputeri să le evite binefacerile".

Deci mai bine să faci faţă eventualelor neplăceri, decît să le suporţi. Unii au înţeles. La Dunkerque, Muzeul de Artă Contemporană lua apă încă de la deschidere ; curatorul a trebuit să fie inventiv. Mai întîi a mutat tablourile, lăsînd apa să se scurgă prin sistemul de cablaj electric, apoi a hotărît să expună opere care, precum sticla, metalul ori ceramica, nu au a se teme de apă.

Astfel de funcţionari sînt capabili de cavalcade fantastice care ne fac să părem nişte bieţi măgari călare pe butoaie. Aşa a ajuns, din pură încăpăţînare, să prezinte opere de nisip şi apă. Abia tolerate şi trecute sub tăcere, acţiunile sale au căzut în semiclandestinitate. Ele continuau totuşi asiduu, în timp ce municipalitatea încerca să demonteze un veritabil imbrolio juridic. Din 1993 pînă în 1997 frecventarea anuală a clădirii ce poartă doar numele de muzeu, a scăzut de la 21.000 de vizitatori la 10.000, ceea ce spune ceva despre un edificiu, în care nici nu poţi intra fără umbrelă ori cizme solide.

*

* *

S-ar cuveni relatate astfel de episoade în eter la ore de vîrf. Ceea ce ar permite concetăţenilor noştri să se amuze şi să uite o vreme numeroasele vicisitudini ale existenţei. Chiar mai mult, un om de talent ar şti creiona o comedioară care să descrie

minuțios pasionantele aventuri ale televiziunii franceze. Știm doar foarte aproximativ cum va fi televiziunea noastră într-un deceniu-două. Revoluționarea noilor tehnologii va întoarce cu susul în jos peisajul audiovizual mai presus de imaginație. Și totuși noi, francezii, avem ambiții modeste în materie. Perfect justificat. Într-un context marcat de concurența operatorilor privați, rețelele sectorului public riscă să pară specii pe cale de dispariție. Este adevărat că în Franța concepția laxistă despre organizarea sectorului public duce la investiții costisitoare.

Să începem cu cablul, în rezumat o poveste prost făcută. La primele replici lectorul este dezorientat, intriga inexistentă, construcția rudimentară, cadrul general neglijent, analiza personajelor slabă cît încape. Totul s-a spus. Un exemplu simplu a ceea ce numim prostie. Era necesară o gamă largă de emisiuni care să satisfacă gusturile celor mulți, dar nu a fost să fie. Se cuvenea ca spațiul nostru hertzian — iertare, urît cuvînt — să fie mai stabil, însă nu a fost să se înțeleagă. Ar fi trebuit, pe scurt, ca francezii să fie un pic mai nemți. Nu vă speriați, n-o să renunț pentru atîta lucru la utila mea corespondență cu Dumnezeu. În rest, nimic mai irațional decît să te disociezi de el sub pretextul că a făcut norocul cîtorva profitori din audiovizual. Totuși factura ajunge la aproape 40 de miliarde de franci. Singurele angajamente ale statului se apropie de 30 de miliarde, mai mult decît programul unu TGV sau de două ori cît investiția franceză în Airbus. Mă tem că povestea cablului este chiar viața noastră, a latinilor. Teoria ne liniștește, realitatea ne omoară. Albert Schweitzer afirma că nu sîntem *vertrauenswürdig*. Dacă între altele am adăuga colecției de hotărîri contradictorii comedia spumoasă, amuzantă, fertilă în intrigi, a sateliților radiodifuziunii directe TDF1 și TDF 2* , factura ar ajunge la 80 de miliarde de franci. Prea adesea percepută ca spațiu experimental, Franța și-a consacrat bună parte din resurse

* Televiziunea Franceză – n. trad.

dezvoltării structurale fără ca investițiile să corespundă întotdeauna nevoilor. Dar de cînd trebuie, veți spune, să ne ținem de astfel de fleacuri? Tehnicienii — care uneori abuzează de permisiunea de a fi proști, pe care o dețin oamenii — inventează norme, procedee și modele a căror calitate nu poate fi pusă în cauză. Atît le ajunge. Descoperirea e gata : nu lor le revine să-i măsoare efectul. De ce să ne mai facem griji pentru viitorul unui satelit transformat în cazan de rufe? Franța este mai presus de toate acestea. Cum bine se știe de toți, nu vulgarele socoteli ori trivialele controale sînt sufletul lucrurilor.

Șase dintre principalii animatori ai France 2 o pot dovedi întrucît ansamblul acordurilor încheiate între aprilie 1995 și ianuarie 1996 au instituit, la prețul de 1.500 de milioane de franci, un dispozitiv unic ce le pune pentru multă vreme la adăpost de nevoi. Parțial prin sine, parțial prin insuficiența informațiilor ce le-au fost comunicate, autoritățile legal învestite cu puterea de a aproba politica programelor France 2 s-au trezit îndepărtate. Este adevărat că mandatul conducătorilor sectorului public al audiovizualului este adesea scurtat, ceea ce face dificilă operarea în timp. S-ar cuveni prelungit de la trei la cinci ani, dar dizolvarea Adunării Naționale a făcut inoperant votul Senatului. Din mare fericire, Madame Trautmann mă ascultă atent. Această dispoziție trebuia să figureze în proiectul ei de lege. Nu mă îmbăt niciodată cu ceea ce scriu. Vreau să mărturisesc astfel că pot fi, cînd scriu despre televiziune, foarte rău, iar despre conducerea ei, chiar mai rău, cînd uită să mă cheme. Puțintică umilință : sînt zile cînd se dublează nevoia de a te vedea acolo. Aș vrea, într-adevăr, să le fiu chiriaș cu anul. Toropit, fascinat, extaziat de festivitățile organizate, curtenitor cu prezentatorii săi, pentru două-trei surîsuri sînt gata de ce-i mai rău. Pentru ecran mă fac mai ocoș ca păunul.

Sînt un prost actor simulînd a fi erou, într-adevăr o dublă impostură. Adevărat că mă pretez la orice maimuţăreală. Cu boneta de noapte pe cap sînt gata să fac alergări cu patul. În 1932 Salvator Dali realiza această rară fantezie : "Să plăteşti o bătrînică pedantă şi, în cel mai înalt grad de ramolisment, s-o expui îmbrăcată în toreador aşezîndu-i pe creştetul ras în prealabil o omletă de ierburi alese, care să tremure urmare oscilaţiilor continue ale bătrînicii. Pe omletă poate sta şi-un ban de-un pol".

Să mă fi încurajat mai mult mama, teamă mi-e că aş fi acceptat rolul. "Cel puţin" — ar fi zis ea — "cît e astfel ocupat, e cuminte şi nu face gălăgie!"

Vă spun răspicat, nu te poţi îndoi destul de-această fată gătită, manierată, foarte înclinată să cheltuie ce nu are şi care vă scoate la mezat trăsăturile de caracter cele mai rele. Aţi înţeles, nu mă pot dispensa de televiziune.

*

* *

Regii sînt constructori şi Colbert însuşi a spus-o la vremea sa : "Maiestatea Voastră ştie că în lipsa unor răsunătoare fapte de război, nimic nu marchează mai mult grandoarea spiritului prinţilor decît constructorii şi întreaga posteritate îi măsoară prin casele superbe pe care le ridică în cursul vieţii lor".

Statul modern nu încetează să viseze secolul Marelui Rege. Flatat de antici, care-i aşezau gloria în concertul eroilor vremii, Macedon şi Cezar, el a făcut mulţi emuli. În 1987 Valéry Giscard d'Estaing îşi recunoştea înclinaţia regal-solară : "În perioada mandatului meu mă gîndeam să port manşete de dantelă, pentru relansarea ei, dar am renunţat să nu fiu acuzat de prost gust".

Mai aproape de noi anumiţi nativi din Val de Loire, unde au trăit atîţia dintre regii noştri, au vrut fiecare cîte un aeroport. În 1996 Ancenis inaugura *Aérôpole*, centru de afaceri ambiţios menit să atragă mari companii. Astfel s-au cheltuit 55 de milioane de franci pentru amenajarea unei piste lungi de o mie două sute de metri. Pista se desfăşoară impasibilă şi fără umbră de pericol, de vreme ce turnul de control, adesea părăsit, nu permite aterizări decît în mod excepţional. Dacă în ciuda a tot şi a toate cei interesaţi persistă în dorinţa lor de a se aşeza la Ancenis, numitul tur trebuie prevenit cu patruzeci şi opt ore înainte. Ceea ce se întîmplă rar, întrucît aeroportul internaţional de la Nantes este la numai patruzeci de kilometri. Doar unii originali mai tulbură deci liniştea locului.

Angers, unul dintre oraşele cel mai puţin înglodate în datorii, vrea şi el aeroport. Primarul, desigur considerînd că cel din Avrillé nu este suficient pentru străvechea capitală a provinciei Anjou, va investi deci aproape 200 de milioane de franci, sau două treimi din bugetul anual de investiţii, cînd în doar nouăzeci de minute poţi fi la Paris cu TGV. Chiar intrată în modernitate democratică, dintre toate naţiile moderne Franţa rămîne cea mai puţin infidelă nobleţii, cu alte cuvinte unei morale a generozităţii. Aleşii oraşului Angers, nerăbdători s-o dovedească, au oferit deci administraţilor lor trei mii de metri de pistă, a cărei stare perfectă într-un deceniu-două avea să uimească vizitatorul rătăcit.

*

* *

Cei ce continuă să ne voteze fac adesea foarte bine. Adevărat, sîntem mai mult inofensivi decît răi. Ni se-ntîmplă chiar să fim uneori lucizi. Nu de mult povestea colegul meu Michel

Crepeau : "Am fost avocat vreme de douăzeci şi opt de ani, şi ministru de justiţie douăzeci şi opt de zile. Şi sînt singurul Ministru al Justiţiei care n-a comis erori, fiindcă n-a fost timp". Stînjenitor, căci de va continua aşa poate-i vine cheful să scrie o carte şi să mă pună în umbră. Din fericire, am suficient avans. Îmi dau seama că la modă sînt poveştile fantastice ; jurnalele oferă cîteva pe săptămînă cititorilor ce trebuie că le amintesc spusele lui de Gaulle : "Voi continua să vorbesc, iscînd cercuri în apă".

Naratorul povesteşte perfect obiectiv fapte neverosimile şi, amintindu-şi că are interesul să nu exagereze cu spusul de rău, încearcă, fără a reuşi vreodată, să se justifice, punînd în prim plan întreţinerea colegiilor şi liceelor, costul prestaţiilor sociale şi utilitatea salubrităţii. Pe scurt, el caută explicaţii duble-triple. Însă, simultan, îşi subordonează arta scopului de a ne face să măsurăm insuficienţa şi laxismul. Povestea se încheie cu o interogaţie pe care cititorul avizat o va converti pe loc în condamnare. Mai bine să nu fii amator de lecturi istorice, să visezi la Hanibal, Cezar sau Macedon, căci comparaţiile riscă să sucombe în preajma strălucitilor noştri edili.

Răsfoind de curînd presa regională am constatat existenţa, la Rouillac, comună de o mie şapte sute de suflete, a unui centru cultural cuprinzînd şcoală de muzică, auditoriu de trei sute de locuri şi o vastă mediatecă. Pentru construcţia căruia numita comună a cheltuit 12 milioane de franci. Pentru moment mediateca este goală, dar în curînd ea va adăposti o sală de videoconferinţe ce-i va permite să prevadă, calculeze, întreprindă. Adică : orice perturbaţie produsă într-un punct al globului îşi va face resimţit efectul la Rouillac. Liberalizarea schimburilor, investiţiile şi mişcările financiare, au transformat universul într-un spaţiu

deschis. Orice acţiune duce acum la o reacţiune egală care trebuie ştiut stăpînită. În acest univers de relaţii şi contacte multiple este deci înţelept să prevezi evoluţia burselor asiatice, oscilaţiile sale bruşte, răsturnările, profiturile şi pierderile. Mai pe şleau, comuna Rouillac nu mai poate să-şi gestioneze bugetul şi strategia culturală ignorînd lumea largă.

Sigur că locuitorii vor continua, în serile de vară, să se uite cum cade noaptea peste comună. Deodată unul va fixa, intrigat, castanul : "Ia te uită! Bate vîntul". Unii se vor mira. Vor merge să verifice frunzişul. Apoi vor rămîne în tăcere şi noaptea se va înstăpîni iar peste Rouillac. Oscar Wilde ne prevenise : "Lumea e făcută de nebuni, pentru ca înţelepţii s-o poată locui."

*

* *

Se-ntîmplă uneori ca aleşii să se lase impresionaţi de persoane stranii, cu maniere pitoreşti, pe care le numim experţi. În tinereţe ştiam că drumul cel mai scurt între două puncte este linia dreaptă. Şi totuşi nu suportam cifrele. Problemele nu aveau soluţii niciodată ori aproape niciodată. I-a trebuit mult entuziasm învăţătoarei mele ca să poată spune la sfîrşitul clasei : "Are chemare pentru matematici". Nu credea o vorbă, dar în sinea ei spera, chestie de mîndrie, că mă va face să-nţeleg drumul cel mai scurt, fără coturi, de la A la B. Şi a reuşit. Vă asigur că am învăţat lecţia.

Motiv pentru care găsesc straniu ca rocada dintre Dury şi Longueau, la sud de Amines, să îmbrăţişeze contururile unui teren militar dezafectat. Ministrul apărării îşi făcuse totuşi cunoscută lipsa de interes pentru aceste şaizeci de hectare de pădure şi desiş.

Inginerii direcției departamentale a lucrărilor publice, care citesc doar clasici, nu au vrut să înțeleagă aceste rațiuni. Riscul era să se caricaturizeze un proiect exemplar. "Linia dreaptă ar fi fost", spus-au ei, "mai costisitoare decît cea curbă". Comunitățile locale s-au închinat în tăcere, gîndind că o gloatitudine de rațiuni tehnice scăpa înțelegerii lor. Menținînd un astfel de traseu, mai lung de zece kilometri, își încărcau factura cu aproape 10 milioane franci, dar inspirația princeps a inginerului va fi fost salvată.

Actualitatea ne oferă astfel ciudate povestiri rutiere, aproape de neînțeles pentru un om de bun simț. Ea dă totuși naștere acestui ciudat sentiment de impunitate, voluptate divină și teatrală, care-i copleșește uneori pe specialiștii construcțiilor. Desigur obosiți de lucruri plictisitoare, li se-ntîmplă să-și plaseze fondurile în fantasme și să speculeze asupra ruinei bunului simț. Inginerul în fond iubește nesăbuința. O iubește stîngaci, adică anapoda, privind mereu ceea ce îi lipsește ca pe o retractare a ceea ce are. Adică nu intră în greșeală pînă la genunchiul broaștei, ci cu o aplicație care dovedește un caracter deschis și tineresc. Adevărat că responsabilitățile îi sînt imense, ceea ce justifică imensitatea *talentului* său. Un ales care întîlnește o problemă în acest domeniu se adresează inginerului ; inginerul nu se poate adresa decît Sfîntului Duh. Și nu se întrevăd rațiuni pentru care Sfîntul Duh să se arate conciliant cu cei ce nu merg la slujbă și-și mărită fetele în biserică doar din obișnuință.

Îmi veți spune, și aveți dreptate, că este vorba de o penitență ce se poate aplica oricui. Totuși se cunosc bine legăturile subtile care unesc biserica și constructorii. Papa își împrumută titlul de *suveran pontif*, constructor suprem de poduri — *pontifex maximus* — de la împărații romani, care, încă din vremea lui Cezar,

își însușiseră acest mister religios. Suficient acest succint ex-curs istoric să justifice adevăratele îndatoriri ale inginerului, care astfel trebuie să-și dovedească adevărul doctrinar prin curățenia deprinderilor ; și cîtă vreme el nu pricepe că religia presupune anumite convingeri, nici Sfîntul Duh nu-i va auzi reproșurile. Ceea ce-mi convine, căci astfel pot continua să gîndesc că există trei căi sigure ce duc la faliment : femeile, jocurile de noroc și inginerul mulțumit de sine.

*
* *

Entreprise Industrielle, societate desemnată să construiască în La Seyne-sur-Mer un bazin destinat testării structurilor de foraj, o să plătească oalele sparte. Directorii săi, sigur uitînd de țelul constructorului divin, și-au dat seama puțin prea tîrziu că nu aveau referințele necesare în materie de geniu maritim. Acest bazin al cărui cost depășește 90 milioane franci, dotat cu generatoare de hulă artificială, capabil să reproducă adîncul tuturor oceanelor, rămîne calm și mut. La Dumnezeu nu s-a gîndit constructorul decît în clipa de cumpănă. Care a venit repede : platoul mobil ce trebuia să simuleze adîncurile s-a vădit ineficient, iar dispozitivele vibratorii ale generatoarelor de hulă au avut probleme. Iată la ce se-ajunge dacă iei în derîdere catolicismul : discordie, eroare tehnică, derivă financiară. Nu vrem aici o afacere Staviski. Propriu-zis nu se produce o cîrdășie între șarlatani, care acționează în marja legalității și politicieni care le acoperă urmele, obținîndu-le stranii favoruri. Nu, în această dezolantă afacere ne bucurăm doar de incompetența unora și prostia celorlalți. Trebuie, într-un cuvînt, să ne bucurăm de ce e mai rău. Comunitățile locale interesate de viitorul acestui borcan au mai cheltuit alte 35 milioane franci pentru a dota în cele din

urmă La Seyne-sur-Mer cu un cub de beton, înalt de cinci etaje. Această poveste nu se poate explica raţional decît prin teama de a rata vreo ocazie. Înţeleg bine : de multă vreme în materie de locuinţe Franţa acumulase prea multă întîrziere.

La 21 august 1960 preşedintele Kubitschek inaugura Brasilia, noua capitală din Brasil, după ce un juriu internaţional reţinuse proiectul lui Lucio Costa şi Oscar Niemeyer. A fost o sărbătoare a arhitecturii. La data respectivă, în Franţa sărbătoarea se rezuma în trei repere : 42% dintre locuinţe nu au apă curentă, 54% nu au grup sanitar, 80% nu au nici duş, nici cadă. Francezii, rău instalaţi, iau astfel cunoştinţă de condiţia lor. Ne spălăm puţin, nu facem duş iar nevoile ni le facem pe unde apucăm, de la caz la caz. Era deci urgent să-nvăţăm să trăim în condiţii vitrege. Este epoca *marilor ansambluri.* Sarcelle, primul nostru oraş nou, se ridica astfel din pămînt. François Bloch-Lainé, pe care l-a pierdut o antipatie politică — cuvîntul nu ne poate lăsa indiferenţi — la cîrma Casei de Economii şi Consemnaţiuni, răspundea în felul său unor nevoi esenţiale. Omul, cinstit, nu va împinge viciul cît i-ar fi stat în putere. El nu va locui la Sarcelle. Ar fi însemnat să profite de situaţie, să priveze oamenii de bine ai ostroavelor larg deschise spre spaţii ample plantate cu arbori şi rugi de trandafiri. Se va mulţumi să locuiască la Paris, acest oraş adesea murdar, cu străzi strîmte şi prost pavate. Însemna oarecum să alegi trecutul — primul rege merovingian alesese Parisul drept capitală în 507 — şi să laşi celor tineri şansa de a trăi în asemenea oraşe. Sarcelle era un loc fără viaţă, fără suflet, fără amintiri şi fără echipamente colective, dar, ceea ce este important, înscris în modernitate.

*

* *

"Nu ajunge să ai poftă de mîncare, trebuie şi stomac." Prin această formulă lapidară Philippe Séguin definea în puţine cuvinte pe cel ce a fost odată primar în Lyon. Michel Noir deci, fiindcă trebuie să-l numim, a hotărît într-o zi dotarea capitalei galilor cu o şosea de centură fără egal. Zis şi făcut. Trecînd peste două fluvii, Rhône şi Saône, această lucrare excepţională — fără ironie — ocoleşte aglomeraţia şi permite locuitorilor, la un preţ modic, să se înfrupte din bravura puternicilor noştri constructori de terase... Nenorocirea a făcut ca spiritele noi în Lyon, utopişti, iluminaţi ori simpli visători, să fie mai puţine decît te-ai fi aşteptat. Deci au apreciat lucrarea ca foarte bună, însă pe calea ceea ei nu merseră destui. Zilnic la pornirea din Villeurbanne se angajează douăzeci de mii de vehicole, expectanţa fiind de 80.000. Vor zice unii că ar încăpea ceva mai multă modernitate în Lyon şi că s-ar cuveni rentabilizată o lucrare care a costat 6 miliarde de franci.

În ceea ce mă priveşte, sînt şi mai circumspect. Se poate gîndi la rece cum ar fi o lume în care prostia să nu mai primească buletin de oraş? în care toate judecăţile să fie drepte şi gîndurile chibzuite? Îi mulţumesc lui Michel Noir pentru această costisitoare iniţiativă căci, în fine, ce s-ar alege de această carte dacă edilii noştri ar începe să ceară părerea administraţilor lor? Cine nu vede că fără prostie nu am şti măsura inteligenţa? Îmi fac în schimb mari griji pentru Raymond Barre. Ca şi pentru această lucrare. Mă gîndisem naiv, mărturisesc, că va dovedi înţelegere şi că nu va critica drumul acesta de beton. Eroare! Bonom cum e îi bombăne pe unii, îi înjură pe alţii şi condamnă fără drept de apel manevrele celor ce reduc de la patru la două benzile bulevardului Leon Bonnevay. Este, spune el, o atingere ilegală la adresa libertăţii de a te duce încolo şi încoace. Şi nu se-nşeală pentru că, astfel stînd lucrurile, localnicii sînt obligaţi să acţioneze contrar dorinţei lor. Dar judecaţi, rogu-vă, ce se petrece în acest context

cu autorul acestei cărţi? Nu orice adevăr poate fi rostit, domnule Barre, mai ales cînd el pune în pericol soarta unui coleg. Mi se întîmplă să adorm în preajma lui la Adunarea Naţională şi vă jur că niciclnd nu ne-am asumat cel mai mărunt risc. De îndată ce un subiect se îndepărtează cîţiva centimetri de academia de litere ori arte frumoase, ori prezintă două-trei locuri noduroase, ne privim în tăcere, apoi în chiar clipa următoare ne aşezăm ferm coatele pe dosarul spinos, şi nici că le mai ridicăm. Să ne resemnăm domnilor, deja pot conta pe amabilitatea lui Michel Noir în orice împrejurare. Un tip ce se crede iute şi nu are grabă, îşi poate dosi material inepuizabil pentru acest tip de lucrare.

*

* *

Studiul exclusiv al operelor inteligente, cînd nu descurajează dă o imagine falsă despre veacurile trecute. Ar trebui poate, sau sigur, ca în cel mai scurt timp să fie instituită testarea prostiei în clasele primare. Gîndim cu toată seriozitatea că aceste cîteva ore, mai mult decît toate salturile miniştrilor succesivi, ne vor transforma şcolile şi liceele în pepiniere de spirite luminate. Nu spun că prin acesta va dispărea comoditatea spiritului. Aşa sîntem noi făcuţi, să ne rugăm zilnic de prostie să ne ţină de mînă. Ceea ce ea se pricepe de minune şi, vrem nu vrem, ne tîrăşte într-un ocean de lucrări nefericite, ale tuturor vremurilor şi autorilor.

Gara din Satolas este una dintre ele. În tinereţe aş fi adorat acest subiect, din care aş fi făcut o meritorie compoziţie franţuzească, aducătoare de medalii. Acest edificiu maiestuos, inaugurat de arhitectul catalan Santiago Calatrava, a costat 900 de milioane de franci. În 1986 regiunii Rhône-Alpes şi SNCF le-a

venit ideea acestei gări futuriste. Jocurile Olimpice de la Albertville, în 1992, au făcut necesar acest important nod feroviar. Nu poţi rămîne rece cînd vezi cum se deşteaptă un talent. Cam aşa ceva este o clădire ce se ridică din pămînt. Arhitectul inflamase mulţimile adunate, iar aleşii, în dorinţa de a se detaşa de singurătatea lor provincială, s-au lansat în negură. Astăzi gara din Satolas apare în reviste! Virtuţile ei aruncă în extaz : curăţenia locurilor şi siguranţa călătorilor sînt unice. Drept că locul este gol, ceea ce ajută mult. Iar de gara făcută într-adins nu mulţimea împestriţată a Jocurilor Olimpice a avut a profita, dat fiind că inaugurarea s-a petrecut doar în 1994, la doi ani după...

În lumina acestor fapte meseria de clarvăzător îmi pare ca o activitate de personaj inutil, în fond fără interes pentru un ales local. Cînd evenimentul se petrece trebuie să-i faci faţă, nu să numeri zgîrcit şi ticăit arginţii puşi în mîinile tale de administraţi. Astfel ajung multe comune să înfăptuiască vaste programe de amenajare turistică în preajma Olimpiadelor.

Comuna Pralognan a trebuit să împrumute 44 de milioane de franci pentru a construi complexul destinat probei de curling. Bugetul său normal fiind de doar 30 de milioane de franci, Brides-les-Bains a investit 200 de milioane de franci, dintre care 80 pentru o telecabină ce funcţionează cu frenezia misionară a gardienilor publici. Ni se pare nedrept, întrucît aceste derive financiare, pe cînd nu fac altceva decît să aducă la exasperare un număr mic de privilegiaţi, îi fac să dispere pe cei excluşi şi amăriţi.

În acelaşi timp, dacă ne gîndim mai bine, trebuie să fim circumspecţi cu săracii. Anumiţi confraţi mi-au ţinut într-o zi acest discurs de bun-simţ : "În această lume ordonată există săraci.

Indigenii ne asediază administrațiile, cei nevoiași sînt peste tot, amărîții ne colonizează orașele și transportul public. Într-un cuvînt, există pe pămînt ghinioniști, erupții vulcanice, războaie ucigașe și mulți nevoiași ; nu este nimeni vinovat pentru aceste anomalii". Acest discurs de o logică impecabilă a început să dea roade. Interlocutorii, percepîndu-mi slăbiciunea, îmi susurau la ureche argumentul suprem : "Această mizerie etalată pretutindeni este spre binele săracilor, de vreme ce permite astfel celor înstăriți să se arate generoși. Existența lor este necesară acum mai mult ca oricînd. Pentru că dacă n-ar întinde nimeni mîna, unde-am mai pune obolul?" Dacă bine pricep eu, obolul este proba salvatoare care le-ar înfrumusețea viețile. De altfel, mi-au spus ei, ordinea presupune dezordinea, iar bogăția — sărăcia. Trebuie acceptat. Eram consternat și încercam să-mi pun în ordine ideile.

Cînd un sărac fură, face temniță.

Închisorile fiind pline, săracul — spre deosebire de tîlhar — cu greu rămîne acolo.

Deci el continuă să fure, cît are el nevoie, de la buticar.

Buticarul îl jupoaie pe nătăfleț de cînd îi trece pragul.

Astfel făcînd, buticarul se-mbogățește, ajungînd la o sumă anume, apoi după multă muncă respectabilă uneori cumpără și zidurile.

Zidurile ansamblului îl încîntă pe întreprinzător, care-l vrăjește pe bancher.

Cel dintîi devine, cu banul altuia, proprietarul a toate.

La cea mai mică zgîlțîială întreagă această bravă lume se asociază, se înarmează împotriva tiraniei, urlă că se urmărește jaful și ruina oamenilor cinstiți și se-azvîrle pe urmele vinovatului. Vinovatul este săracul, fiindcă de la el au început toate.

În secolul trecut, cele de mai sus s-ar fi rostit fără rezerve; în zilele noastre săracii sînt instruiți, adesea mai mult decît cei bogați. Aici este nenorocirea sistemului nostru educațional. În 1850, într-un discurs care s-ar cuveni afișat în primăriile noastre, Adolphe Thiers spunea : "Afirm și susțin că învățămîntul primar nu trebuie să fie obligatoriu și necesarmente la-ndemîna tuturor, aș merge pînă la a spune că învățămîntul este, după mine, un început de belșug, și că belșugul nu este rezervat tuturor".

Tatăl meu era limonagiu. Am cunoscut destui săraci. Și din cei jegoși, cu voci de bețivi, toți de ispravă. De cînd m-am ales frecventez mai mult pe stimabili, adesea fuduli. Beaumarchais spusese : *Nobilime, avere, rangul, moșia, toate umflă pipota!*

Să mă credeți, nu cu cei din urmă aș porni la drum.

ANDRIEȘ C. LUCIAN
Nr 2920
Biblioteca Personală

... şi litere

Fraze nefericite, gafe, inadvertenţe
şi alte forme de manifestare
ale incompetenţei şi prostiei

Prostia guvernanţilor se manifestă uneori şi cînd nu este nevoie să li se ia măsura. Ea este o constantă a umanităţii. Chiar şi celor mai mari clerici, într-un moment de rătăcire, le-a ieşit vreun porumbel pe gură. Ne vom amuza. Dar vom fi mai severi cu cei ce au ridicat incompetenţa, ignoranţa, lenea intelectuală, disprețul şi răzbunarea imbecilă la rang de sistem de guvernămînt.

În Franţa, patria sistemului metric, avem metrul nostru etalon pentru tot ceea ce se raportează la prostia politică. Este un legat de credinţă pentru cea de a Treia Republică, al cărei testament conţinea o grămadă de codicile ce demonstrau ce bună şi generoasă era. Nici unul dintre preşedinţii noştri n-a atins piscurile trecute de îndepărtatul şi pe nedrept uitatul lor predecesor, mareşalul Mac-Mahon. Lui îi datorăm această frază marcată din colţul bunului simţ : "Febra tifoidă este o boală teribilă ; sau te omoară, sau rămîi idiot. Ştiu pentru că am avut". Iar defuncta Jeanne Calment, decan într-un timp al umanităţii, ar fi fost fără umbră de dubiu încîntată să mediteze asupra celebrei apostrofe adresate de acelaşi mareşal unui bătrîn gîrbovit de ani : "Aveţi nouăzeci şi şase de ani şi încă n-aţi murit! Foarte bine, continuaţi".

În acest stadiu imitația ar fi o artă imposibilă. Dovada : Jacques Chirac, dacă a dizolvat Camera cum mai făcuse și ducele de Magenta, în schimb nu a considerat util să suporte aceleași consecințe. Decît să se demită a ales mai degrabă să se supună, dezmințindu-l usturător pe Karl Marx cînd spunea că întotdeauna istoria se repetă.

Inegalabil și inegal, primul președinte al celei de-a Treia Republici face încă emuli. *Sindromul Mac-Mahon* — să-l numim astfel pentru comoditate — este foarte răspîndit între oamenii noștri politici. Toți sînt atinși, chiar dacă nu mortal. Consecință neașteptată a mutației, în decursul istoriei, a anumitor maladii ori viruși, acest sindrom s-a mai modificat în ultimele decenii în sensul că de-acum vizează mai puțin dreapta, căreia i-a pierdut urma, cît stînga franceză. Din acest punct de vedere, cele două mandate ale lui François Mitterand vor fi însemnat cotul decisiv din evoluția sindromului, ca și cum fostul deputat-primar de Chateau-Chinon, obosit de jocurile sterile ale politicii, odată intrat la Élysée s-ar fi metamorfozat în profesorul Turnesol care încerca să verifice celebrul principiu al lui Peter, după care cu cît ești mai incompetent cu atît ai mai multe șanse de parvenire la cele mai înalte fotolii.

Categoric cei mai buni cobai i-au fost Pierre Arpaillange și Édith Cresson. Cel dintîi era ministrul justiției, în ciuda faptului că unele dintre bravurile sale induc nesiguranță asupra științei sale de exactă ortografiere a cuvîntului *sigiliu*. Căci în prezența-i prostia bîntuia culoarele din Place Vendôme într-atît, încît am presupus în 1989 că pot afirma, fără a suscita o rafală de proteste, că dacă Ludovic cel Sfînt făcea dreptatea sub un stejar, la Pierre Arpaillange ea venea ca ghinda, secretată glandular. Avertismentul meu nu a ajuns să-i limpezească judecata, deși te așteptai să aibă mai multă decît oricare altul. Astfel un an mai tîrziu același

Arpaillange, încheind bilanțul acțiunii serviciilor carcerale, declara cu mîndrie : "În 1989, din cincizeci și doi de evadați au fost prinși la loc cincizeci și trei". Cum țara noastră încearcă să exploateze la maxim competențele fiecăruia, după plecarea sa de la Ministerul Justiției i s-a oferit acestui supradotat al aritmeticii un post pe măsură : președenția Curții de Conturi. Se pare că a făcut acolo cofrete minunat împodobite cu scoici...

Cel de-al doilea cobai al lui François Mitterand a fost nefericita Édith Cresson, care părea întru totul la adăpost de critici. N-a fost ea oare prima femeie franceză șef de guvern, astfel beneficiind de dubla protecție conferită de recenta manie a corectitudinii politice și de lunga și venerabila tradiție franceză a galanteriei?

Cu puțină abilitate ar fi știut să evidențieze misoginia detractorilor săi. Opinia publică ar fi urmat-o.

Însă a reușit să rateze acest avantaj atît de rapid și total, încît îndrăzneții au decelat acolo o anume înclinație spre sado-masochism politic. Trebuie s-o recunoaștem, ea însăși a înmînat adversarilor săi snopul de nuiele cu care s-o croiască. Mult înainte să se ajungă la concluzia fără echivoc a lui Charles Pasqua — "E nulă, arhinulă, arhi-arhinulă. Dacă s-ar ține parada nulității, Édith Cresson ar purta ciucurele de aur. Am ascultat-o atent la senat : cu durere." — tunătorul prim-ministru își turnase un solid postament reputației prin declarații ce i-au atras disprețul opoziției, ostilitatea propriei tabere politice și condamnarea unanimă a partenerilor noștri străini.

Sigur că, de-a lungul anilor, cei și cele care o întîlneau la Partidul Socialist își făcuseră idee de competențele și de periculozitatea vorbelor sale. Dar răul era înscris în perimetrul sediului Partidului Socialist, din strada Solferino. Potențialele pagube rămîneau strict în partid. Odată ajunsă prim-ministru,

Édith Cresson devenea în schimb un fel de electron liber ale cărui fapte, gesturi şi cuvinte riscau consecinţe supărătoare.

În noile sale funcţii, calităţi cum ar fi cea de liber-vorbitor, menită să-i aducă popularitate, ori bunul simţ, care a lăsat interzişi numeroşi observatori, angajau de-acum ţara. De mirare că nu s-au reluat ostilităţile cu perfidul Albion ori cu Imperiul Soarelui Răsare, două state atent luate în colimator. Hotărîtă s-o răzbune pe Jeanne d'Arc şi pe comandantul Marchand alungat de Kitchener de la Fachoda, a îngropat dintr-o lovitură Antanta cordială declarînd peremptoriu, la adresa anglo-saxonilor : "Majoritatea lor sînt homosexuali [...] Nu îi interesează femeile şi-aceasta merită analizat. Nu ştiu dacă e fapt cultural or biologic, dar evident ceva scîrţîie acolo. De altfel îmi amintesc de plimbările mele prin Londra — şi toate fetele vor confirma — ei bine, bărbaţii de pe stradă nu se uită la tine.[...] Un bărbat neinteresat de femei este, într-un fel, puţin handicapat. (*The Observer*, 16 iunie 1991)".

Reacţia a fost promptă. Amicii noştri englezi (mai ales cei din presa de scandal), care nu scapă nici o ocazie să ne caricaturizeze, s-au dezlănţuit şi nu doar ei. Pretutindeni în lume asociaţiile homosexualilor au denunţat imperiul prejudecăţii de la vîrful republicii franceze. În iulie 1991 Asociaţia pentru Libertatea Homosexualilor a zis verde-n faţă primului-ministru : "Homosexualii din Franţa, ori de aiurea, n-au rostul să dea lustru pulsaţiilor, fantasmelor ori obsesiilor sexuale ale unui prim-ministru. Homosexualitatea nu trebuie să facă teoretic obiectul nici unei discriminări.[...] Negarea sorginţii latine a homosexualităţii este la fel de absurdă şi scandaloasă ca negarea tradiţiei petainiste a colaboraţionismului."

*

* *

Ca să spunem lucrurilor pe nume, amicii noştri anglo-saxoni nici nu înţeleseseră complexitatea resorturilor psihologiei cressoniene, iertat fie acest neologism de spaimă. *Édith cea Teribilă*, departe de a suferi de anglofobie ori antiamericanism primar — şi nici secundar ori cronic — de fapt nutrea pentru respectivele patrii ale lui William Shakespeare şi Woody Allen o pasiune pe cît de secretă pe atît de exclusivă. Visa să-i egaleze pe marii oameni de stat ce brăzdaseră istoria. Nimic uimitor : independent de excelentele influenţe exercitate asupră-i în copilărie de o doică britanică, fusese numită de François Mitterand la Martignon ca să-i succeadă lui Michel Rocard, adevărat cal de bătaie al preşedintelui socialist. Or, sătulă să tot audă o anume parte a presei numindu-l *Kennedy francez* pe deputatul-primar din Conflans-Sainte-Honorine, dorea fără-ndoială să se dovedească, şi să dovedească străinătăţii, că merita, mai mult decît predecesorul său, acest flatant calificativ. Iată o nobilă ambiţie.

Din nefericire, desigur prost sfătuită de anumiţi membri ai cabinetului său, s-a înşelat în demersurile sale de preşedinte ori vice-preşedinte american. Ne aşteptam s-o vedem încarnîndu-l pe frumosul John Fitzgerald, aveam dreptul la o imitaţie de talent a succesorilor săi celor mai mîhnitori. Şi de neînţeles, culme a dizgraţiei, Oscarurile au refuzat să onoreze această prestaţie feminină. Totuşi ea făcuse totul spre a-şi emula modelele şi a le depăşi, ceea ce, la urma urmei, nu i se ceruse prea insistent.

Să ne gîndim de exemplu la virtuozitatea lui Gerald Ford. Săltînd ca din puşcă punţile avioanelor, aterizînd în braţele soţiei sale Betty, ale gărzilor de corp ori ale şefilor de stat, omul la un moment dat cel mai puternic de pe pămînt făcea dovada unui echilibru precar. Preşedinte aproape fără voie (ca vice-preşedinte i-a succedat lui Nixon urmare afacerii Watergate) a rămas fidel

vocației sale prime de Domn Catastrofă. Unul dintre predecesorii săi la Casa Albă, bătrînul şi redutabilul texan Lyndon B. Johnson, a găsit explicația acestor stîngăcii repetate : practicînd sportul său preferat, Ford, vechi campion al fotbalului american, trebuia să poarte cască. Deoarece, chiar licențiat la una dintre cele mai bune universități ale Statelor Unite (cea din Michigan), tot talentelor sportive le rămăsese Ford dator, mai degrabă decît performanțelor intelectuale. Fervent apărător pînă în ultima clipă a unei intervenții mereu mai masive în Vietnam, adversar decis al oricărei forme de etatism, chiar sub formele sale de şcoli ori spitale, nu a ştiut spune decît *încă mai mult* creditelor militare. Culme a incompetenței, a fost bătut de Jimmy Carter la primele alegeri la care a participat. Ca în orice glumă bună, ceea ce este mai nostim în istoria generalului Ford, este căderea.

Gerald Ford avea cu atît mai mult merit pentru a ține piept prostiei şi incompetenței cu cît urma unui maestru al filigranului în materie, răposatului Richard Nixon. Judecați ! Într-al său *Mare bestiar răutăcios* (Albert Michel, 1991) Jerome Duhamel citează astfel o ştire a Agenției Franceze de Presă ce revela, după revista *Atlantic Monthly*, *absențele* de putere ale lui Richard Nixon : "Fostul preşedinte Nixon era adesea aşa de beat că Henry Kissinger, consilierul său în probleme de securitate națională, refuza să se lase trezit în caz că-i soseau depeşe la ceasuri tîrzii, presupunîndu-le incoerente. Richard Nixon era « beat criță la începutul crizei » din aprilie 1969 cînd un avion nord-coreean a bombardat un vas al marinei americane făcînd treizeci şi una de victime."

Deşi a condus, timp de cîteva luni, destinele agriculturii Franței, Édith Cresson nu a împins niciodată conştiința

profesională pînă la amorul nebun pentru viticultură şi abuzul de sfînta damigeană. Să spunem că era serios handicapată în voința sa de a-i depăşi pe Richard Nixon şi Gerald Ford. Este bine să mai spunem şi că amicii noştri americani îi făcuseră sarcina şi mai grea dotîndu-se pentru preşedenție cu un actor de mîna a doua, Ronald Regan, ale cărui facultăți intelectuale păreau şi mai limitate decît cele ale predecesorilor săi. Şi să nu mai vorbim de preocupările ori interesele sale!

Pe cînd Ronald Regan era încă la cîrma uneia dintre cele două superputeri ale lumii, şi ne rugam să facă față onorabil sclipitorului Mihail Gorbaciov, nu se ştia că trece printr-o dramă tulburătoare. Soția sa, Nancy, a dezvăluit-o ani mai tîrziu. După operarea unei tumori intestinale, Prima Doamnă îi dădea o ştire îngrozitoare : "Cel mai greu a fost cînd i-am spus că nu mai poate mînca floricele de porumb. Ai fi zis că-i fuge pămîntul de sub picioare".

Interviul lui Jacques Attali, şerpaşul şef al aventurilor mediteraneene, ne-a deschis atunci larg ochii asupra talentelor şi clarviziunii lui Ronald Reagan : "Întrebările i le suflau alții şi jongla cu fişe ce-i umpleau buzunarele. Dacă apărea vreo problemă, dacă pe neaşteptate conversația o lua razna, rezolva piruetînd pe o povestioară nostimă. [...] Nu voi uita o după-amiază consacrată relațiilor nord-sud şi nici intervenția sa. Nu mică mi-a fost mirarea să văd, cînd a luat el cuvîntul, că Suzuki dormea cu gura căscată, Madame Thatcher se pudra, Mitterand semna cărți poştale, Schmidt îşi răsfoia dosarele iar Trudeau îşi verifica garoafa care-i împodobea butonieră".

Să te mai miri că imperiul american a erijat ignoranța la rangul unei strategii deliberate de guvernămînt? Este ceea ce au învățat să facă şefii de cabinet ai Casei Albe în anii 80. Unul dintre ei mărturisea : "Ca funcționar al Casei Albe s-ar cuveni să

ştiu una sau alta? Iar dacă ştiu, asta înseamnă că trebuie să acţionez? Oare cel ce mi-a spus nu va mai spune şi altora « Am spus deja la Casa Albă? » Asta m-ar angaja într-un conflict murdar dintre doi alţi jucători, despre care nu ştiu nimic şi care nu mă priveşte".

Astfel, în privinţa afacerilor delicate, consilierii preferă uneori să evite informarea şefului statului, ori a ministrului, pur şi simplu pentru a-i proteja. Cu alte cuvinte, dacă nu ştie nu poate face rău. Mai ales dacă se numeşte Gerald Ford sau Ronald Reagan, socotit a încarna *mîndria Americii regăsite* — sloganul cel mai drag al lui Regan era *America is back — America revine.*

Recenzînd lucrarea a doi jurnalişti americani, Jacques Decornoy a făcut, în *Lumea diplomatică*, o descriere feroce a ambianţei care domnea la Casa Albă în cursul celui de-al doilea mandat al preşedintelui Reagan. El vorbeşte îndeosebi despre "o lume de rechini cu spini şi dinţi ascuţiţi ce se omorau între ei pînă şi-n biroul prezidenţial, cu lovituri de vulgare denunţuri şi schimburi de mesaje electronice", ne spune cum că "în centrul acestei mocirle greţoase, Madame Reagan, intrigantă incultă, nu disprețuia cadourile de valoare", îl neliniştește "exerciţiul puterii în prima putere mondială ce are în frunte o născocire de fantomă, deghizată în preşedinte, al cărei merit suprem a fost să dea bine la TV cît timp nu-i pică masca".

Confruntată cu asemenea adversari, Édith Cresson făcea figură jalnică. Cu acest stînjen trebuie să-i măsurăm extraordinarul talent desfăşurat pentru a depăşi, în prostie şi incompetenţă, astfel de adversari. Şi mi se va permite să adaug că mai trebuiau înfruntaţi şi alţi rivali de talie, vicepreşedinţii americani, a căror listă este într-adevăr garnisită de personaje cel puţin hilare. Natura funcţiei le interzice să se pună în valoare şi ei, poate cu excepţia

lui Al Gore, deja candidat la succesiunea lui Bill Clinton, fac totul să n-o încalce. S-a bătut fundul abisului cu Spiro Agnew, vice-preşedintele lui Richard Nixon, care a trebuit să demisioneze înainte să fie demis pentru deturnare financiară. *Washington Post*, ai cărui jurnlişti Bob Woodward şi Carl Berstein au dezvăluit scandalul Watergate, scria în 1973 : "Spiro a condus un sondaj secret asupra a ceea ce gîndesc despre el americanii... în prezent speră că sondajul va rămîne secret".

Dan Quayle, pe cînd era vice-preşedinte, a făcut să *sară în aer deconometrul* pus la punct de CIA în cea mai adîncă taină. Profita de fiecare dintre deplasările sale, în interiorul SUA ori în străinătate, pentru a-şi afişa placid incultura. Astfel, la întoarcerea dintr-o călătorie în America Latină, se plîngea că nu i-a fost dat să converseze cu locuitorii ţărilor traversate fiindcă nu învăţase în liceu limba lui Cicero. Într-o vizită în Insulele Samoa, teritoriu american din Pacific, îmbrăcat într-un *pareo* tradiţional, le declară băştinaşilor stupefiaţi : "O, într-ale voastre corturi, ce fericiţi sînteţi şi veţi fi!". Riscînd mai puţin la urma urmei decît în octombrie 1989, cînd a declarat victimelor seismului de la San Francisco : "Mă simt mişcat de o asemenea tremurare", frază care, din raţiuni misterioase, l-a făcut foarte impopular pe coasta de est.

Să mai adăugăm că gentilii funcţionari ai Departamentului de Stat erau veşnic stresaţi să-l audă pe Dan Quayle plasînd Suedia în Africa ori făcîndu-l pe François Mitterand cancelar german sau ministru moldo-valah al comerţului... Sigur că prin comparaţie cu Gerald Ford, despre care presa spunea că *nu poate simultan umbla şi mesteca o gumă,* Dan Quayle, care atinsese stadiul *Homo erectus,* marca o evoluţie remarcabilă a speciei vice-preşedinte american.

*

* *

Édith Cresson a ieşit victorioasă din potrivnicia cu asemenea adversari şi părea să deţină laurii prostiei pentru că avea un solid avantaj asupră-le : era moştenitoarea unei vechi şi lungi tradiţii franceze în materie, ale cărei urme se-mprăştie în toate vremurile şi-n toate regimurile dragului nostru Hexagon.

Contrar a ceea ce pot gîndi unele spirite prea optimiste, fenomenul nu se circumstanţiază cu intrarea unor amatori ori novici în gestionarea banului public. Acest aspect fireşte nu se poate neglija total, şi n-ar fi rău să ne punem întrebări asupra rolului jucat în materie de stelele filante ale lumii politice, cele ce dispar după vreo două tururi electorale. De regulă mai degrabă lor li se datorează apariţia proximităţii cu puterea, decît fervorii populare. Societatea civilă, tarta cu frişcă a celui de-al doilea mandat Mitterand, a produs astfel de specimene. Preşedintele socialist, care în public vorbea despre o deschidere spre centru în cazul reînnoirii mandatului său, odată reales s-a binepăzit să calce pe bătături elefanţii din propriul partid ori cel al amicilor comunişti. Spre maxima confuzie a lui Michel Rocard, care considera *istoric* momentul pentru ralierea liberalilor de bine, de la Valéry Giscard d'Estaing la Simone Veil.

În 1988, că tot nu se făcuse deschidere, au fost repuşi în şa cei ce erau ţinuţi că ar incarna socialismul renovat. La stînga şi la dreapta, sosise ora lor. Deci şi al Georginei Dufoix. Din 1981 se şcolise ca secretar de stat al familiei, apoi în cabinetul Fabius, ca ministru al asistenţei sociale şi solidarităţii naţionale. A devenit chiar purtător de cuvînt al guvernului. O vedeai pe afişele campaniei sale electorale pentru primăria de la Nîmes, galopînd în Camargue, cu pletele-n vînt, topită de bunătate. Toţi o iubeau, pe Georgina, *nici responsabilă şi nici culpabilă.* Nu încă. Apoi într-atît de virtuoasa şi şlefuita imagine s-a făcut ţăndări. Ea a pierdut pasul în drama îngrozitoare a sîngelui contaminat. În 1992

doi jurnalişti de la *L'Express*, H. Haget şi J. Remy, ne-au dezvăluit un cu totul alt personaj : "Îi subliniem superficialitatea, incompetenţa. Cumula responsabilităţi. O acuzăm pentru a nu-şi fi asumat corect nici una. Curiozitatea sa spirituală amuză. Persoana ei neliniştеşte. Foarte « yin-yan », Georgina avea un guru în Ardèche. Aflăm că a făcut turul mai multor secte. Fratele său este animatorul *Invitaţiei la viaţă* : ex-ministrul a adăstat la acest grup de iluminaţi care cred că pot vindeca boli terminale prin aşezarea mîinilor".

Erorile de parcurs şi momentele de rătăcire ar trebui să ne aparţină. Dar problemele personale pot deveni afaceri de stat dacă într-o zi te trezeşti însărcinat cu departamente capitale precum familia şi protecţia socială, minister tutelar al sănătăţii.

*

* *

Sînt amatori ca Georgina Dufoix. Sînt şi vedete de-o zi, călare pe valul unei mode efemere, arogîndu-şi autoritatea de a formula judecăţile cele mai categorice, imediat dezminţite de fapte. O carte poate uneori ajunge să declanşeze cele mai mari greşeli de interpretare. Astfel, fenomenalul succes al pamfletului social-revoluţionar al Vivianei Forrester, *Oroarea economică*, a generat mii de oponenţi la ceea ce numim, impropriu, mondializare. Asistăm la naşterea unei forme de pujadism de stînga, respectiv extremă stînga, ce marchează discursul anumitor inşi. Astfel, Yves Cochet, deputat al Verzilor din Val-d'Oise, voce importantă a mişcării lui Dominique Voynet, a declarat în ianuarie 1998 : "Introducerea unor tehnologii de economisire a factorului uman şi a timpului a dat întreprinderilor mijloacele de a elimina masiv muncitorii şi de a crea o adevărată armată de şomeri".

Ştie oare domnul Cochet cîte locuri de muncă au fost create graţie revoluţiei din ştiinţele informaticii? Ori, cum a amintit-o revista L'Expansion (19 februarie 1998), că "drumul de fier a ucis diligenţele, dar a permis o accelerare considerabilă a creşterii economice. [Că,] astăzi noilor tehnologii li se poate atribui o treime din creşterea economică americană, [că] ele angajează nouă milioane de persoane (7% din populaţia activă) cu salarii superioare mediei?"

Acelaşi Cochet, de altfel, nu a avut nici o ezitare să spună Adunării Naţionale : "Majorările impozitelor rămîn foarte limitate, întrucît ele nu reprezintă decît patruzeci de miliarde de franci". Cît despre catastrofism, Madame Forrester nu deţine monopolul. În 1996, patronul Forţei Muncitoare, Marc Blondel, a ajuns să afirme că dacă "nu se face repede ceva pentru aceste opt milioane de tineri fără servici, se va ajunge la ciocniri, dacă ne place sau nu" (*Paris-Match*, 22 februarie 1996). Să amintim că, după ultimele recensăminte, există un total de opt milioane de tineri francezi între paisprezece şi douăzeci şi cinci ani. Unii sînt liceeni, alţii studenţi, ucenici, în armată, în diverse stagii...

Aceste vedete de o zi, aceste stele căzătoare ale politicii au totuşi un punct comun, iar constatarea nu este un compliment din cele mărunte : cunosc istoria Franţei pe dinafară şi, pentru epatarea galeriei, se mulţumesc să folosească reţetarul moştenit de la predecesorii lor de carieră. Iată mijlocul ideal de a scoate pălăria în faţa modelor epocii, lăsînd să se înţeleagă că ele constituie nu un capriciu, ci o ambiţie, un program, o viziune a viitorului de care ţara nu se poate lipsi.

Faimosul program al lui Alphonse Allais, soluţia ironică a tuturor relelor noastre urbane, "Instalaţi bătrînii la ţară", continuă

să inspire mari profesionişti din suburbie ca Fodé Sylla (patron al *SOS Racisme*) ori anumiţi miniştrii socialişti ai urbanismului. Trebuie spus că aceste mari spirite, mereu gata să-şi încarce problemele pe spinările altora şi să găsească soluţii ce nu se ating de liniştea lor personală, nu fac decît să-l imite pe inconfundabilul preşedinte al Consiliului celei de-a Treia Republici, Jules Méline, primul care vorbea elansat, cu accente lirice şi bucolice, despre o politică a urbanismului : "În timp ce industria, ajunsă la apogeu, nu poate decît să se menţină, agricultura, din contră, are un magnific viitor în faţă. Este de aşteptat exodul urban, succedîndu-i celui rural. O mişcare de reflux va purta braţele şi energiile spre pămînturi". Astăzi singurii citadini care au virat spre viaţa la ţară sînt cei numiţi de eminenţii noştri sociologi *r*urbani : ei continuă să muncească în oraşele mari dar dorm — graţie TGV, de pildă — la ţară.

Ne vom întreba dacă declaraţii care, precum cea a lui Méline, glorifică vocaţia rurală a concetăţenilor noştri, nu şi-au adus aportul la prinderea cîtorva ocazii perdante de-a lungul diverselor revoluţii industriale cunoscute. Şi trebuie să constatăm că Fodé Sylla ori anumiţi miniştri socialişti ai urbanismului reiau această idee, a oraşului dezurbanizat, pentru a mixa soluţii puţin realiste şi prejudiciabile dezvoltării ţării noastre. Ca şi cînd visurile agreste ale poeţilor antici ori moderni ar fi găsit întotdeauna ecou la anumiţi guvernanţi. Georges Freche, care visează să facă din Montpellier oraş balnear, ori Nicolae Ceauşescu, construind un canal de cîteva sute de kilometri care să facă Bucureştiul port la Marea Neagră, sînt astfel discipolii neştiuţi ai lui Ferdinand Lop, cel ce dorea să lungească bulevardul Saint-Michel pînă la mare. La oamenii de litere fenomenul se numeşte exces de imaginaţie.

La cei politici, incompetență, domeniu în care au ajuns să acumuleze o experiență redutabilă.

*
* *

Datorăm *cetățeanului magistrat* François de Closets (expresia aparține unui jurnalist de la *Figaro*) plonjonul în abisurile incoerenței care îi lovește uneori pe oamenii puterii (*Atît și mai mult*, Grasset-Seuil, 1992). De altfel chiar despre incoerență să fie vorba? I-am spune la fel de bine inconsecvență ori dispreț. Pentru funcțiile exercitate ca și pentru popor, pe care s-ar cuveni să-l reprezinte cum se pricep mai bine. Mai ales cînd se pune problema calificării de noi secretari de stat în momentul formării unui nou guvern și de a li se atribui un minister tutelar.

Nu voi mai întîrzia asupra indescriptibilului Minister al Timpului Liber inventat de stînga încă utopică în 1981, și nici asupra Secretariatului de Stat atribuit cu mari riscuri lui Haroun Tazieff, la care nici chiar Valéry Giscard d'Estaign, deși sensibil la vulcani, nu îndrăznea să viseze. Prefer să vă trimit la analiza lui François de Closets : "Triumful inventivității se atinge la secretariatele de stat. Totul devine permis. Pentru cîțiva îndatorați sau pentru cîțiva sprijinitori în Parlament, pentru o cireașă mai mult pe tort ori pentru a reduce la tăcere un element jenant, se creează un subminister... căruia i se găsește în mare viteză o rațiune de a exista. Victoria lui indiferent ce. La sosire ești rugat să consideri cel mai firesc lucru din lume ca, în guvernul Édith Cresson, spațiul cosmic și nu cel urban să fie arondat la Ministerul Locuințelor, ca ministrul justiției să fie flancat de un ministru delegat al justiției, ca un Secretariat de Stat al Urbanismului și

Amenajării Teritoriului să fie în total dublet cu un Minister al Urbanismului și Amenajării Teritoriului".

Secretariatele de stat vin ca modele ori ca anumite discipline sportive noi prezentate *demonstrativ* la Jocurile Olimpice. Dacă experiența este edificatoare, dacă ele apar ca necesare ori populare, într-o bună zi vor deveni ministere în toată regula.

Demonstrația incoerenței continuă cînd de Closets urmează : "Încercați să înțelegeți de ce consumul merita un secretariat de stat în 1976, pe care l-a pierdut doi ani mai tîrziu, pentru ca în 1981 să aibă un minister plin, care redevine secretariat de stat în 1984, topindu-se la scurtă vreme în atribuțiile Secretariatului de Stat al Bugetului, dispărînd total în 1986 pentru a renaște sub guvernul Rocard, atașat Ministerului Comerțului și Meseriilor în guvernul Cresson".

Curtea de Conturi nu se lasă înșelată de asemenea practici pe cît de absurde pe atît de costisitoare pentru colectivitate.

*
* *

Incoerența exercită o stranie fascinație asupra oamenilor politici. Este un fel de oglindă a ciocîrliilor. Cei care, în opoziție ori majoritari, fac dovadă de imprudență sau perspicacitate, de cum se-apropie de treptele puterii par ca loviți de orbire și amnezie. Uită tot ce au învățat pentru ca să nu-și mai dorească decît un singur lucru : să poată dovedi că știu cum să fie încă și mai incoerenți și dăunători decît rivalii ori predecesorii lor.

Este ceea ce numim cursa pentru portofolii, o specialitate foarte franceză care totuși nu este prezentă la Jocurile Olimpice deși ar merita. Pentru că este sportul principal practicat de clasa politică. Un sfat bun : nicicînd să nu apelați la nici măcar cel mai

obscur consilier ales al unei majorități oarecare, care speră să iasă în fine la lumină în momentul formării unui nou guvern. Nu o să vă ierte în veci. Pentru că dacă sună telefonul, nu poate fi decît apelul primului ministru care cere Martignonul.

Veți spune iar că exagerez, dar nu mai țin seama de cronicile ambițioase, de maniacii cu portofoliu care nu se pot împiedica să creadă că, fără ei, Republica ar sucomba. Realitatea are grijă să-i cheme la un plus de smerenie. Întrucît pentru anumite posturi numirile se datorează uneori mai mult unui concurs de împrejurări (ca să nu spunem hazardului) decît bunului simț politic. În lucrarea sa *Sfîrșitul unei epoci,* Franz Olivier Giesbert povestește astfel stupefianta *afacere Yam-Yam.* Ea se desfășoară în momentul în care Édith Cresson își forma guvernul. Ori, mai degrabă, cînd François Mitterand îi dicta lista miniștrilor.

"Afacerea Yam-Yam, scrie directorul redacției jurnalului Figaro, spune multe despre superficialitatea care prevala atunci [1991] la vîrful statului. Desigur, remanierile sînt adesea pline de surprize și confuzii. Dar niciciînd nu se mai depășiseră limitele în asemenea hal.

În ziua numirii secretarilor de stat se zvoni pînă la vîrf că Laurent Fabius găsise o persoană de etnie arabă, naturalizată franceză, o femeie formidabilă, pentru Integrare.

- Trebuie puse femei, spuse Mitterand lui Cresson. Mi s-a vorbit despre una, Yam-Yam.

- Nu cunosc, zise Cresson.

- E foarte bună. O punem cu Dumas la poliție.

În cele din urmă a ajuns la Integrare, sub tutela lui Jean Louis Bianco, noul ministru al Protecției Sociale, anunțat și el de fericitul eveniment. Acesta face cercetări printre specialiști, în sînul statului-partid socialist, iar Isabelle Thomas, consilier pentru problemele de tineret la Élysée, nu are obiecții. Yam-Yam este foarte apropiată de France-Plus, crede ea, dar e foarte bună și așa. Georgina Dufoix nu are nimic de zis. Abia la sfîrșitul zilei își vor da seama că femeia nou secretar de stat este un bătrîn togolez, primar al unui sat breton, ce răspundea la numele de Kofi Yamgnane!"

Această poveste este edificatoare pentru confuzia care poate domni în momentul formării guvernelor, pentru prea marea depărtare de realitate a unora și oarba încredere acordată zvonurilor de toate soiurile, care împiedică roțile statului. În plus Mitterand ar fi avut doar de cîștigat să-l fi cunoscut pe primarul din Saint-Coulitz, omului nelipsindu-i umorul ; se spune că s-ar fi prezentat, cum îi plăcea lui la vremea respectivă, spunînd : "Louis Le Pensec și cu mine sîntem amîndoi bretoni, dar el e de dinainte de mareea neagră, eu de după".

*

* *

Cedînd sfaturilor celor apropiați, recomandărilor amicilor ori înclinațiilor personale, oamenii politici pot ajunge să dovedească incoerență și incompetență. Dar, invers, resentimentul orb la adresa cuiva îi poate face pe diriguitorii noștri să comită erori asimilabile formei celei mai șocante de prostie. Astfel de exemple nu lipsesc.

Se cunoaște înverșunarea obsesivă a lui François Mitterand împotriva lui Michel Rocard. În 1989 a fost întrebat cui acordă favorurile sale în vederea succesiunii. La această întrebare, care friza crima de lezmajestate întrucît François Mitterand nu înțelegea să-i urmeze cineva, el a avut bunătatea să răspundă cu următoarea ordine de preferință :

1. Delors
2. Leotard
3. Barre
4. Giscard
5. Chirac
6. cîinele meu
7. Rocard.

Această aversiune, nutrită şi întreţinută cu complicitatea unora dintre baronii Mitterandiei, a avut, indirect, consecinţe dezastruoase care au întunecat anii celui de-al doilea mandat al lui François Mitterand. Să nu vorbim — am făcut-o deja — despre numirea Primului-Ministru Édith Cresson pentru a înlocui un Michel Rocard pe care Preşedintele nu-l suporta.

Într-adevăr, cu mult înainte neînţelegerea îi făcuse pe cei doi să se interdesfiinţeze în chestiunea Marsiliei. Primul-ministru ar fi susţinut bucuros la primăria Marsiliei pe socialistul Michel Pezet. Omul era bine implantat şi susceptibil să-şi lege numele de multe voci ale electoratului popular. Dar avea două defecte majore. Primul la limita pardonabilului : era acuzat de Edmonde Charles-Roux, văduva lui Gaston Defferre, fostul primar, care, bolnav şi singur, cîteva ore înainte de moarte l-ar fi acuzat pe Pezet de a fi comis o crimă de lezmajestate punînd în minoritate, în federaţia sa, pe atotputernicul ministru al afacerilor interne, François Mitterand. Ceea ce era nimic în comparaţie cu cea de a doua tară : era rocardian.

Aceasta a fost suficient ca să-i bareze drumul spre primărie. Mai bine pierdea Marsilia, gîndea Mitterand, decît să cedeze oraşul unui emul al primului său ministru. Mesageri discreţi au vehiculat informaţia : Robert Vigouroux avea doar favorurile Palatului Élysée. S-a uitat astăzi care a fost argumentul hotărîtor al lui Vigouroux, argument ce, îi plăcea lui să repete, îl distanţa de rivalii săi. Era vorba, întrucîtva, de publicitate comparativă timpurie. Bunul doctor Vigouroux (poate că l-aţi uitat ca primar, a fost şi doctor) spunea oricui dorea să-l audă (şi să înţeleagă nu mult subtila aluzie) : "Am o nevastă şi cinci copii". Această fermă apăsare pe pedala bunului simţ heterosexual al electoratului avea uşurătatea unei bufonade de prost gust. Accentul era la locul lui, dar textul şi actorul erau execrabili. Cu atît mai

mult cu cît conjugalitatea vădită şi darul reproducerii nu sînt condiţii necesare unui ales de calitate. Locuitorii din Pau cu mult înainte şi dăduseră votul de încredere primarului lor, Andre Labarrere, pe care nu părea sa-l tulbure mărturisirea publică a heterosexualităţii sale. Mai mult, cuvîntul *familie* nu mai făcea parte din deviza naţională de la finele erei petainiste. Dar pe Robert Vigouroux a ales François Mitterand să-l sprijine împotriva lui Michel Pezet, candidatul natural şi legitim al partidului socialist. Acest capriciu avea totuşi să-l coste scump pe şeful statului.

Căci, pentru a-l neutraliza pe sărmanul Pezet, l-au căutat de păduchi. Iar apoi, din lipsă de păduchi, că omul era curat, i-au găsit nişte zgaibe politico-financiare. Aşa s-a descoperit, ca din întîmplare, numele său într-o poveste cu facturi false. Una dintre ele era în curs de instrumentare. Ea implica o întreprindere de lucrări publice, la Sormae. Pentru o simplă reglare de conturi, oamenii preşedintelui au căzut în cursa pe care singuri şi-au întins-o. Căci în spatele Sormae se profila deja umbra Urbei, caracatiţa financiară ce a interzis mult timp socialiştilor să se joace de-a tătucii moralizatori. Pezet nu dorea să poarte singur pălăria. El a pus în cauză, public, pe Ministrul Afacerilor Interne, Pierre Joxe. În particular îl avertizase : "Dacă crezi că totul se va opri la micul papa Pezet, te înşeli. Tocmai ai deschis cutia Pandorei". Pezet avea dreptate. Presa şi opinia publică au descoperit rapid mecanismele oculte ale finanţării Partidului Socialist. Prostia unora hotărît nu are limite. Prinşi cu mîţa-n sac, socialiştii s-au gîndit să se salveze printr-o lege a amnistiei. Primul efect al acestei legi a fost destinat să dea credit celor care nu încetează să afirme că aleşii sînt *stricaţi pînă-n măduva oaselor*. Legea s-a votat în miez de noaste, la începutul lui decembrie 1989. Avea pretenţia de a moraliza şi clarifica finanţarea partidelor politice. Cu o doză

masivă de candoare, francezii de bun simț ar fi găsit-o pe gustul lor, dacă în ultima clipă nu s-ar fi adăugat acest amendament, care avea să-i revolte : "Cu excepția cazului de îmbogățire personală a autorilor, se amnistiază toate infracțiunile comise înainte de 15 iunie 1989 în legătură cu finanțarea directă ori indirectă a campaniilor electorale sau a partidelor și grupărilor politice".

Simulînd că n-ar fi el instigatorul, François Mitterand a extras cu multă luciditate concluziile afacerii. Franz-Olivier Giesbert (*Sfîrșitul unei epoci*, Fayard, 1993) le-a redat astfel : "Cred că ne va costa această poveste a amnistiei mai mult decît ne putem imagina. Va fi mai rău decît toate celelalte la un loc, eșecuri și greșeli. Acesta ne va fi stigmatul". Însă nu întreaga stîngă a tras aceleași învățăminte, întrucît în timpul campaniei alegerilor legislative din 1993, neostoitul nostru cruciat umanitar, Bernard Kouchner, declara cu ardoare : "O majoritate zdrobitoare de dreapta este imposibilă esteticește, indezirabilă democratic și moralmente insuportabilă".

De ce am fi, eu și colegii mei de la centrul și din dreapta republicană, *esteticește imposibili?* Pe de altă parte, Consiliul Constituțional a pus vreodată sub semnul întrebării buna desfășurare a alegerilor? Trebuie obligat electoratul să facă o dreaptă alegere socialistă pentru ca rezultatul votului său să fie *dezirabil* democraticește? În fine, ce este mai moralmente insuportabil, domnule Kouchner, decît această autoamnistiere atît de dragă Partidului Socialist?

*

* *

Se întîmplă uneori ca, în timpul campaniilor electorale, înlănțuirea ședințelor, ambianța sălilor supraîncălzite, presiunea militanților avizi de vorbe bine aduse din condei, să-i ducă pe cei mai fragili dintre noi dincolo de rațiune. Dar este și mai grav cînd, odată trecute alegerile, unii persistă în emfaze debordante, nereușind să mai abandoneze accentele, uneori excesive, dobîndite în timpul campaniei.

Din 1981 încoace stînga ne-a oferit cîteva astfel de exemple. Și totuși te-ai fi așteptat să dea dovezi de prudență, dat fiind că nu novici creștea la sîn. Toți clienții acelei părți a hemiciclului își amintesc de vremea cînd regimul sub care trăia Franța era numit *republică a profesorilor.* ENA încă nu exista, nici măcar în cele mai rele coșmaruri ale marilor slujitori ai statului. Școala normală superioară era iazul de unde regimul își pescuia secretari de stat, miniștri și președinți de consiliu, sau conducători ai opoziției. Să vedem în aceasta o consecință insolită a contemplării prelungite a *Oneștilor* din bazinul ce decorează curtea din strada Ulm? Excelențele epocii, ghiftuite de teme grecești și versiuni latine, îmbuibate de disertații filosofice ori literare, saturate de teme istorice, posedau o vastă cultură generală ce-i ajuta să evite, după caz, producerea de gogoși solemne ori bascularea în șanț a muzei Clio. Această republică de dascăli avea și avantaje și uneori îi regretăm amar dispariția.

O dispariție iremediabilă, pentru că nu trebuie să credem în aparențe. Camera roz aprins aleasă în zorii prezidențialelor din 1981 nu avea nimic a face cu numita republică, în ciuda numărului ridicat de profesori bărboși aflați printre noii aleși socialiști. Poate că această originală predilecție pentru un sistem capilar abundent era un mijloc de onorare a coamelor lui Marx, Jaurès, Guesde și alte somități din Pantheonul socialist. Dar nu-i imuniza la prostie, ignoranță ori stupizenie, tot atîtea specialități

în care se simțeau obligați să exceleze, din convingerea că datorau electoratului lor a fi ei *primi inter pares*.

Majoritatea acestor profesori nu proveneau de la şcoala normală — specie în curs de dispariție printre politicieni — ci, departe de a-i dezonora, din comunități mai realiste. Unii, prea puțini după gustul meu, predau istoria şi geografia, iar alții, cum ar fi blajinul Louis Mermaz, comiseseră unele lucrări de specialitate remarcabile. Cum mandatele parlamentare îi scuteau vizibil de orice griji pedagogice şi îi dezrobea de povara dezagreabilă a faptelor şi realităților istoriei, mulți au împins-o pe Clio la respectuoasă distanță şi ne-au dat unele exemple usturătoare.

Victimă a maşinii timpului, Paul Quilès — care nu era dascăl - s-a crezut întors în timpurile terorii şi a confundat congresul de la Valence cu o şedință a Comitetului Salvării Publice, pretinzînd să cadă capete chiar dacă ghilotina era, din multă fericire, rînduită de Robert Badinter în magazinul obiectelor inutile. În acea zi *forța liniştită* a cedat locul febrilității paranoice şi epuratoare. De la tribună Quilès perora : "Nu trebuie să ne mulțumim să spunem, evaziv, ca Robespierre la Convenția din 8 termidor 1794, « Vor cădea capete ». Trebuie spus care capete, şi încă repede. Asta aşteptăm de la guvern". Să fi fost o scăpare? Speram, în propriu-i interes că da. Dar la o săptămînă a recidivat. În fața omologilor din Adunare care-i cereau clarificări, el şi-a adnotat angelic declarațiile precedente : "Nu trebuie să ne mulțumim să spunem, evaziv, ca Robespierre la Convenția din 8 termidor 1794, « Vor cădea capete ». Trebuie spus care capete, şi încă repede. Asta aşteptăm de la guvern. Da, am spus asta la Congresul de la Valence. Unde vedeți, Domnule Soisson, vreun apel la epurare?"

Din alternare în alternare, această frază a permis justificarea tuturor vînătorilor de vrăjitoare, dar nu l-a împiedicat pe inchizitorul nostru să acopere zidurile capitalei cu afişe pe care scria : *Quilès-Tandrețe*, contracandidat al lui Jacques Chirac la alegerile municipale din 1983.

Domnul Quilès ar fi trebuit să recitească istoria Revoluției franceze.

Din 1792 au început masacrele. Timp de patru zile, sub direcțiunea Comitetului de Supraveghere a Comunei Insurecționale, călăii erau plimbați din închisoare în închisoare. În timp ce Danton tăcea, Marat, în *Amicul poporului,* chema la masacrul prizonierilor. Cum o demonstrează această decizie municipală din anul II, delirul debuşa în absurd : "Oricine poartă un nume de-al tiranilor, ori feudalității, cum ar fi Roi, Lempereur, Lecomte, Baron, Chevalier, ori chiar un nume moderat, ca Bon, Ledoux, Gentil, trebuie să-l abandoneze pe loc dacă nu vrea să treacă de suspect". Înainte chiar de delictul injuriei, crima de stare civilă...

Să ne amintim şi de eforturile meritorii ale lui André Laignel pentru resuscitarea argumentului de autoritate la tomiştii şi cazuiştii medievali : "Politicește sînteți minoritari, deci nu aveți dreptate", a replicat el odată adversarilor săi ridicați la rang de eretici recidiviști.

În anii optzeci fiecare guvern trebuia să aibă un gurist forte, un personaj îmbujorat, care vorbeşte *doar adevărul*, pe care cetățenii şi-l simt aproape. Unul care să ştie flata simțămîntul populist. Pe scurt, un comediant cu har. Cele mai mari două figuri ale genului au fost încarnate, pentru dreapta de Charles Pasqua,

mai fin decît ai fi zis, cu aerul lui de Fernandel ; pentru stînga, Michel Charasse, o maimuțăreală de caricatură a lui Coluche. Scriitorul Daniel Rondeau, care ştie totuşi să se arate amabil cînd se întreține cu Johnny al nostru, a făcut în 1991, în *Le Nouvel Observateur*, un portret în vitriol brutalului ministru al bugetului : "Da, Charasse, rapid poreclit Charasse Viteazul, poate ieşi în peisaj. Toate îl mînă într-acolo : bulimia, orgoliul, sîngele, gustul pentru provocare, simțul contrafacerii, tendința profundă spre superputere. Efervescența îl poate face să dea cu undița pe malul celălalt".

Ministrul atotputernic nu trebuia decît să-şi amenințe detractorii cu redresări fiscale. Ca să-şi pună tuşa de grație autoportretului de părinte al justiției, de servitor zelos al statului, plimba întotdeauna un carnet de procese-verbale, pentru verbalizarea contravenienților. Integrismul republican al acestui ins ar fi fost pitoresc, chiar simpatic, dacă fulgerele cu care-şi amenința adversarii ar fi lovit şi în amicii săi politici. Fanfaron, îşi mărturisea verde partizanatul politic, atît de sigur era de puterea şi intangibilitatea sa : "Da, sînt întru totul sub ordine. Da, sînt de o fidelitate totală. Da, sînt soldat al gărzii prezidențiale. Un mameluc. Dacă François Mitterand îmi cere să apăs pe trăgaci, eu trag".

Şi-acum tremurăm cînd ne amintim de Tonton şi aplecarea lui spre trageri.

*

* *

Socialiştii mitteranzi au evoluat, se pare, spre tehnicism, afirmîndu-se după o prelungă analiză a speciei, că ar fi devenit, dacă nu mai toleranți, mai puțin doctrinari. Aş fi primul fericit să

fie aşa, dar trebuie să constat, cu regret, că această ciudată mutație a speciei nu îi afectează în egală măsură pe toți membrii ei. Desigur, fiind vorba de istoria recentă, un mare număr de aleşi socialişti practică, din lipsă de oratorie cotidiană, dreptul de inventar şi se arată foarte critici la adresa celor două mandate ale lui François Mitterand, ca şi a relației sale bizare cu istoria. Doar Jack Lang îşi amintește că ar fi fost, într-o viață anterioară, ministru al fostului deputat de Nièvre. Vremuri cînd îşi lansa Sărbătoarea muzici, încurajînd-l viguros pe fiece francez "să coboare în stradă cu instrumentul în mînă"!

Mutația speciei — reperabilă, am spus, la cuțitarii din era secundară — nu se observă la şefi, începînd cu primii dintre ei, Lionel Jospin. Mi se spune — şi nu am de ce să nu cred — că înainte de a se lansa cu adevărat în politică a fost diplomat (sau cel puțin la Prefectura de poliție) şi dascăl. Dacă amintirile mele, neavîndu-le pe-ale lui, sînt exacte, cred chiar că a fost ministrul educației naționale, care minister avea doar de cîştigat de rămînea al instrucțiunii publice. În pofida tuturor acestor titluri, sîntem îndrituiți a ne gîndi că pedagogia şi diplomația nu constituie calitățile prime ale domnului Jospin. Doar o dovadă : ciudata lecție de istorie susținută la Palais-Bourbon într-o sesiune de interpelări în ianuarie 1998. Acest magistral curs de istoria Franței, lansat din înaltul tribunei, lămurea asistența că, invers decît stînga, dreapta a fost mereu complicea sclaviei şi colectiv responsabilă pentru tălăzuirea pe deasupra țării noastre a unui val de antisemitism la vremea afacerii Dreyfus. Aceste defecte erau, în mintea primului-ministru, vizibil înnăscute, ereditare şi transmisibile, părea să conchidă că actuala opoziție reprezenta o adunătură de negustători de sclavi şi de rasişti.

Dar nu pentru că, în zorii anilor nouăzeci şi imediat dezmințit de fapte, politologul american Francis Fukuyama a proclamat sfîrşitul Istoriei, se poate acum rescrie ea într-o versiune politic corectă. Şi totuşi este ceea ce face Lionel Jospin cu afirmații care, să fi fost sancționate de un public de eminenți specialişti, i-ar fi adus un triplu zero punct. Din rațiuni evidente, mi se va permite urarea să nu recidiveze!

Dacă aplica dreptul de inventar concepției sale asupra istoriei, domnul Jospin şi-ar fi nuanțat considerabil discursul ; mai mult, făcea chiar act de căință în numele stîngii pentru anumite rătăciri ale ei în afacerile menționate. Să luăm cazul sclaviei şi al rasismului negru. Timp de decenii stînga s-a revendicat de la Voltaire, acel Voltaire renegat de dreapta corect gînditoare şi catolică. Or, la adresa negrilor, filosoful nostru nu avea pic de tandrețe. Istoricul Leon Poliakov a arătat-o clar în studiul său *Mitul Arian* : autorul lui *Candide* îi ținea pe fiii lui Cham de fructe ale monstruoasei uniri între om şi maimuță. Mai mult, nu disprețuia ideea de a-şi creşte avuția personală prin participare la comerțul cu *lemn de abanos*, în societățile de traficanți de sclavi negri pe traseul Africa - Antile. Sub acest unghi, el, progresistul, era infinit mai reacționar decît marii aristocrați care au participat la înființarea Societății Prietenilor Negrilor şi au făcut campanie prin Adunarea Constituantă pentru abolirea sclaviei. Ceea ce nu era deloc pe placul unui ales al stării a treia, Maximilien Robespierre, convins că existau subiecte mai importante la ordinea zilei şi că pentru negrii era vreme mai încolo. Trebuia aşteptată Convenția, pentru ca Revoluția să hotărască abolirea sclaviei.

Este necesar să mai precizăm că abolirea sclaviei de către Convenție nu era nici prea îndrăzneață şi nici prea revoluționară ? Sătui de-aşteptare, sclavii din Santo Domingo se ridicaseră împotriva stăpînilor şi-şi cîştigaseră singuri libertatea. Decretul doar consfințea un fapt împlinit şi merita pomenit în discursul domnului Jospin, care a preferat să se cantoneze într-o dreaptă etern sclavagistă şi colonialistă. În acest punct, eroarea d-lui Jospin este încă şi mai gravă. Orice poți spune de dreapta franceză, inclusiv că ar fi cea mai proastă din lume, însă partizana colonialismului a devenit doar pe ultima lui sută de metri. Pe întreaga durată a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului XX, zgîrcită cu zloții şi arginții publici, nu-şi dorea aventuri coloniale, încarnate prin tipi ca Jules Ferry, Leon Gambetta şi mulți alții. Sub cea de a Patra Republică s-au succedat la Ministerul Coloniilor cei de stînga, de la socialistul Marius Mouter pînă la François Mitterand - UDSR*.

Trebuie să-i amintim lui Lionel Jospin că, printre aderenții Comitetului Vincennes, ce aduna în 1960 partizanii Algeriei franceze, s-a găsit un Jules Romain ori un Paul Rivet, prim ales al Frontului popular în 1935, care nu erau clasați printre cei mai înveterați reacționari.

În ceea ce priveşte afacerea Dreyfus, primul-ministru al *stîngii pluraliste* a întrecut limitele. Nu se poate nega că o anume dreaptă, să fi fost armata, să fi fost biserica, era antidreyfusistă şi antisemită. Dar stînga trebuia să-şi mărture în fața porții, înainte să facă menaj altora. Antisemitismul modern, strict diferit de antiiudaismul creştin, s-a născut la stînga şi a fost propagat de mulți teoreticieni ai socialismului, utopic sau nu. Să trecem peste Karl Marx, fiu de evreu convertit, a cărui lucrare *Chestiunea evreiască* este o bună dovadă clinică de ură de sine. Însă paginile

* UDSR — Uniunea Democraților şi Socialiştilor pentru Republică – n. trad.

consacrate evreilor de către Toursenel, Proudhon, Fourier ori Pierre Leroux atestă existența unui virulent antisemitism socialist, identificînd iudaismul şi capitalismul, temă ulterior reluată de ideologii sovietici. Jaurès însuşi, marele Jaurès, cînd află de condamnarea lui Dreyfus protestează fulminant. Nu din motivul pentru care am vrea să sperăm, ci pentru că a fost condamnat doar la detenție perpetuă. I se pare puțin în raport cu dimensiunile faptei, aşa cum le vede liderul socialist. Pentru Jaurès, un ofițer fiu din popor ar fi fost condamnat la moarte. Dreyfus, după el, îşi datorează viața faptului că s-a născut în burghezie, cea evreiască. Vor trebui multe luni pentru ca Jaurès să revină la poziția inițială şi să adopte o poziție mai curajoasă. Ceea ce nu îi va împiedica pe alți socialişti, mai ales cei de obedienţă guesdistă, să fie mai degrabă antidreyfusarzi şi iudeofobi convinşi.

Domnul Jospin n-a suflat un cuvînt despre toate acestea. S-a mulțumit cu o mare efuziune lirică pentru uzul ignoranților şi a ieşit cam şifonat din afacere, trebuind să prezinte scuze opoziției. Păcatul mărturisit e pe jumătate iertat. Rămîne de ştiut care dintre jumătăți a fost privilegiată.

*

* *

Prostul este adesea fudul. O mînă de suverani englezi au scris paginile cele mai sumbre ale istoriei țării lor. Primul dintre regii de Hanovra, George I, fondatorul dinastiei care încă domneşte la Buckingham, era, după contemporanii săi, *un tip uscățiv, dezagreabil, avar şi arogant*. În plus, îi detesta pe englezi. Devenit rege al Angliei aproape din întîmplare — cum o spune numele dinastiei, era german — nu a acceptat la curtea sa decît străvechi compatrioți şi nu a acceptat să i se vorbească în engleză. Profesa

un asemenea dezinteres pentru afacerile regatului încît, încetul cu încetul, miniştrii săi şi parlamentul le-au preluat pe toate. Era într-atît ignorat, încît rolul i se limita la titlu. Această lipsă de prețuire a avut consecințe capitale : din timpul domniei sale se spune în Anglia că "regele domneşte, dar nu guvernează".

Unul dintre succesorii săi, George IV (1762-1830), nu a fost iubit ca regent, iar ca rege a fost detestat. Unul dintre prietenii săi cei mai buni a fost George Brummell, părintele dandysmului. Fără îndoială, el a fost şi singurul care l-a influențat, întrucît la moartea sa, scriitorul William Makepeace Thackeray (autorul romanului *Barry Lyndon*) i-a făcut monarhului acest crud portret : "Cine era acest George? Mă uit atent şi din toată viața lui nu văd decît o plecăciune şi un surîs amar. Încerc să-l demontez şi adun ciorapi de mătase, umplutură de cîlți, un corset, o haină cu brandemburguri şi guler de blană, o panglică albastră, o batistă excesiv parfumată, una dintre cele mai grozave peruci de culoarea alunei de la Truefitte de pe care picura pomadă, o dantură falsă şi o imensă cravată neagră, veste şi iar veste şi apoi nimic".

*

* *

S-ar putea scrie o carte despre dispreț. Unora le vine atît de la îndemînă, încît uită să fie prudenți cu pedestrimea. În 1978, Jaques Chirac se recupera în urma unui accident de automobil. De pe patul său din spitalul Cochin, lansează un vibrant apel francezilor pentru a-i pune în gardă împotriva unui misterios *partid din străinătate*. Sîntem în ajunul primelor alegeri europene. Este un atac direct împotriva lui Giscard, european fervent. Afacerea face mult zgomot. Şi mult rău lui Chirac. Căci, foarte repede, se va recunoaşte acolo inspirația şi parafa lui Marie-France Garaud,

la ora respectivă eminența cenușie a președintelui RPR* . Ceea ce este deja prea mult pentru Bernadette Chirac, care nu mai suportă presiunile exercitate asupra soțului său de fosta consilieră a lui Georges Pompidou, și cere, iată o premieră, îndepărtarea acesteia. În loc să se lase antrenați într-o misoginie imbecilă, chansonetiștii noștri, păpușarii și alți caricaturiști ai actualității politice, ar trebui să mediteze asupra forței de caracter a Bernadettei Chirac, exprimată într-o întrevedere acordată Christinei Clerc pentru revista *Elle* : "Marie-France Garaud este o femeie inteligentă și cu mult farmec. Dar ea disprețuiește oamenii. Se folosește de ei și apoi îi aruncă. M-a luat drept o imbecilă perfectă. A făcut greșeala să mă subestimeze. Nu subestimați niciodată femeile de treabă".

Doamna Chirac are dreptate : problema celor ce se cred prea inteligenți este că dovedesc prea puțin bun-simț și neglijează forța anumitor dictoane populare - ca de exemplu *apele liniștite sînt adînci*. Jean-Pierre Chevènement pare să fi învățat lecția. Pentru că, à propos de Pierre Mauroy (pe care François Léotard îl descrise într-o zi ca *zeppelin blajin*), el a spus, cu ocazia lamentabilului congres de la Rennes : "Atenție la acest individ. E ca boul din cîmpie : cînd pare prost și se uită-n cruci înseamnă că încearcă să ți-o tragă".

*
* *

Sclipitorul scriitor și jurnalist Emmanuel Berl, care a jucat un rol esențial în intellighentsia anilor treizeci, și al cărui raționament pertinent s-a confirmat mereu, analiza erorile de judecată a guvernanților noștri : "În ciuda sugestiilor bunului-simț,

* Reuniunea Pentru Republică – n. trad.

scria el, nu s-ar zice că previzionistul reușește mai bine cînd obiectul vizat este mai simplu și mai apropiat. Pare să fie mai puțin dificil să prevezi expansiunea sau recesiunea franceză pentru următorii zece ani, decît să vezi, pe cincisprezece ani, creșterea sau căderea bursei. În fapt, inversul se produce : politica prevedea decolonizarea, iar nu acordurile de la Évian, sau revolta mau-mau".

Berl relevă încă o constantă, făcînd procesul înfrîngerii : "Ni se spune cît de ușor s-ar fi evitat înfrîngerea din 1940, din 1870, dar nu că i-a fost ușor Austriei să învingă la Austerlitz, Prusiei să învingă la Jena, și că nici generalii, nici soldații francezi n-ar fi fost niciodată victorioși, nicăieri, fără imbecilitatea sau trădarea dușmanilor lor".

Se pare că finalurile de secol fac inspirația Cassandrelor amatoare. Astfel, Émile Faguet pronostica, destul de imprudent, în 1899, că "istoria are de acum șanse să fie mai puțin zdruncinată, mai puțin pitorească, mai puțin dramatică". Înaintea lui, Condorcet anunța, cu puțin înainte de Revoluție, că "războaiele și revoluțiile vor deveni în viitor mai puțin frecvente".

Am greși să facem haz de acești strămoși, alteori mult mai inspirați. Căci unii dintre intelectualii noștri se pot înșela mult mai grav făcînd bilanțul secolului nostru. Unul dintre ei declara recent că "dacă facem abstracție de cele două războaie mondiale, secolul XX a fost unul dintre cele mai calme din istoria umanității".

Cum ar fi zis Jackie Kennedy : "Dacă nu ar fi fost asasinatul soțului meu, mi s-ar fi părut foarte agreabil sejurul la Dallas".

*
* *

Grija pentru stil poate avea efecte curioase. Cu ocazia celebrei dezbateri dintre Jacques Chirac şi Laurent Fabius în 1986, actualului preşedinte al Adunării Naţionale manifesta o asemenea preocupare, în marcat contrast cu stilul primarului Parisului şi preşedintelui RPR. Om de stat nu s-a dovedit cel pe care l-ai fi girat. Primul-ministru strălucea într-un ciudat costum bej (urmînd temerarele sfaturi ale soţiei sale, Françoise Castro) în timp ce Chirac, mai sobru, părea mai autentic. Să ne amintim că tînărul prim-ministru, *dăruit Franţei* de François Mitterrand în marea-i bunătate, îl ataca pe Jacques Chirac (care îl făcuse *potaie*) în derapaj, spunîndu-i pe un ton solemn în flagrant contrast cu stilul celuilalt : "Vă adresaţi primului-ministru al Franţei". Efectul a fost dezastruos. Supradotatul a pierdut pasul în faţa bunului simţ politic al lui Chirac.

Nu trebuie să deducem de aici că soţiile guvernanţilor noştri sînt neapărat proaste sfătuitoare. Şi ele pot comite gafe extrem de jenante. Tokyo, capitala Japoniei imperiale, care urma în istorie splendidului Kyoto, numără mai multe palate imperiale. În 1982, într-una din aceste reşedinţe, cu ocazia unui dineu oficial oferit de împăratul Hirohito în onoarea vicepreşedintelui american George Bush, doamna Barbara Bush l-a întrebat pe Hirohito dacă a preferat să părăsească fostul palat imperial pentru că era prea vechi. Răspunsul *zeului în viaţă* a veni rapid : "Nu, am plecat pentru că, dacă bine îmi amintesc, am fost bombardat de voi".

Gafele nu sînt o specialitate rezervată nevestelor de vicepreşedinţi americani. Venerabilul preşedinte vest-german Heinrich Lübke, care juca un rol pur onorific, era strict ataşat de obligaţiile însărcinării sale. Nu se petrecea vreun eveniment fericit, ori doliu, în Europa sau în lumea largă, fără ca el să se simtă

obligat să-şi exprime bucuria sau tristeţea. Se pare că în 1962 decesul lui Jean Cocteau l-a determinat să expedieze o telegramă de condoleanţe emoţionante doamnei văduve Jean Cocteau, pe care o ştia de neconsolat! Consultînd serviciile ambasadei vest-germane din Paris, furioasă pentru comentariile răutăcioase apărute atunci în presă, au trebuit să explice, cu multe menajamente preşedintelui federal, că marele poet mai lăsase unul ori doi văduvi inconsolabili, cărora decenţa le interzicea să trimită telegrama de rigoare. Ceea ce a avut ca efect sleirea ardorii sale epistolare la adresa lumii artelor şi a literelor.

Ce o fi fost în capul secretarei de stat a acţiunii umanitare a lui Éduard Baladur, Lucette Michaux - Chevry cînd a pozat pentru fotografii din Sarajevo în *lunetist*, înarmată cu o puşcă cu vizor? Era în Septembrie 1993 şi în fiecare zi civilii bosniaci căzeau sub gloanţele lunetiştilor sîrbi. Din fericire, pentru a se reabilita, odată întoarsă la Paris, ea declară că văzuse (prin lunetă fără îndoială) un "oraş foarte frumos, chiar dacă puţin spintecat. Important este că am văzut pietre foarte frumoase".

Cuvîntul nefiind suficient, ea a trecut la fapte pentru reconfortarea victimelor, trimiţînd tuturor refugiatelor bosniace din Croaţia aţă de brodat şi ace, întrucît considera că "broderia relaxează foarte mult".

*
* *

Prostia se poate înhăita cu rea credinţa, cu ideologia şi lipsa de discernămînt.

Urcînd către izvoarele istoriei Franţei, exemplul cel mai frapant de incapacitate de a înţelege miza este cel al lui Francisc I.

Ne întrebăm, de exemplu, ce spera regele Franței lansîndu-se cu capul înainte în războaiele din Italia în loc să rețină mecanic victoria de la Marignan. Cel care era numit iubitor de artă și plăceri (mai cu seamă pe lîngă foarte numeroasele sale iubite) era înainte de toate un cavaler medieval, necioplit și adesea inconsecvent. Omul, drag lui Jack Lang, prin care Renașterea a intrat în Franța, a preferat să se războiască sub frumosul cer al Italiei, etalîndu-și inutil tot aurul la picioarele lui Henric al VIII-lea în cursul întrevederilor din cîmpul Drapelului de Aur, în timp ce alții, mai șireți, în Spania sau Portugalia, înțeleseseră deja formidabilele posibilități oferite prin cucerirea mărilor și descoperirea de noi continente. De asemenea, încăpățînarea sa de a refuza o retragere onorabilă a adus Franței o înfrîngere usturătoare și scumpă în anul 1525. A fost făcut prizonier și a lansat o frază rămasă în istorie : "Totul este pierdut în afară de onoare". Am reținut fraza, dar ea nu spune destul de clar ce s-a pierdut. În schimbul eliberări sale, Francisc I tocmai cedase un sfert din teritoriul Franței. Să ne ierte cine-l consideră astăzi unul dintre cei mai mari regi ai noștri ; oricare i-ar fi fost prestigiul și calitatea protejaților, de la Ronsard la Leonardo da Vinci, nu se poate uita că erorile sale la adresa țării au fost tragice și nici că orgoliul nu poate trece drept onoare ori înfrîngerea cea mai neagră, drept act de bravură.

Continuăm tot cu Francisc I. Fie ca Jack Lang să n-o ia drept încăpățînare...

Pentru a contracara atotputernicia lui Carol Quintul, devenit împărat al Sfîntului Imperiu Roman-Germanic în 1519, Francisc I a încercat să încheie alianțe : în iunie 1520 el îl primește cu fast excepțional pe Henric al VIII-lea al Angliei, așezat între Guines și Ardres. Frederic I spera la rîndu-i ca Henric al VIII-lea, sedus și impresionat de atît decorum, de etalarea atîtor bogății, să

i se ralieze în lupta contra lui Carol Quintul. A fost prima manifestare de spectacol politic al lumii moderne. Prea ocupat să organizeze festivitățile, suveranul francez nu a observat că oastea sa întîlnea la Calais pe cel mai rău dușman al său, Carol Quintul. S-a semnat totuși un tratat, care nu avea să antreneze nici un efect. La foarte scurtă vreme aliat cu dușmanii Franței, Henric al VIII-lea își va rîde timp îndelungat de absurditatea unei astfel de întrevederi.

*
* *

Această tentație pentru cheltuieli somptuoase este o tradiție a Franței, ori doar semnul de rătăcire a anumitor diriguitori? Ea s-a mai manifestat, nu demult, în 1982, cînd, cu ocazia întîlnirii la vîrf, care reunea la Versailles șefii de stat ai celor mai bogate țări ale planetei, după un an de gafe, socialiștii au dorit să arate americanilor că ar fi știut să fie parteneri rezonabili. Curios, nu și-au etalat modestia, ci tot aurul de la Versailles. Ceea ce a făcut pe un ministru socialist să exclame : "Nu știam că Ludovic al XIV-lea i-a urmat lui Ludovic al XV-lea" (referire la strămoșii presupuși ai lui Giscard).

*
* *

Jacques Pelletier, ministru al Cooperării sub guvernul Rocard voia, fără îndoială, să afișeze un optimism neclintit declarînd (fără ironie): "Nu totul este complet negru în Africa". Chiar involuntar, acest umor este absolut discutabil dacă ne gîndim la situația politică, economică și sanitară a continentului vizat. Dar dacă ne raportăm la miezul prezentei lucrări — prostiile guvernanților — ne putem opri și asupra exceselor de limbaj sau de comportament ale anumitor șefi de stat africani.

"Africa aduce mereu ceva nou", această zicală făurită în secolul al XIV-lea se aplică în cazul subiectului nostru, ori în atîtea altele. Salutăm deci cum se cuvine rolul de pionierat jucat în materie de marele iluminat al deşertului, conducătorul revoluției libiene, colonelul Muammar Gadhafi, a cărui imaginație fertilă — cum nu este solul țării sale — a contribuit puternic la îmbogățirea catalogului de inepții ale şefilor de stat. În acest mod el ne-a reînnoit cunoaşterea istoriei literaturii engleze, afirmînd că perfidul Albion îşi anexase în mod ruşinos, şi în propriu-i profit, pe cel mai mare poet arab al tuturor timpurilor, un anume Şeic Zubeyr, devenit, spre marea sa nenorocire, Shakespeare.

Colonelul Gadhafi se distinge de omologii săi africani prin faptul că nu ezită să comită gafe în public. Pentru mulți dintre ceilalți, discreția sau mutismul sînt uneori condiția supraviețuirii lor politice. Astfel voci rele afirmă că Chadli Bendjedid, şeful de stat algerian, poate succede lui Houari Boumedienne, clanul francofon şi cel arabofon convenind că analfabetismul bilingv dă un model mai puțin rău.

Celelalte două țări magrebiene, Tunisia şi Marocul au fost mai puțin prolifice. Cîtă vreme şi-a păstrat luciditatea, Habib Bourguiba era un ins de o cultură şi inteligență remarcabile. Buna cunoaştere a literaturii franceze a dus la multe nopți albe petrecute cu gardienii săi cînd, înainte de independența țării sale, a fost închis de autoritățile franceze. Îşi petrecea timpul recitînd jandarmilor *Moartea lupului,* de Afred de Vigny, şi largi secțiuni din *Pedepsele* lui Victor Hugo.

În Maroc, țară de mare cultură, ignoranța anumitor oameni politici francezi a fost deplînsă ori luată în derîdere. I se putea astfel aplica lui Antoine Pinay ceea ce Churchill spunea despre Eisenhower : "Are lacune în ignoranța sa". Omul cu pălărie de

fetru, şansa francezului econom, nu avea despre lumea înconjurătoare decît o cunoaştere foarte aproximativă. Era un mare voiajor care nu se îndepărta de linia Saint-Chamont — Paris. Ceea ce nu l-a împiedicat să devină titularul portofoliului afacerilor externe în guvernul constituit de Edgard Faure după căderea cabinetului Mendès France. Acest guvern avea ca sarcină principală să negocieze întoarcerea pe tronul marocan a lui Mohammed al V-lea detronat în 1953 de Georges Bidault în profitul perfect uitatului Moulay Arafa.

Antoine Pinay a negociat astfel strîns cu suveranul condițiile întoarcerii sale la Rabat. O negociere cu atît mai dificilă cu cît ministrul francez al afacerilor externe fixase foarte sus prima strigare. Supărat pe geografie, el cerea în modul cel mai insistent ca Mohammed al V-lea să-i recunoască Franței intangibilitatea drepturilor asupra bazei maritime de la Bizert. Dacă Sultanul refuza, cu atît mai rău pentru el. Neobținînd garanții cu privire la Bizert, Parisul nu acorda autonomia internă, primă etapă a independenței Marocului. Avea să fie sau albă sau neagră.

Trebuie să recunoaştem, vreme îndelungată Mahommed V refuza să negocieze. Îşi amîna răspunsul, pretinzînd că trebuie să-şi consulte consilierii. În cele din urmă, forțînd şi oarece concesiuni suplimentare pe partea franceză, cedă, umplîndu-l de glorie pe un Antoine Pinay convins de a fi repurtat o victorie fără precedent. Sultanul Marocului a consimțit într-adevăr să declare că nu se opunea prezenței franceze la Bizert, acest mare port al nordului tunisian. Iată cum se scrie uneori istoria.

*

* *

Pe partea Africii negre, lucrurile sînt puțin mai complexe. Să trecem peste președintele guinean, generalul Lansana Conté, al cărui secretariat îi avertiza pe jurnaliștii ce aveau să îl intervieveze spunîndu-le : "Fiți atenți cum vă formulați întrebările. Subiect, predicat și complement direct. Atît". E un caz limită, ca și cel al actualului președinte centr-african Ange-Félix Patassé, a cărui marotă secretă este un *vapor zburător*, care ar permite dezenclavarea țării sale. Să trecem și peste șefii de stat cărora un jurnal african cu sediul la Paris le-a vîndut foarte scump publicarea unui album de benzi desenate avînd ca subiect istoria lor. Pentru momirea gogomanilor, acești publicitari fără scrupule editaseră în tiraj foarte limitat niște benzi desenate avînd ca subiect viața generalului de Gaulle. Se oferea fiecărui client potențial, cu comentariul : "Veți fi în aceeași colecție cu Generalul". Au reușit să păcălească astfel destui.

Chiar ieșiți din lovituri de stat militare, ori parveniți la putere prin mijloace puțin democratice, majoritatea șefilor de stat ai Africii francofone aveau, sau încă mai au, o cultură solidă. Gafele de care s-au făcut vinovați în plan politic ori internațional au fost adesea consecință a educațiilor. Astfel, Jaques Opangault, lider al SFIO în Congo - Brazzaville, și, o vreme, prim-ministru al țării, a comis un uriaș scandal diplomatic puțin înainte de proclamarea independenței țării sale, la trecerea unei escadrile britanice printr-un port din Pointe-Noire. Invitat la o recepție pe bordul vasului amiral, el le returnă invitația adnotată cu un furibund: "Nu am uitat Trafalgarul", care i-a azvîrlit pe reprezentanții Preabunei Sale Maiestăți în abisurile meditației.

Cei care au fost în preajma președintelui camerunez Ahmadou Ahidjo în timpul său de glorie își amintesc că după cîteva fraze convenite erau supuși de către gazda lor la un

interminabil expozeu asupra rezultatelor ultimelor alegeri cantonale din Yonne, unde șeful de stat camerunez avea o a doua reședință și a cărui viață politică o urmărea cu pasiune, să nu spunem frenezie.

Într-un alt registru, Félix Houphouët-Boigny, președintele Coastei de Fildeș, persoană cu multă inteligență și știință, devenise un fanatic al micului ecran. Mai precis al foiletoanelor anglo-saxone și mai ales al *Sfîntului* și al eroului său, Simon Templar. Se difuza în fiecare joi-seara un episod din această serie la televiziunea națională. Dar s-a întîmplat într-o joi ca, reținut la un dineu oficial dat în onoarea unui șef de stat străin, Félix Houphouët-Boigny să rămînă fără foiletonul său preferat. Să aștepte o săptămînă întreagă reîntîlnirea cu eroul său era exclus. Așa că în seara următoare, pe micul ecran se anunța o schimbare de program în acești termeni : "Datorită ploilor violente care s-au abătut în nordul țării, împiedicîndu-i pe locuitorii din Ferkésedougou să ne recepționeze, redifuzăm în seara aceasta programul de ieri. Veți vedea deci un episod din Sfîntul."

Prefectul numitei localități, victima unei secete care dura deja de mai multe luni, sună sufocat direcțiunea televiziunii ca să protesteze. I s-a explicat în termeni preciși situația, la care locutorul a fost auzit exclamînd de la celălalt capăt al firului: "Vin apele, vin apele!"

Ceea ce demonstrează că oamenii politici pot uneori aduce ploaia, ca și vremea frumoasă.

*

* *

În dictaturi şi regimuri totalitare, umorul este ultimul refugiu al libertăţii. Timp de decenii, sovietele au demonstrat-o amplu, şi voi da ca exemplu butada care circula fără fir la Moscova : "Dovada că marxismul este socialism ştiinţific sînt cobaii folosiţi, noi înşine". În fapt, de la această panoramă de insondabilă prostie umană aplicată domeniului politicii te poţi aştepta la un capitol, sau mai multe, de contribuţii ale sistemului comunist.

Exemplele n-ar lipsi, căci există cu carul. Pentru a închina un cult dezlănţuit "genialului lider, tătucului popoarelor, Marelui Timonier sau Marelui Tovarăş de luptă a cărui incomparabilă gîndire luminează cerul", toate aceste regimuri au permis unor imbecili înveteraţi să-şi exercite talentele, spre marea nenorocire a popoarelor lor. Cum spunea Mihail Gorbaciov la vremea gloriei sale : "Agricultura sovietică are patru handicapuri majore : primăvara, vara, toamna şi iarna". Iar cînd François Mitterand, la un dineu de gală la Kremlin, l-a întrebat de cînd merg lucrurile rău în URSS, legenda pretinde că i s-a răspuns superb : "Din 1917".

În această lumină, trebuie să recunoaştem că Stalin şi succesorii săi s-au dovedit buni continuatori ai lui Lenin, foarte hotărîţi să ducă la definitivă ruină eforturile întreprinse de Petru cel Mare pentru modernizarea Rusiei. A fost nevoie, într-adevăr, de o mare doză de *ştiinţă* pentru a transforma o ţară exportatoare de grîu în 1914 într-o ţară cu grave şi constante penurii alimentare pe toată perioada mersului său spre socialism. A fost necesară o mare doză de *ştiinţă* pentru distrugerea prin colectivizare forţată a pămînturilor, a cvasitotalităţii şeptelului şi pentru a face să bîntuie foametea în principalele regiuni cerealiere ale ţării.

Dar sfîrşitul cultului personalităţii nu a pus capăt acestei deosebite înclinaţii spre eroare. Lisenko şi a sa *ştiinţă proletară* au supravieţuit dispariţiei *mustăciosului oseţian*, cum îi plăcea lui Mandelstam să-l numească pe Stalin. Nikita Hruşciov a făcut apel la luminile sale şi ale discipolilor săi pentru a se lansa în vasta operaţiune de defrişare a *terenurilor virgine din Kazahstan şi Uzbekistan*, operaţiune lăudată în termeni ditirambici de propagandă pînă în momentul în care o tăcere prudentă a ajuns să învăluie aceste pretinse realizări. Faptul că aceasta a costat economia sovietică vreo cîteva miliarde de ruble este în fond fără mare importanţă, mai ales dacă avem în vedere cursul real al rublei... Dar dacă nu voi trata aici Europa de Est, veţi înţelege că efortul este lăudabil şi ecologic. Deja se defrişează prea mult pădurile pentru producţia de hîrtie, şi un studiu exhaustiv al aberaţiilor sistemului comunist ar risca, prin numărul de volume necesare, să dea o lovitură fatală domeniului forestier planetar, ceea ce negreşit ar atrage indignarea diverselor mişcări ecologiste. Iată de ce, din dragoste de Terra, ca şi pentru Madame Voynet, am circumscris prudent cîmpul meu de studiu.

ANDRIEŞ C. LUCIAN
Nr 2920
Biblioteca Personală

CONCLUZIE

Am avut diverse ocazii, în cursul ultimilor ani, să schiţez cîteva rînduri asupra prostiei. Am hotărît, nu de multă vreme, să le adun într-un opuscul. Apoi acesta s-a transformat într-o carte.

La origine a fost descoperirea că marile personalităţi nu-mi seamănă. Ei au un anumit fizic ; eu am un corp cu o şapcă la vîrf. Ei sînt curajoşi, au cap epic şi-şi riscă viaţa în lupte misterioase ; eu am renunţat încă din pruncie la conduite temerare. Această descoperire m-a întristat, căci, în confortul camerei mele, afectam maniere de soldat. Destul să mă lungesc pe pat ca să asist cu ochii închişi la spectacole nemaipomenite. Un om, riscîndu-şi viaţa, avea să salveze din flăcări o familie întreagă. Mulţimea asista neputincioasă la această tragedie. Eram eu acest necunoscut, maiestuos şi dornic de sublim. Mă vîram mai adînc în aşternuturi, pentru că eram grav ars. În fiecare seară, spre orele 23, el îşi încheia aventurile, transportînd în braţe mici corpuri rănite, dar în viaţă. Urma apoi o dezlănţuire de entuziasm : zburau pălăriile, bărbaţi şi femei strigau şi se băteau să-mi poată atinge mîinile. Totuşi, fără o privire, dispăream. Eram obosit, vocea-mi slabă se pierdea în tumult, dar mă simţeam devenind un altul. Curajul pleca pe la orele 23:30, lăsîndu-mă singur atîrnînd în gol de pe un colţ de pat. Pe scurt, nu eram un personaj romanesc. Trebuia să aleg între religie şi viaţa politică. Clericatura îşi are farmecul, însă forţele invizibile ale Sfîntului Duh au trecut pe lîngă mine. Trebuie să recunosc : întind obrazul celălalt mai mult din laşitate decît din convingere. Îmi ofer astfel persoana Franţei, lumii, căreia nu-i va păsa niciodată.

O familie distinsă ar trebui să aibă cel puțin un om la putere. Gîndindu-mă bine, mă găsesc mai degrabă un om de tejghea. Spionez, iau pulsul şi temperatura semenilor mei. Îi fac să scoată limba. Sub privirile mele întrebătoare, ei sfîrşesc prin a mi se abandona şi-mi povestesc detalii pe care nu le-ar spune nici la spovedanie. Iată evident revanşa Sfîntului Duh. M-a transformat în prelat, cînd eu mă credeam un ales al poporului. Zilnic îmi audiez concetățenii. Intră intimidați în vastul meu birou încărcat de amulete şi medalii comemorative. Mă instalez lîngă foc într-un fotoliu de piele întunecată, îmi pun ochelarii, scot două-trei suspine şi-mi plec pleoapele. Trec cîteva minute. Îmi invit vizitatorul la tăcere : mă umplu de tăcere sacră. Această practică îi poate surprinde pe cei ce nu ştiu nimic despre viața unui ales. Cazurile de conştiință larg expuse ale enoriaşilor mei mă tulbură mai puțin decît mă edifică asupra naturii umane. Ne bîrfim vecinul, ne plîngem de fisc, constatăm în afecțiuni defecte de caracter. Vin ei la mine ca la preot, să îi cert, să îi laud, să îi absolv? Aud lucruri incredibile, mai mult prosteşti decît rele. Ce-i de făcut? M-am consultat cu confrații, care mi-au răspuns : "Nu trebuie să te îngrijoreze astfel de vorbării. Aşa e viața. Trebuie să-ți alegi calea". Apoi am stat jos şi am aflat totul despre umorile lor, după ce au îndepărtat cu o fulgerare de mînă grijile pentru electorat. Într-adevăr, discursul confraților este incomparabil, şi-l face pe al cetățeanului să pară foarte agasant. M-am simțit iluminat. Vroiam să fiu adulat, celebrat. Voi fi, scriind şi descoperind conştiincios prostiile puterii. Destinul îmi refuzase rolul de spadasin. Şi ce dacă! În loc de spadă voi avea o pană. Mai mult, voi fi autorul şi subiectul cărții. Voi primi mii de scrisori, mulțumirile se vor îngrămădi pe biroul meu şi-mi vor inunda apartamentul. Străinii vor traversa străzile să-mi salute curajul. Vor face danii să-mi înalțe un monument ; străzi vor purta numele meu...

Sînt, vă spuneam, propriu-mi subiect! Şi sînt mîndru. Aş fi ştiut scrie, cred, 200 de pagini despre prostiile mele. Dar am scris 200 despre cele ale cumetrilor mei. Am citit pentru asta multe cărți de istorie. În fiecare am ascultat chiar zvonurile cele mai mărunte şi i-am ascultat pe mai marii acestei lumi şi i-am privit în acțiune. Aşa s-a făcut această carte. Al cărei material se îmbogățeşte în fiecare zi.

Scriind aceste rînduri, aflu că în Statele Unite mai multe posturi de televiziune s-au făcut ecoul unor informații după care Preşedintele Bill Clinton şi Monica Lewinsky, fostă stagiară la Casa Albă, au fost surprinşi într-o atitudine care nu lăsa nici o îndoială asupra naturii relațiilor lor. Părinții bisericii, pentru care am cel mai mare respect, şi-au manifestat foarte timpuriu grija de a plasa sexul slab la locul său exact. Sfîntul Augustin făcea precizarea : "Bărbate, eşti stăpînul, femeia este sclava ta, aceasta este voia Domnului. Sara, spune Scriptura, se supunea lui Avraam şi îl numea stăpîn [...] Da, femeile vă sînt servitoare şi voi sînteți stăpînii lor". Erau încurajate astfel naturile grosiere, care fac răul fără să-l vadă. Bill Clinton citise Sfintele Scripturi şi dorea să respecte preceptele. Se puse deci să-l satisfacă pe episcop cu o pasiune sălbatică. Dar nu eroul decide ; nici curajul şi nici dăruirea nu ajung, este nevoie de dovezi multiple. De asta Dumnezeu pune pe calea sa femei nevinovate. Preşedintele s-a achitat punctual de îndatoriri şi a dat duminical socoteală braț la braț cu soția.

Lumina Sfîntului Duh nu se arată tuturor : unii au început să se mire de regularitatea acestor *misiuni*. Presa mai ales, se întreba : "Chiar este necesar să trecem prin astea, ca să smulgem din animalitate întreaga specie?" Şi necrezînd, a intrat în dormitor şi a sfîrşit prin substituirea *Jurnalului martorilor lui Iehova* în locul preceptelor sacre : "Relațiile sexuale ilicite pot fi mortale

pentru o persoană cardiacă. După opinia Dr. Leonore R. Zohman, relațiile sexuale între soț și soție nu sînt mai obositoare decît urcarea a două etaje ori coborîrea rapidă în stradă. Dimpotrivă, relațiile sexuale ilicite provoacă o mare tensiune cardiacă pe seama emoției rezultate dintr-o conștiință vinovată și din preocuparea partenerilor de a se arăta la înălțime. Un studiu statistic efectuat în Japonia arată că din zece decese petrecute în timpul practicării actului sexual, în opt dintre cazuri relația era ilicită".

Tocmai am încheiat această carte și am totuși impresia stranie că ea abia începe. Încă din pruncie supărat pe muncă — ne privim uneori zile în șir fără să ne vorbim — nu voi continua. Nu vă temeți : ideea de misiune rămîne în aer. Într-o bună zi voi scrie și urmarea. Subiectul mi-e cunoscut și rolul atribuit.

ANDRIEȘ C. LUCIAN
Nr 2920
Biblioteca Personală

ISBN 973-9244-59-9

Redactor : **ION NICOLAE ANGHEL**

Bun de tipar : 14.04.1999
Coli tipar : 9,5
Apărut : 1999

Tiparul executat sub comanda nr. 64 /1999
la Imprimeria de Vest R.A. - Oradea,
Str. Mareșal Ion Antonescu, nr. 105,

ROMÂNIA.

André Santini

Acești imbecili care ne guvernează

André Santini – fost ministru, apoi vicepreședinte al Adunării Naționale a Franței, actualmente primar de Issy-les-Moulineaux.

Boem și cam leneș, n-am luat nicicînd viața prea în serios, știind că din așa ceva nu ieși viu. Am ajuns la concluzia că acest catalog de prostii de nemărturisit se pot povesti doar de către o persoană stăpînă pe arta sa, cu un lung stagiu în anticamerele puterii. Iacătă-mă-s! ...

Incoerența exercită o stranie fascinație asupra oamenilor politici. Este un fel de oglindă a ciocîrliilor. Cei care, în opoziție ori majoritari, fac dovadă de imprudență sau perspicacitate, de cum se-apropie de treptele puterii par loviți de orbire și amnezie. Uită tot ce au învățat pentru ca să nu-și mai dorească decît un singur lucru: să poată dovedi că știu cum să fie încă și mai incoerenți și dăunători decît rivalii ori predecesorii lor ...

Neștiind mai nimic despre afectarea detaliată a sumelor angajate, în materie de buget sîntem, s-o recunoaștem curajos, de o ignoranță enciclopedică. Bugetul, cum s-ar cuveni a fi prin excelență sub control și dezbatere democratică, rămîne astfel apanajul unei tehnocrații care-l amplasează pe ales, pe scara valorilor, undeva între rinichii și capul vițelului. Termenele fixate prin Constituție fac ca o examinare a bugetului să se asemene, cum scria recent un cotidian de seară, cu o vizită a unui grup turistic la Versailles: în viteză și cu interdicția de a pune mîna ...

Nu mă zgîndăriți pe tema absurdului!

ISBN 973-9244-59-9

16000